COMMENTARII DE REBVS IN SCIENTIA NATVRALI ET MEDICINA GESTIS.

VOLVMINIS I. PARS II.

LIPSIAE
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
MDCCLII.

I.

Herbarium Amboinenſe, plurimas complectens arbores, frutices, herbas, plantas terreſtres et aquaticas, quae in Amboina et adiacentibus reperiuntur inſulis, quod inſuper exhibet varia inſectorum, animaliumque genera. Omnia collegit et duodecim libris belgice conſcripſit GEORG. EVERHARD. RVMPHIVS, M. D. et in Amboina Conſul, nunc primum in lucem edidit, et in latinum ſermonem vertit IOH. BVRMANNVS, M. D. Botan. Prof. Amſtel. Pars VI. Amſtelod. apud Fr. Changuion, et Hag. Com. ap. P. Goſſe etc. 1750. fol. mai. alph. 1. pl. 18. tab. aen. 90.

Abſolutum nunc ſplendidum illud ac pretioſum indicamus opus, cuius priores tomi ſequenti hactenus ordine prodierunt. Partes nempe I. et II, quae tabulas graphice ſculptas CLXIX. continent, Anno 1741. Pars III. et IV., cum tabulis CCXXIII. Anno 1743 et tandem Pars V, quae CLXXXIV tabulas exhibet, Anno 1747 euulgatae fuerunt. Licet itaque ſexta illa atque ultima huius herbarii pars nunc modo recenſenda eſſet, non inutile tamen iudicamus, pauca de omni opere prae-

ſari. Plantae non modo quae in Amboina, eiusque inſulis creſcunt, ſed eae praeterea, quae in adjacentibus Moluccis, Banda, aliisque usque in ipſam Iauam maxima ex parte occurrunt, hic deſcriptae delineataeque inueniuntur. Porro ipſe RVMPHIVS lectores monet, ſe inter militaria aliaque publica officia ſubceſiuas modo huic labori impendiſſe horas, plantasque ita deſcripſiſſe, ut ipſi obuenerunt, ac earundem virtutes accurata et fideli experientia atque teſtimoniis ſagaciſſimorum incolarum comprobatas enarraſſe. Atque hinc eſt, quod cum ipſo BVRMANNO fateri debeamus, RVMPHIVM non ita exacte ſemper florum fructuumque partes obſeruaſſe, et ita deſcripſiſſe, ut exinde generum characteres peti poſſint atque formari. Opus ipſum primum latina conſcripſerat lingua Cl. Auctor, ſtirpiumque figuras maxima ex parte ipſe delineauerat; in nullum vero huc usque redactum erat ordinem, cum ſupremo placuerit numini, noſtrum triſti affligere viſus laeſione. Cum enim ultima vice, nimis forte incautus, plurima permearet litora et colles, omniaque ſpernens incommoda, a ſolis certe feruentiſſimi aeſtu obnubilatione primum oculorum; tandemque vera ſuffuſione affligebatur. Proiecta itaque atque perdita infelici hoc caſu tota laborum RVMPHII videbatur cura; verum ſupremi harum regionum magiſtratus generoſo admodum animo auxiliatrices ipſi attulerunt copias, peritosque ſubminiſtrarunt amanuenſes, quorum auxilio in eum tandem ordinem redactum fuit. *Duodecim* itaque *libri* totum abſoluunt opus, quorum *quinque priores* de variis agunt arboribus, tam edulibus ac frugiferis, quam aromaticis et ſylueſtribus. *Sextus* autem omnes complectitur frutices erectos, *ſeptimus* vero tales exhibet, qui longis prorepentes ſurculis procumbunt, aliisque ſe implicant arboribus. *Octauus* exponit herbas hortenſes, *nonus* conuoluulaceas, et ſylueſtres

decimo

decimo ac *undecimo* deſcribuntur libro. *Duodecimus* vero tandem peculiare lithophytorum marinorum genus, corallium vulgo vocatum, conſiderandum offert. In ipſa harum plantarum conſideratione diffuſa primum habetur partium deſcriptio, notatur ſedulo locus natalis, adduntur nomina regionibus propria eaque ſaepe plura et ultimo tandem omnium laborioſe recenſentur vires et praeparata. Plures tamen hic fabulas, aut ad minimum non ſatis exploratas res contineri, ipſe RVMPHIVS libere fatetur; mitius vero de aliis, licet incredibilia videantur, ſentiendum eſſe ſimul quoque monet. Ita e. g. revera hic exiſtunt, ut ſancte teſtatur Cl. Auctor, arbores, in quarum fructibus naturaliter creſcunt lapides dendritis ſimiles; aliae quarum folia in viuentia mutuntur animalia, et quae ſunt alia. Ratione locorum, in quibus plantae proueniunt, aliquid adhuc monendum eſſe arbitramur. Omnis India in veterem et aquoſam ab Auctore diuiditur. Vetus ex vulgari loquendi uſu denuo diſpeſcitur, in Indiam intra Gangem, hodie Indoſtanam dictam, et in Indiam extra Gangem, quae reliquam complectitur Aſiae majoris partem, ab orientali Gangis parte usque in mare. Per aquoſam Indiam intelligit reliquos Indiae tractus, ad partem auſtralem et orientalem Moluccae ſitos, et ex innumeris maioribus et minoribus Inſulis conſtantes. In omnibus librorum capitibus, una ut plurimum, aliquando plures, ſi congeneres ſunt, deſcribuntur plantae, quae etiam additis eleganter et nitide ſculptis iconibus illuſtrantur. In ultimis modo duabus partibus non omnibus capitibus junctae ſunt figurae, quod fatali in primis incendio, in Amboina An. 1687. exorto, adſcribendum eſſe docet Cl. BVRMANNVS. In hoc enim cum Auctoris domo multae chartae et plantarum delineationes deuaſtatae ſunt. De animalium hiſtoria, quae in titulo libri promittitur, vix ali-

quid monere possumus, non nullae enim modo et paucissimae quidem additae sunt insectorum, auiumque figurae, quae occasione vegetabilis, unde alimentum suum hauriunt, vel in quo nidulantur, in textu describuntur. Reliquae vero Auctoris schedulae de animalibus terrestribus, aereis et marinis operi ipsi non sunt adiectae; atque ipse BVRMANNVS ignorat, num illa animalium historia, a Sene ante supremum diem ad finem fuerit perducta, ultimaque manus ipsi imposita.

His itaque, quae ad ipsius Cl. Auctoris opus spectant, indicatis, non nulla adhuc, quae Cl. BVRMANNVS in exornando illo et illustrando perfecit, notanda esse existimamus. Non enim modo belgicum Auctoris textum latina ciuitate donauit, sed et praeter ea partium plantae, quae seorsim in tabulis exprimuntur, in textu vero non describuntur, explicationem adiecit; in quibusdam etiam locis suas addidit obseruationes, et si comperiret, easdem plantas ab aliis iam fuisse detectas vel descriptas, illud sedulo annotauit, si etiam in Auctoris auctuario alicui capiti aliquid addendum inueniret, suis illa capitibus subiunxit, simulque aliquando nouas obseruationes, accuratasque plantae descriptiones, quas Cl. GARCINVS cum BVRMANNO communicauit, hic inseruit. Atque ita ea omnia praestitit, quae Cl. Vir primum promisit, indices modo adhuc desideramus. Absoluto enim opere ultimae parti generalem indicem subnectere, vel floram Amboinensem componere voluit, quae eodem modo, ut COMMELINI Malabarica Flora in Hortum Malabaricum, indicis loco esset. Et hanc sane maxime adhuc expectamus, utque, si forte BVRMANNVS, clinicis negotiis nimium occupatus, eum ipsum laborem in se suscipere non possit, alius illum perficere velit, sedulo exoptamus.

Nunc

Nunc ad illam, quam indicauimus, Herbarii Amboinensis partem progrediendum esset, atque specialius ostendendum, quae in primis in ea contineantur vegetabilia. Verum inutilis et a nostro scopo alienus esset labor, si catalogum hic descriptarum plantarum exhibere, quodque de singulis plantis annotatur, denuo repetere vellemus; sufficiat non nullorum capitum breuem exhibere sciagraphiam. In genere vero adhuc monemus, hic plures ac singulares graminum, filicum, fungorum et muscorum, nec non orchidum, parasiticarum ac marinarum plantarum species descriptas delineatasque esse; reliquas vero perfectas plantas si non omnes, plurimas tamen, annuam habere vitam; et cum earundem semina, in Euporam transmissa, nunc iam iam in pluribus hortis felicem prouentum ostenderint, sane gratulamur nobis de hoc tomo, cum nunc tandem perfectam earundem cognitionem habere possimus.

Lib. XI. c. 39. p. 148. legitur singularis de *rhabarbaro* relatio. Hoc, ut Auctori videtur, in India non crescit, sed in Sina reperitur; ea itaque, quae hic recensentur, Sinensium relationes eum docuerunt. Duplex est Sinense rheum, montanum alterum, quod in Sina seruatur, nec defertur, alterum vulgare, quod in planis crescit locis, quodque in hortis colitur et peregrinis venditur. Singularis ille modus, quo prima species obtinetur, studiose hic describitur, quem, cum singularis nobis esse videatur, hic in compendio adduxisse, non alienum erit. Prouincia, *Tschuan* dicta, montana est atque serpentibus, tigridibus, omnisque fere generis noxiis animalibus horrida, ita ut homines istos, in quibus verum crescit rhabarbarum, montes frequentare nequeant. Ut id vero conquirant, magnas Sinenses alunt simias et praeter ea rheum in suis hortis habent,

bent, quod primum e montibus huc deductum fuit. Hoc mansuetas simias effodere, et quo modo id depurarare debeant, ac *Rottanga* * perforare et suis corporibus adpendere docent. Has itaque simias rottangis appensis ad feroces istos mittunt montes, et illae hic quoque solitum peragunt effodiendi, depurandi et rottangis perforandi opus, atque praeda onustae ad suos redeunt magistros. Illud, quod in hortis colunt, eodem modo perforant et formant, ita ut vix a vero distingui possit rheo. Sinenses vero medici ex foraminibus cognoscunt, an ab hominibus, an vero a simiis parata fuerint haec radicum fragmenta. Quae de usu medicatae huius radicis hic leguntur communia sunt atque satis cognita.

In eiusdem libri cap. 57. p. 183. de *nidulis esculentis* agitur. Descripsit enim in antecedentibus algas esculentas Cl. Auctor, et cum multi existiment, ex algis ab hirundinibus marinis, quae *capodes* dicuntur, et quarum hic habetur delineatio, hosce nidulos formari, in veritatem huius rei studiosius inquirit. Quae de forma nidulorum Cl. Auctor profert, cum cognita iam satis sint, lubenter omittimus, saltem de ortu eorundem dicturi. Niduli, aqua feruida macerati, in crassa filamenta separantur, quae aeque cartilaginea sunt, quam ea, ex quibus alga, coralloides dicta, constat; ipsam vero eam esse, ex qua formantur nidi, Auctori non videtur probabile; veritati potius simile esse existimat, auiculas istas ex propriis corpusculis, licet ex mari eam petant, talem eiicere materiam. Haec enim edulis materia rara aliquando est atque instar gelatinae mollis, aliquando vero durum gummi refert, praeter ea si recen-

* Rottanga planta est, quae iuncipalma dicitur et quae folia habet apice firmo atque acuto terminata. Vid. eiusmodi delineatas atque descriptas Lib. VIII. cap. 53. p. 97. sqq.

recenter confecti niduli guſtu explorantur, nulla in iis detegitur ſalſedo, quam tamen omnes aeque ſpecies magis minusue habent. Itaque aſſumit Cl. Auctor, pacata et defluente aqua multas ſordes, viſcum et gelatinam per mare in ſinus et oras eiici, quas auiculae hae petunt, multasque viſcoſitates appetunt, roſtris eas tenent et in nidos deferunt. An vero, ex tali viſco, recenter adducto, ſuos forment nidos, an vero, ut antea aſſumſit, illud prius deglutiant, et ex ore dein quaedam fila dimittant, ex quibus eos componunt, nondum ſatis hactenus diſquiſitum eſſe, libere fatetur.

Libr. XII. cap. I. p. 193. de *lithodendris* generalia proponit Cl. RVMPHIVS, atque primo monet vulgo receptam de ortu horum corporum opinionem non valere, qua, omnes haſce arbuſculas ex rupibus, quibus inſident, creſcere aſſumitur. Nec ſemen nec fructum proferunt; iſta enim capitula et granula, quae aliquando in his plantis reperiuntur, non magis pro ipſo ſemine habenda ſunt, quam aquoſae illae concauae veſiculae; quae in omnibus fere deteguntur algis, et quae ad propagationem nihil ſane faciunt. Arbuſculae illae, quam diu ſub aqua in naturali creſcunt loco, vel cortice fragili, vel muco ſalſo absque cortice inveſtitae ſunt, ita tamen, ut utraeque iſto muco ſint obductae. Hunc mucum omnium marinarum plantarum primam eſſe materiam, in eoque vim ſeminalem latere, Cl. Auctor exiſtimat. Ubi itaque hic mucus per maris undas deuehitur, atque ſeſe alicui rei affigit, ibi nouam format marinam plantam, quae mox pabulum ducit ex ſalſis, ſulphureis et pinguibus aquae marinae partibus, & ita ſenſim incrementa capit. *Accardium* vero, ſiue nigrum illud corallium aliquid peculiare habet; hoc enim radices ſuas profunde in mollia corallia agit, ex quibus etiam aliquid patuli ducere

 vide-

videtur. Sed, ſi radix caute a ſaxo ſeparetur, nil niſi rugoſus detegitur apex, qui nullas ſuctorias fibras in ſaxum figit. Haec itaque eſt Cl. Auctoris de ortu horum corporum ſententia, quo usque ea veritati reſpondeat, nunc non diſquirimus.

Multa adhuc ſingularia atque lectu perquam digna in ipſa hac ultima parte continentur; ut eſt e. g. Libr. XII. c. 8. et 9. p. 210. tractatio de *cocco maldifico*, quae tamen omnia, ne moleſti ſimus lectoribus, hic plane intacta relinquimus. RVMPHIVM enim praeterito ſaeculo conſumatiſſimum plantarum ſcrutatorem, peritiſſimumque earundem obſeruatorem fuiſſe, unicuique liquido ſatis conſtat; imo, quod ſane mirandum, adeo ſagax fuit, ut licet ex remotiſſimis Indiae plagis omnibus incognitae pene ad ipſum, iam lumine captum, adducerentur plantae, vel folia atque fructus tantum, illa tamen omnia ex odore, ſapore, forma aliisque qualitatibus, ut BVRMANNVS refert, detegere atque dignoſcere potuerit.

II.

10. AVGVST VNZERS, M. D. *Philoſophiſche Betrachtung des menſchlichen Cörpers überhaupt. Halle bey* C. H. Hemmerde 1750. 8. 15. Bog.

Hoc eſt:

10. AVG. VNZERI meditationes philoſophicae circa corpus humanum in genere inſtitutae.

Licet artis ſalutaris cultores philoſophiae ſanioris praeceptis imbuti prius eſſe debeant, quam ad ipſam medicinam ſe conferunt, et quamuis arctiſſimus hanc inter et illam ab omnibus obſeruetur nexus, difficillimus tamen ex una ad alteram ſcientiam eſt tranſitus, idque ex eo potiſſimum, quod anatome

me et phyſiologia, quae tanquam primae medicinae partes addiſcuntur, ſpeciales ſtatim partium corporis noſtri deſcriptiones, et, ex earum natura pendentes effectus proponant, generales vero corporis affectiones, vel plane non, vel prioribus interſperſas, aut, in incongruo ſaepius loco collocatas exhibeant. Haec ſunt, quae Cl. Auctorem commouere, non vili pendenda, ut nobis videtur argumenta, ut de colligendis et ordinandis illis doctrinis cogitaret, quae, ex philoſophia deſumtae et ad corpus humanum applicatae, dum hominis naturam, in uniuerſum conſideratam, pertractant, tanquam fundamenta conſiderari poſſunt, quibus ſingularum corporis partium deſcriptiones et uſus commode ſatis, in anatomicis et phyſiologicis lectionibus, ſuperſtrui queant. Succinctam tantum generalis huius phyſiologiae ſiſtit ſciagraphiam, quam, magis adhuc contractam, hic loci repetere iuuabit. Cum haec quam tradit Cl. Auctor doctrina, ut prima ex medicis diſciplinis pertractanda ſit, praeliminares quasdam de medicina eiusque diuiſione et de corpore humano meditationes proponit. Eſt vero generalis phyſio- p. 39. logia ſcientia, quae prima theoriae corporis humani ſani complectitur fundamenta, ea quidem, quae reliquis omnibus particularibus corporis noſtri affectionibus declarandis inſeruiunt. Homo diuerſimode conſideratus, quinque quaſi peculiares habet naturas, quae adunatae et optime inter ſe concordantes, corpus humanum in ſtatu ſano conſtituunt. Illud namque ut materiale primo, deinde ut phyſicum, ut machina porro et ut animal, rationali denique anima praeditum, conſideratum, in quinque partes generalis haec phyſiologia ut diuidatur efficit, quibus deinde tanquam ſexta illa accedit, quae in quinque prioribus ſeparatim quaſi pertractatas, hominem conſtituentes, naturas, nunc in unam collectas proponit et de corporis humani natura in uniuerſum

agit.

p. 44. agit. Pars itaque prima, hominem ut materiam
conſiderat, et in duo iterum capita abit, quorum
primum, materias primas ſeu elementa corpus con-
ſtituentia, alterum vero mixtionem eorum pertra-
ctat. Ad elementa quod attinet, ea per chemica
cum humano ſemine, nutrientibus cibis, et ex iis
elaborata lympha, inſtituta experimenta, ſi disqui-
rantur, aut in reſolutione corporis poſt mortem
contingente annotentur, oleoſum, aquoſum liquo-
rem et terram ſalinam ſubtilem pro primis corporis
principiis habendam eſſe, aerem vero tanquam ma-
teriam ad conſtituendum corpus non pertinere, ap-
paret. In mixtione deinde non tantum ad variam
diuerſorum illorum elementorum proportionem re-
ſpiciendum eſt, ſed compoſitionis etiam modus et
varia, quae eam iuuant, auxilia debent notari. A ter-
reo illo elemento, cohaeſio partium praecipue de-
pendere videtur, ex eo, quod illud aqueae aeque ac
oleoſae particulae facillime ſeſe iungat; quantitas
oleoſi, ad aquoſi principii portionem relata, deter-
minari hucusque non potuit; nec opus eſt, ut in
ſolidis elementorum proportionem ſolliciti nimis
inueſtigemus, cum ſtructura in iis ſimul concurrat,
quae probe prae reliquis attendenda eſt; magis ta-
men in fluidis mixtionis ratio eſt habenda, quippe
quae, in diuerſis fluidis varia, in ſpeciali phyſiologia
p. 73. diſquiritur. Cum vero quaeuis materia, quae vires
motrices habet, corpus ſit phyſicum, in parte ſe-
cunda dictae hae vires ulterius diſquiruntur, ita ta-
men, ut illae tantum in cenſum hic veniant, quae
corpori, in quantum illud tanquam materia, ex variis
principiis mixta, agit, ineſſe perſpiciuntur, reliquae
vero, quorum agendi modus, ex certis quibusdam
regulis motus, cognoſci poteſt, cum mechaniſmi
ideam inuoluant, ad partem ſequentem referendae
ſunt. Liquet ex dictis, quod ſolida, utpote in qui-
bus ſtructura concurrit, peculiares motrices vires
non

non exerant, sed ut machinae omnes considerari debeant, secus ac fluida, in quibus physicae illae agentes caussae solitariae conspiciuntur. Non tamen de singulorum fluidorum conditione, differendum hic esse, illud potius, quod diuersos humores, pro ratione diuersarum virium physicarum, intercedit discrimen, in speciali physiologia rimandum esse insimul patet. Hae itaque vires, in quantum illae homini, ut corpori physico, insunt, ad quatuor, in totidem capitibus ab Auctore descriptas, classes referri possunt, ad corporis nimirum grauitatem, vim attractilem partium, et vim earum extensiuam, quae duo, simul sumta, elasticitatem caussantur, vim tandem seu potentiam ad motus intestinos suscipiendos.
Altera hacce, quae physicas, ad humanum corpus p. 109.
applicatas leges, enumerat, physiologiae generalis pars, melioris tantum cognitionis caussa, separatim hic tradita, cum materia a corpore physico separari non possit, priori semper iuncta in suis phaenomenis cognoscitur. Magis tamen a sequente tertia probe illa distinguenda est, in qua nimirum mechanismus corporis nostri declaratur. Corpus enim, cum sit machina mechanica, naturalis, composita, quae ex compositionis ratione, seu quod idem est, ex ipsa structura, ad motus perficiendos apta euadit, optime inde Cl. Auctor in tribus distinctis capitibus, de machinis primo corporis nostri in uniuersum, de structura deinde primarum et simplicium illarum, quae iunctae compositas efficiunt, machinarum, tandem de viribus motricibus mechanicis in genere primo, deinde in specie differit. Subordinatae in his atque distinctae inueniuntur partium corporis nostri similarium, ut machinarum primarum, descriptiones, et in tertio capite indicatae, ex ipsa structura pendentes, earum actiones, ita tamen, ut quoad prius, compositarum machinarum fabricam, ut anatomiae subiectum considerandam, singulares vero partium

utili-

utilitates, ad ſpecialem phyſiologiam referendas eſſe innuat Auctor. Cum porro aliae corporis noſtri functiones mere mechanicae ſint, in aliis contra animalis natura concurrat, ex his vero, quae reliquis fundamenti loco ſunt, vitales appellentur, quo corporis vires penitius adhuc perſpici queant, ipſa animalis, quae nobis ineſt, natura in quarta parte
p. 155. conſiderari meretur. Coniunctio corporis cum anima ipſam eius animalem naturam conſtituit, utpote quae in vi abſoluta cum animae repraeſentationibus harmonice ſeſe mouendi poſita eſt. Indicata haecce hominis conditio, quae ipſi cum animalibus communis eſt, organiſmum conſtituit, abinde vero prouenientes actiones organicae, harmonicae, ſiue ideae materiales, cognominantur; vires itaque et actiones animales omnes, in quantum illae organicae et harmonicae ſunt, in corpore et ipſi iuncta anima ra-
p. 157. tionem habent ſufficientem. Animalis itaque haecce natura, quo rectius poſſit cognoſci, de organiſmo corporis humani in genere, in ſectione prima diſſerit Auctor, et in eo quidem diſquirendo ad corpus ipſum ut machinam, deinde ad animam, ad utriusque denique coniunctionem, reſpicit. Licet vero vires motrices harmonicae ſtricte ſic dictae, corpori animali adſcribi non poſſint, ſunt tamen quaedam corporis partes, in quas prae reliquis anima quam proxime influit. Hae partes, ut inſtrumenta, actiones vero ab iis productae, ut vires conſiderari poſſunt, per quas reliquae actiones omnes harmonicae euadunt. Nerui hic nominandi ſunt, qui, cum ob tenſionem membranarum eos inueſtientium, et elaſticitatem ſpirituum, facile moueri queant, ad omnes corporis machinas abeant, motus facile communicent, inter ſe inuicem conſpirent, et, id quod per experientiam certum eſt, in omnibus actionibus harmonicis agant, in explicanda animali natura, probe attendendi ſunt, ita, ut omnis etiam temperamento-

rum

rum ratio atque varietas, in diuerſitate neruorum, harmonicos motus diſcrepantes producente, Auctori quaerenda eſſe videatur. His pertractatis in altera p. 170. nunc ſectione, vires agendi harmonicae corporis humani explicantur, quae in quantum homini cum animalibus communes ſunt, inferiores appellari poſſunt. In duo capita diſtribuitur haecce tractatio, quorum primum, functiones corporis cum viribus intellectus inferioribus harmonicas, alterum vero, cum viribus voluntatis inferioribus conſpirantes actiones pertractat. Quae vero in his duobus capitibus declarata inueniuntur, ita nobis comparata eſſe videntur, ut quoad maximam partem, tanquam communes omnium animalium harmonicae actiones, non poſſint conſiderari, magis potius animae rationalis ideam praeſupponant, ad quam tamen in hac parte reſpiciendum non eſt. Porro ſi quoque omnium p. 171. indicatarum animi facultatum, certam quandam ſpeciem animalibus brutis ineſſe dicamus, illae tamen in homine ſeparatim conſiderari non poterunt, rationalis quippe, quae corpori ineſt, anima, hae vires omnes perfectiores ut ſint, efficit. Limites certas in his difficulter admodum definiri poſſe concedimus Cl. Auctori, eas tamen inde nimium extendendas non eſſe putamus. Pars quinta ipſam humanam p. 189. corporis noſtri naturam declarat, et actionum corporis cum intellectu et voluntate conſpirantium hiſtoriam tradit, ita quidem, ut praeter ea, quae ex antecedentibus hic repeti debent, diuerſae idearum affectiones, ſenſationes corporeae, appetitus et auerſationis natura, diuerſae tandem cum iis harmonicae corporis actiones, accurate ſatis expoſitae inueniantur. Ita enim harmonicos motus exoriri, dum intellectus operationes perficiuntur, ex eo iam patet, quod meditatio continuata corpus debilitet, profunda vero, ſenſus obtundat et hebetiores reddat, et cerebrum praecipue inde afficiatur. Motus vero

corporis

corporis cum voluntate harmonici pro ratione actionum animae vel ſunt arbitrarii, vel abſolute liberi, quae differentia ex tradita ſomni, inſomniorum et noctambulationis hiſtoria confirmatur. Sexta tandem et
p. 201. ultima pars, naturam corporis humani in genere tractat, ita, ut ſingulae, quae in ea diſtingui poterant, partes nunc combinatae conſiderentur. Caput primum delineationem corporis humani in genere ſiſtit; colliguntur hic ea, quae fuſe antea de ſingulis illis naturis dicta fuere, et ex iis quidem materialem mechanicam et animalem, tanquam ex compoſitionis modo diuerſas, reales eſſe, phyſicam vero atque humanam, cogitatione tantum, non vero re ipſa, ab homine ſeparari poſſe euincitur. Caput ſecundum origini corporis humani declarandae dicatum eſt, in quo tamen ortum primarum, quae illud conſtituunt, materiarum, et proprie ſic dictarum naturarum combinationem, animae potiſſimum cum corpore nexum, ſatis declarari non poſſe, ingenue profitetur Cl. Auctor. Hominis vita, quae tertii capitis argumentum eſt, in duratione coniunctarum illarum naturarum conſiſtit, hinc phyſica, mechanica et animalis eſt. Perdurans hic nexus corporis cum anima, priores duas vitae ſpecies ſimul quoque adeſſe facit. Vt vero variam nos viuimus vitam, ſic mors quoque, cuius hiſtoriam quartum caput complectitur, triplicis generis eſſe videtur, praeter ſolutum namque corporis cum anima nexum, machinarum quoque corruptio, et plenaria tandem mixtionis elementorum deſtructio, obſeruatur. Agmen claudunt generales quaedam in ſexto capite indicatae corporum humanorum differentiae, quae praeter id, quod a calore et aere iisdem obuenientes mutationes, poſt cognitam demum ſpecialem phyſiologiam pateſcant; varium eorum colorem, pulchritudinem et formam geſtus et lineamenta, differentias demum a climate, aetate, anni temporibus, tempeſtatibus et

aſtris,

aſtris, vitae genere, ſexu, modum denique, quo cum animalibus comparati ſe habent homines, concernunt, et tanquam praecipua tantum variarum illarum relationum exempla hic nominantur. In compendio hic tantum tradit Cl. Auctor eas doctrinas, quae in generali ſic dicta phyſiologia fuſius pertractari deberent. Optaremus, ut omnes, qui ſalutarem artem ſibi ſumunt, illis philoſophiae et phyſices in primis praeceptis imbuti accederent, quae medicis doctrinis intelligendis, in uniuerſum, his vero, de quibus diximus, ob breuitatem et ſubtiliores non nunquam diſtinctiones, intellectu ſaepius difficilioribus inſtitutionibus, rite perſpiciendis ſufficiunt.

III.

Opuſcula ſua anatomica de reſpiratione, monſtris, aliaque minora recenſuit, emendauit, auxit, aliqua inedita, nouasque icones addit ALB. V. HALLER, Goetting. apud Io. Wilh. Schmidt, 1751. 8. 1. alph. 1. pl. tab. aen. 10.

Largiſſima Illuſtr. Auctoris medicarum ſcientiarum peritia non niſi limata ab eodem nos expectare iubet ſcripta. Illa certe, quae in hac collectione continentur, variis temporibus orbi erudito communicata, et communi fere applauſu pleraque ſunt excepta. Quapropter etiam de iis pauca tantum adducenda eſſe arbitramur. Inſcribuntur haec opuſcula Cel. MORGAGNO. Praefatio vindicias continet contra PETR. SENACVM, Gallum Medicum, qui in illo, quod de corde conſcripſit, opere, contumelioſa quaedam exprobrauerat HALLERO, variasque de vaſis cordis eiusdemque ſtructura taxauerat deſcriptiones, quas tamen ita defendit Cel. Auctor, ut

ut ipſe SENACVS haud firmo ea, quae obiecerat, talo niti, ſatis ſuperque conuinceretur. Continentur autem in hac collectione tredecim diuerſa ſcripta, quorum non nulla non mutata, alia caſtigata, alia vero aucta, alia tandem plane noua proponuntur. Sunt vero haec: I) *De ſepto transuerſo*, Bernae an. 1733. editum, quod fabricam et utilitates huius partis exponit, nullam vero paſſum eſt mutationem, niſi quod diaphragmatis icon, quam in faſcic. I. anatomico melius expreſſit Cel. Auctor, hic fuerit omiſſa. II) *De reſpiratione experimenta P. I.* Goett. an. 1746. III) *P. II.* ib. an. 1747. Neminem fugit, quam acriter Ill. HALLERVM inter atque Ill. HAMBERGERVM acta ſit de reſpiratione controuerſia, ita quidem, ut acerba utrinque proferrentur verba, hinc retractauit caſtigauitque contra Cl. Virum ſua ſcripta, retinendo, quae ad argumentorum probationem pertinent, additis paucioribus nouis obſeruationibus. IV) *De reſpiratione P. III.* Diarium experimentorum in viuis animalibus factorum continet. Nouum eſt, eam ob rationem adiunctum, ut Cel. Aduerſarius cognoſcat, naturam ſequutum eſſe HALLERVM, denuoque his confirmatur, aerem intra pectus et pleuram non eſſe, muſculos intercoſtales externos internosque ſimul agere, nec non intercartilagineos HAMBERGERI, qui internorum pars ſunt anterior; coſtarum interualla in inſpiratione vehementer arctari; coſtas rotari, margine ſuperiori introrſum, inferiori extrorſum antrorſumque ducto. Horum autem phaenomenorum conuenientiam cum natura addendis adiectae experientiae ulterius comprobant; ſimulque in auibus pulmones perforatos deprehendi et ex iis bullarum inſtar prodeuntem aerem conſpici confirmant. Noua quoque encheireſi, quae reſpirationem in cadauere imitatur, internorum intercoſtalium muſculorum motum cum externorum actione conſpirare euincitur. V) *Quod humana corpora ſecuerit* HIPPO-

GRATES.

CRATES, Goett. 1735. *programma* conſcriptum et hic inſertum legitur. VI) *Anatome fetus bicipitis ad pectora connati*, Tiguri, 1735. Cum frequens Cel. Auctori ſeſe obtulerit occaſio incidendorum monſtrorum, in eam deuenit ſententiam, monſtra non caſu omnia naſci, ſed a prima delineatione quaedam ſic exiſtere, quam variis argumentis et obſeruationibus, nec non aliorum fide dignorum virorum teſtimoniis confirmat. In primis et hic contra naeuorum maternorum exortum ex imaginatione matris diſputatur, et velocitatem ſanguinis augeri minuique tantum poſſe animi adfectibus, qui impetus in matre et foetu multis iterum cum frangatur modis, effectuum adſcriptorum auctor exiſtere nequit. Figuras refert T. I-VI. VII) *Duorum monſtrorum anatome et de cauſſis monſtrorum ulterior diſquiſitio*, Goett. 1742. diſſ. Alterum porcinum, alterum caninum erat, quorum figurae in Tab. VII-X exhibentur. Noua de monſtris ſententia et hic confirmatur, cum vaſa utriusque foetus maiora mire communicantia non permittant, ut ex deſtructione et ruinis duorum corporum factis reſtitantes partes coaluiſſe aliquis fingat, quae LEMERY eſt opinio. VIII) *De fele capite ſemi duplici*, Goett. 1742. progr. IX) *De fetu humano ſeptimeſtri ſine cerebro*, ibid. 1735. Deficiebant huic oſſa cranii ſuperiora, cutis, cum dura matre nexa, quae diſſecta etiam nulla cerebri veſtigia ſupereſſe docuit. X) Singulare programma eſt, contra LVD. LEMERY directum, quo de monſtris ſententia HALLERI et WINSLOWII nouis argumentis defenditur, Goetting. 1745. quo et pertinet mirandus connati monſtri, a PARSONO diſſecti, vaſorum coalitus et anaſtomoſis, de qua in addendis, calci opuſculorum adiunctis diſſerit Ill. Auctor. XI) *Strena anatomica nuperrimarum obſeruationum ex theatro Gottingenſi faſciculus*, Goett. 1740. Ditiſſimus nouarum anatomicarum obſeruationum varietatumque theſaurus. XII) Oratio

de amoenitate anatomes, nunquam antea edita. Praemiſſis non nullis de impedimentis et cauſis adiuuantibus artem anatomicam ex veteri hiſtoria anatomes deſumtis, demonſtrat HALLERVS, quanta humanae menti ex contemplatione artificioſae machinae corporis humani et inde perſpecta utilitate enaſcatur delectatio, quae ex diſquiſitione diuerſitatis partium in quadrupedibus, volatilibus, inſectis multum augetur, variisque adminiſtrationibus anatomicis, ut iniectionis artificio, quibus nobilitata eſt anatome, ad ſummum euehitur gradum. XIII) *De noua tunica pupillam fetus claudente obſeruatio*, in Act. Vpſal. 1742. propoſita, hic recuditur aucta, repetitisque inſtitutis experimentis praeſentia eius docetur, ipſaque delineatur. *Tab. X.* XIV) *Catalogum ſcriptorum* omnium adiunxit, quae genuina ab eodemque ipſo elaborata ſunt.

IV.

CAROLI LINNAEI Philoſophia botanica, in qua explicantur fundamenta botanica, Stockholm. apud G. Kieſewetter 1751. 8 mai. alph. 1. tab. 9.

Anno iamiam huius ſaeculi trigeſimo ſeptimo Fundamenta botanica edidit Cel. Auctor, in quibus paucis breuibusque aphoriſmis omnem theoriam atque inſtitutiones rei herbariae comprehendit; quorum ulteriorem explicationem per exempla, obſeruationes et in primis partium plantae definitiones poſt ea per partes ſe exhibere velle promiſit. Et ſane ſtetit promiſſis, atque horum fundamentorum partem I. Bibliothecam, II. Claſſes plantarum, VII-X. Criticam botanicam, diu euulgauit, quibus deinde partem V. Sponſalia et XII. Vires plantarum adiecit, partes vero III. IV. VI. et XI. hactenus lucem publicam

cam non viderunt. Hae itaque nunc, coniunctim cum prioribus et in unum opus collectae, auctae aliquando nouisque exemplis illuſtratae ſub philoſophiae botanicae titulo exhibentur. *Primum* itaque hic continetur bibliotheca, in qua methodo recepta primarii auctores enumerantur, qui ſuis ſcriptis rem herbariam illuſtrarunt. p. 2. Seorſim vero *ſecundo* ſyſtemata botanicorum recenſentur, tabulaeque ſynopticae adiiciuntur, quo cognoſcatur, qua ratione et ex quonam fundamento quisque ſuam diſpoſitionem effecerit atque propoſuerit. p. 18. Habetur itaque hic methodus CAESALPINI, MORISONI, HERMANNI, CHRISTOPH. KNAVTHII, BOERHAAVII, RAII, atque huius quidem duplex et propria et emendata, qua occaſione ſimul et ea pauca adducuntur, quae CAMELLVS excogitauit, et quae cum RAII Hiſt. Plant. euulgata fuere. Porro RIVINI, CHRISTIANI KNAVTHII, LVDWIGII, TOVRNEFORTII, PONTEDERAE, MAGNOLII, ſui ipſius, ROYENI, HALLERI, WACHENDORFFII, quibus omnibus, ut uniuerſalibus ſyſtematicis, particularis graminum methodus, quam SCHEVCHZERVS exhibuit, adiicitur et fragmentis methodi naturalis haec tractatio finitur. Omnia praeter LVDWIGII, ROYENI, HALLERI et WACHENDORFFII ſyſtemata fuſius iamiam pertractata et euulgata in Claſſibus plantarum reperiuntur. Miramur itaque RVPPIVM ſolum hic nominari, qui RIVINI methodum emendauerit; emendauit namque illam inprimis HEVCHERVS et LVDWIGIVS in prima generum editione, de qua re hic plane ſilet Auctor, cum tamen in Claſſibus plantarum huius ſyſtematis clauis proponatur. In altera vero editione, ubi nouum ſyſtema conditum euulgauit LVDWIGIVS, non modo RIVINVM et LINNAEVM combinauit, ut Auctor quidem exiſtimat, ſed et quasdam claſſes, quae in nullo horum inueniuntur, appoſuit. Deſideramus in hac metho-

dicorum recenſione adhuc recenter illam excogitatam
HEISTERI et ERNSTINGII diſpoſitionem, an pro
lubitu illas omiſit, cum huius nihil ferme noui con-
tineat, et prioris ſpurio diſtinctionis fundamento
ſit ſuperſtructa? De MAGNOLII ſyſtemate adhuc
notamus, illud modo hic exhiberi, quod in libro,
Nouus plantarum character inſcripto, proponitur;
nullam vero plane illius fieri mentionem, quod in
alio eiusdem Viri ſcripto, Prodromo hiſtoriae gene-
ralis plantarum appellato, exhibetur, in quo etiam
familiae plantarum per tabulas, alia tamen ratione,
proponuntur. *Tertia* pars ſiſtit plantas, earumque
p. 37. partes. Vegetabilia omnia in ſeptem familias diſtin-
guuntur; fungos nempe, algas, muſcos, filices,
gramina, palmas et plantas, additurque cuiuslibet
familiae deſcriptio. Fungorum autem definitio deſi-
deratur et plantae dicuntur omnia *reliqua vegetabilia,*
quae priores intrare nequeunt familias. Vegetabilium
tres aſſumuntur partes, radix, herba et fructificatio.
p. 38. Radix eſt *pars alimentum hauriens, herbam cum fru-*
ctificatione producens. Cuius differentiae plures no-
minantur, definiuntur, additisque iconibus illuſtran-
tur. Herba eſt *vegetabilis pars orta a radice, termi-*
p. 39. *nata fructificatione* et huius partes ſunt: truncus,
folia, fulcra, hybernaculum. Trunci ſpecies exhi-
bentur ſeptem: 1) caulis, *truncus proprius eſt her-*
bae et folia et fructificationem eleuans, qui multipli-
ci modo differt. Diuiſio in volubilem, flexuoſum
et reclinatum, vt et procumbentem et repentem, tri-
quetrum et triangularem, ſulcatum et ſtriatum, ſca-
brum atque hiſpidum minus neceſſaria eſſe nobis vi-
detur. 2) Culmus eſt *truncus gramini proprius.* 3)
p. 40. Scapus eſt *truncus eleuans fructificationem, non folia.*
4) Pedunculus eſt *truncus partialis eleuans fructifi-*
cationem, non folia, qui nunc ratione loci, quo plan-
tae inſeritur, et modi, quo flores gerit et nectit ul-
terius conſideratur, ubi et ſimul ea omnia, quae ad
diuer-

diuerſum florendi modum pertinent, dilucide explicantur. Radicalis pedunculus nobis videtur cum ſcapo conuenire. 5) Petiolus eſt *trunci ſpecies adnectens folia, nec fructificationem.* 6) Frons eſt *trunci ſpecies, coadunatus ex ramo, folio et ſaepe fructificatione.* 7) Stipes *baſis frondis* eſt. Folia *tranſpirant, et adtrahunt, umbramque praebent.* Singularis definitio! horum differentiae prolixa oratione proponuntur, quae tamen in omnibus cum illis accurate conueniunt, quas in Horto Cliffortiano iam diu Cel. Auctor exhibuit, et quas ex eo ipſo nuper admodum GORTERVS et DALIBARDIVS denuo repetitas tradiderunt, additis ſimul et iisdem iconiſmis, quae ibidem primum delineatae occurrunt. Fulcra ſunt *adminicula plantae*, cur non vegetabilis? *pro commodiore ſuſtentatione;* horum numerantur ſeptem differentiae. Quis vero ſecundum hanc datam definitionem ſtipulam, bracteam, ſpinam, aculeum, glandulam et pilum fulcra dicere poterit, omnia tamen huc reducuntur. Cirrhus forte ſolummodo huc pertinet. Praeter ea ſtipulam a bractea, et ſpinam ab aculeo, non ſatis diſtingui poſſe arbitramur. An omnia ea corpuſcula, quae glandulae Auctori dicuntur, humorem excernant, dubitamus; in armeniaca, pado, bryonia zeyl. eminentiam quidem, nullum vero fluidum depoſitum inuenimus. Hybernaculum eſt *pars plantae includens herbam, et embryonem ab externis iniuriis defendens*, et hoc eſt vel bulbus vel gemma. Bulbus dicitur hybernaculum caudici deſcendenti inſidens, cum gemma caudici aſcendenti inſideat. Ingenioſe ſane excogitata nobis videtur haec de hybernaculis plantarum doctrina; et verum eſt, in plurimis bulbis atque gemmis ipſam futuram plantam, iam delineatam, contineri, an vero in omnibus ita ſeſe res habeat, dubitamus. Dum itaque Cl. Auctor articulatam radicem ſquamariae et martyniae huc reduxerit, in iisque delineatam plan-

p. 41.
p. 39.
p. 42.
p. 50.

tam adeſſe aſſumſerit, cur non et radicem tuberoſam variarum plantarum huc retulit? poſſunt enim illae eodem iure ut hybernacula conſiderari; praeterea etiam, pace ſummi Viri, erraſſe videtur in diſtinguendis bulbis: ſolidum enim bulbum non habet tulipa, ſed eodem modo, ut cepa, tunicatum.
p. 52. *Quarta* parte ſiſtitur fructificatio; et haec appellatur *vegetabilium pars temporaria, generationi dicata, antiquum terminans, nouum incipiens.* Partes huius numerantur ſeptem. 1) Calyx, qui eſt *cortex plantae in fructificatione praeſens*, cuius ſpecies ſunt perianthium, inuolucrum, amentum, ſpatha, gluma, calyptra et volua. 2) Corolla eſt *liber plantae in flore praeſens*, cuius partes variaeque differentiae fuſius exhibentur. Ringens flos, ut exiſtimamus, nimis late ſumitur, dum eum irregularem, in duo labia perſonatum dicit; nec definitiones calicis et corollae adaequatae eſſe videntur; licet enim in quibusdam cortex atque liber in utramque forte partem mutetur, tamen in illis floribus, in quibus vel calix tantum, vel corolla ſolum inuenitur, haec partium mutatio locum habere nequit. Ad corollam etiam nectarium, *pars mellifera flori propria*, refertur. Stamen dicitur *viſcus pro pollinis praeparatione*, cuius partes, filamentum, anthera et pollen definiuntur. Piſtillum vero dicitur *viſcus fructui adhaerens, pro pollinis receptione.* Qua autem definitione, ſtylum potius, ut partem, non vero totum piſtillum exhibere videtur; cum ipſe fructus immaturus partem piſtilli efficiat; totum igitur non poteſt parti adhaerere. Nec ſtyli definitionem adaequatam eſſe exiſtimamus; eſt enim ſtylus *pars piſtilli, ſtigma a germine elevans.* Dantur vero plures flores, in quibus nullum peculiare ſtigma inuenitur. Neque ſtigma ſemper eſt pars *humore pollinis madida*, alias ſtyli in variis plantis ſtigmata eſſent dicenda, cum etiam illi ſaepe puluerem adhaerentem oſtendant. Pericarpium

pium

pium eſt *viſcus grauidum ſeminibus, quae matura dimittit.* Omnis itaque fructus ſub hac generaliori voce complectitur, cuius differentiae plures proponuntur, et accurate ſatis determinantur, licet et hic quaedam, ut v. c. de ſiliqua moneri poſſent. Drupa, pomum et bacca ex ſequenti fundamento diſtinguuntur, quod drupa nucem, pomum capſulam, bacca vero ſemina nuda contineat. Semen dicitur *vegeta-* p. 54.
bilis pars decidua, noui rudimentum, pollinis irrigatione viuificatum, continens. In ſemine ipſo plures diſtinguuntur partes, aliquando minus eſſentiales, nominibusque nouis et ſingularibus illae inſigniuntur; ut eſt roſtellum, quod radiculam vulgo dicimus, ut eſt arillus, quem alias membranam inuoluentem appellamus. Hilum in omni ſemine, licet aliquando adfuerit, non ſemper cognoſcendum eſſe, experientia docet. Propago dicitur Auctori *ſemen* p. 54.
muſci decorticatum, vel ſunt *ſemina deſtituta tunica* p. 57.
et cotyledonibus, adeoque nudi corculi plumula roſtello ſuo calici plantae affigitur. Hiſce ita pertractatis varia multaque proponit Cel. Auctor, quae ad accuratiorem florum fructuumque cognitionem ſpectare videntur; ubi et ſimul aliorum auctorum definitiones quaedam adducuntur; quarum tamen non nullae incompletae vel mutilatae exhibentur; ut eſt definitio floris a LVDWIGIO data, alia enim et perfectior p. 55.
in alio loco eiusdem libri continetur. Nec ille modo dixit calicem eſſe exteriorem floris membra- p. 57.
nam, ſed alios et certiores quidem characteres ſimul propoſuit. Quae nam porro ſtructura, numerus, figura, proportio atque ſitus *naturaliſſima ſint*, fu- p. 59.
ſius docetur, deinde calicis, corollae, ſtaminum, pi- p. 62.
ſtillorum, pericarpii et ſeminum differentiae declarantur, variaeque nectariorum ſpecies proponuntur. p. 73.
Haec excipit florum diuiſio, et alii incompleti, completi alii, hique vel ſimplices, vel aggregati nominan- p. 75.
tur. Completus flos dicitur Auctori, qui *calice et*

corolla gaudet; incompletus, qui hac vel illa parte ca-
ret; flos aggregatus eſt, in quo *floſculis plurimis ali-*
p. 76. *qua pars fructificationis communis eſt*, hic ulterius di-
uiditur in aggregatum proprie dictum, in compo-
ſitum, umbellatum et cymoſum; compoſitus et ag-
gregatus, proprie ita dictus, in eo inter ſe diffe-
runt, quod in illo floſculi ſint ſeſſiles, in hoc vero
pedunculati; huic vero diſtinctionis fundamento infe-
rius illud, ab antherarum coalitu deſumtum, additur.
Vmbellatus flos a cymoſo diſtinguitur, quod in
priori omnes pedunculi ex eodem centro egredian-
tur, in poſteriori vero pedunculi, ex uno centro
oriundi, ſuis pedicellis vage prodeant; his tandem
additur flos amentaceus, glumoſus et ſpadiceus. Do-
ctrinam itaque de modo florendi partim hic loci, par-
tim ſuperius occaſione pedunculi exhibitam eſſe ani-
maduertimus. Luxuriantes poſt ea conſiderantur
p. 79. flores, qui vel multiplicati ſunt, vel pleni, vel pro-
liferi, quibus tandem mutilus flos additur; priores
ab alimento luxuriante, poſterior vero a defectu ſuf-
ficientis caloris generatur. Multiplicati flores, ut in
p. 80. monopetalis, ſine mutatione ſtaminum eueniunt, in
plenis vero corolla ſemper ita multiplicatur, ut ſta-
p. 81. mina excludantur. Prolifer euadit flos, quando in-
tra florem alii flores enaſcuntur, et prolifer frondo-
ſus appellatur, quando proliferi proles folioſus eua-
p. 82. dit. Simplices flores ex piſtillo, aggregati ex re-
ceptaculo proliferi euadunt. Diuerſa floris luxu-
riantis facies, huiusque efficiens cauſa ulterius doce-
p. 86. tur in ſequentibus. *Parte* nunc *quinta* ſexus planta-
rum explicatur, ubi multum et erudite breues illi
aphoriſmi illuſtrantur ac dilucidiores redduntur. Re-
rum vero varietas et copia vix permittit, ut omnia
hic in compendio exhiberi poſſint. Id modo mone-
mus, illam floris partium analogiam, ab animalium
partibus, generationi dicatis, deſumtam non omni
p. 92. exceptione eſſe maiorem. Pleni flores eunuchi fiunt,
abor-

abortiuntque omnes, quod vero non ubique res ita inueniatur, docet tunica et papauer, de ultimo ipſe Cel. Auctor concedit, illum potius multiplicatumque quam plenum florem dicendum eſſe aſſerit, quod vero contra definitionem floris multiplicati, antea exhibitam, eſſe nobis videtur. *Sexta* nunc *parte* characteres proponuntur, in qua diſpoſitionis plantarum fundamenta fuſe dilucideque exhibentur, in primis vero declaratur plantarum habitus, qui ipſi eſt *conformitas quaedam vegetabilium aſſinium et congenerum, idque in placentatione, radicatione, ramificatione, intorſione, gemmatione, foliatione, ſtipulatione, pubeſcentia, glandulatione, lacteſcentia, inflore-ſcentia*, quae omnia plurimis adductis exemplis illuſtrantur, plurimaque hic repetuntur, de quibus ſuperius iam in ipſa plantarum conſideratione ſermonem fecit. Poſt haec diſpoſitionem vegetabilium primariam a ſola fructificatione deſumendam eſſe docetur, plurimaque ficta genera, quae hoc fundamentum non agnoſcunt, recenſentur, quibus varia alia adnectuntur genera, quae in aliqua fructificationis parte aberrant, ea tamen de cauſa non ut genera ſingularia, verum potius ut ſpecies conſideranda ſunt, licet alii aliter ſenſerint. Flores in generibus condendis principatum tenent, cum huius figura certior ſit quam fructus, quod campanulae exemplo et aliis declaratur. Videtur vero nobis in adductis generibus tot modis corollas variare, quot modis variat fructus. Stamina porro et calicem petalis certiora exhibere ſigna paucis oſtenditur; miramur autem hunc aphoriſmum non fuſiori ſermone, pluribusque rationibus explicatum dari, cum omne ſuae diſpoſitionis fundamentum hoc ipſo innitatur; forte Cl. Auctor experientia, repetitoque florum examine didicit, multiplici etiam modo ſtamina, in primis numero variare. Haec ſequitur fuſa generum fictorum recenſio, quae a fructus ſtructura differente

p. 97. p. 101. p. 112. p. 120. p. 123. p. 126.

ſola fuere deſumta. Quae vero omnia, licet Aucto-
ri falſa videantur; non ficta eſſe arbitramur, alii
enim, et eiusmodi viri, qui ſana etiam theoria ſunt
inſtructi, varia eorum etiam nunc adhuc ſalua reti-
p. 140. nuerunt. Tandem generum plantarum a TOVRNE-
FORTIO usque ad hoc, quo viuimus tempus, progreſ-
ſus et enumeratio exhibetur, hisque ſexta pars fini-
p. 158. tur. Characteres in *ſeptima* excipiunt nomina, *octa-*
p. 202. *ua* ſequuntur differentiae, *nona* varietates, et *deci-*
p. 250. *ma* ſynonyma. Cum vero in Critica botanica de-
nominationem genericam, ſpecificam, et varian-
tem regulis et exemplis plurimis iamiam fuſius Cel.
Auctor exhibuerit, harum recenſioni hic ſuperſede-
re nos poſſe et iure quidem arbitramur. Varia ſunt,
quae alio paululum et mitiori ſermone hic propo-
nuntur, ut eſt e. gr. regula, ita in Critica botanica
contenta: *Nomina generica, e rebus domeſticis ſimili-
busque diminutiua, minus placent*, quae nunc ſequen-
ti modo mutata inuenitur: *Nomina generica dimi-*
p. 166. *nutiua et e lingua latina contorta toleranda ſunt;* ut
crucianella: prout et illa eſt de ſpecierum conſtitu-
tione regula: *A partibus fructificationis, niſi ſumma
cogat neceſſitas, nulla expoſcenda eſt differentia*, quae
p. 222. nunc ſequenti modo exprimitur: *Fructificationis
partes ſaepius conſtantiſſimas differentias ſubminiſtrant.*
In varietatibus diiudicandis nouum exhibetur enun-
p. 241. ciatum, dum criſpa et bullata folia monſtroſa eſſe
aſſerit. In ſynonymis regionum vernacula nomina
p. 255. adhibenda eſſe nunc exigit, licet aliter in Critica
p. 256. ſenſerit Cel. Auctor. *Vndecima parte* nunc ſequun-
tur adumbrationes, quae hiſtoriam plantae conti-
nent, quaeque oſtendunt, qua ratione plantae ea-
rumque partium deſcriptio ſit formanda. Et hoc
quidem fuſiori ſermone in ricino, pharnaceo, tilia
p. 262. et lino docetur; quibus dein variae magnitudi-
nis menſurae adduntur, explicanturque nomina, ca-
pillus, linea, unguis, pollex, dodrans, ſpithama,
brachium,

brachium, orgya etc. Porro quo modo icones depingendae ſint, explicatur, in qua re veteres taxantur, quod eorum iconibus et maximae arbores et minimae herbae in eadem magnitudine exhibeantur, ille itaque modus praefertur, ubi modo ramuli exprimuntur. De locis plantarum natalibus, quae regionem, clima, ſolum reſpiciunt, fuſius diſſeritur, quibus tempus rigendi, efloreſcendi, vigilandi, fructeſcendique additur; et tandem ſingulare florae horologium, ſecundum plantarum vigilias, exhibetur. Summam in his omnibus attentionem, indefeſſumque in contemplatione plantarum laborem et exinde ingenioſe excogitata enunciata admiramur magnique facimus. *Parte duodecima* Vires plantarum explicantur; omnia vero, quae huc pertinent, accuratius fuſiusque declarauit Cel. Auctor in ſingulari diſſertatione, Vpſal. 1747. habita; haec itaque hic denuo repetere nolumus. Et haec ſunt capita Philoſophiae botanicae. Hiſce nunc additur tabularum expoſitio, quibus non nulla, de diſciplinae huius inſtructione adiiciuntur, ne paginae alternae vacuae relinquerentur. Docetur itaque hic 1) quid tyroni botanico faciendum ſit; 2) qua ratione herbarium formandum; 3) qua methodo herbationes ſiue excurſiones botanicae inſtituendae; 4) exhibetur modus, ſecundum quem horti ſtruendi, qua occaſione et termini non nulli, ab ipſo in Horto Vpſalienſi adhibiti, explicantur. e. gr. Plantae ferae eae dicuntur, quae toto anno intra domum ſeruandae, manſuetae, quae aeſtate exeunt, cicures, quae clima hybernum ſuecicum ferunt. 5) Ad quaenam in peregrinationibus attendendum ſit; 6) qua ratione verus botanicus rei herbariae ſcientiam pertractare debeat; et 7) tandem metamorphoſeos plantarum exempla adducuntur. Quibus omnibus, addenda, omiſſa et corrigenda adiiciuntur et triplici indice, in quibus termini, genera et contenta exhibentur, totum opus finitur.

p. 263.
p. 263.
p. 274.
p. 278.
p. 288.

Recen-

Recenſuimus itaque breuiſſimis ambitum huius philoſophiae, plura addere perhibet rerum copia et varietas. Summam ſane promeruit laudem Cel. Auctor hoc ipſo opere, quod tam diu optarunt et expectarunt ſummi in arte viri. Illis vero inprimis gratum acceptumque eſſe poterit, qui LINNAEVM in re herbaria ſequuntur; nunc enim ipſis lux accenſa eſt, nunc tandem certiores euadunt, quaenam ſint illa huius Viri et diſpoſitionis et denominationis vera fundamenta. Hoc unicum modo addimus, icones adiectas plures quidem bonas eſſe, plures vero ideo vitioſas dicendas, quoniam non ad ipſam naturam factae ſunt, ſed potius ex imaginatione et ingenio, ut ipſae aliquando definitiones, fictae.

V.

IO. CHRISTIAN. TILLINGII M. D. Obſeruationes medicae ſingulares, circa verum uſum thermarum Carolinarum. Lipſ. impenſ. Gleditſch. 1751. 8. pl. 5.

In tanto, quem habemus, obſeruationum de morbis apparatu, nondum ſane eſt, cur nimiam conqueramur earum rite conditarum abundantiam. Cl. Auctor teſtatur ipſe ab initio huius libelli in epiſtola ad Ill. TRILLERVM data, quam difficile ſit eas ita conſcribere, ut in aliorum cedere queant utilitatem. Periculum tamen fecit, et XXXVI. obſeruationes, quarum ſingulae aliquot aegrorum, ſimili morbo conflictantium, et auxilium in thermis Carolinis quaerentium continent hiſtorias, cum orbe erudito communicauit. Elucent inde omnino et Cl. Auctoris eruditio, quam antea iam quoque habuimus compertam, ipſiusque in arte ſalutari facienda dexteritas, probitas atque felix rerum iudiciique de quolibet morbo lati euentus. Diffiteri tamen non poſſumus, quod

quod in quibusdam morborum narrationibus, et in primis in modo, quo, et quam diu, thermis Carolinis usi fuerint aegri, paulo prolixiorem descriptionem desideremus, in cuius sententiae testimonium praeter alias primam illico adducere possumus obseruationem, quae septem aegros, e quibus sub usu thermarum excreti fuerant calculi, in medium profert, de quorum morbis atque horum cura depromtae historiae nobis esse videntur nimis concisae, nec ad iustam, qua conscribi debent obseruationes, legem satis exaratae.

VI.

Historia podagrae Eminentissimi Cardinalis Comitis a Sinzendorff, Episcopi Wratislauiensis conscripta, ab ipsius medico IOAN. GODOFR. DE HAHN, M.D. etc. Norimb. impens. W. M. Endteri 1751. 4. pl. 4.

Exiguae quidem molis est libellus, sed multa notatu perquam digna continet, ideoque uti totus omnino perlegi, ita quoque exemplar rite conscriptae morbi historiae dici, meretur. Haereditatis iure in corpus Herois purpurati, ad obesitatem fere nimiam proni, transiisse videtur singularis hicce morbus articularis iam tum, cum viginti annos natus esset. Ab anni autem 1742. mense Martio, cum primum valetudinis causa ad Eminentissimum aegrum vocaretur Experientissimus Auctor, ad diem usque 28. mensis Septembris anni 1747, quo scilicet diro tandem illi morbo succubuerat, morbi progressum describit. Sed pauca tantum, quae in primis singularia nobis visa sunt, excerpere nobis liceat. Canina ista fames, p. 4. quae tum temporis, quando primum venerat ad aegrum Cl. Auctor, tam vehementer aegrum exagitauerat, ut, nisi ad primam cibum clamantis vocem

accur-

accurrerent ſerui, nutrimentum adportantes, illico vomituritione ingratiſſima afficeretur. A diaeta lactis, qua per octodecim menſes uſus fuerat aeger, et per illud tempus praeter lac non niſi piſces, panem album, legumina et fructus horaeos aſſumſerat, inſigne aſſecutus fuit leuamen, malo autem ſuo plane non liberatus, ſed eo tantum per aliquod tempus ſo-
p. 7. pito vel leniori facto. Mixturam, facilitandae motuum torpentium et intima obruentium ad peripheriam directioni dicatam, ex aquis deſtillatis, puluere antiſpaſmodico, theriaca ſmaragdina, liquore anodyno HOFFMANNI et bezoardico BVSSII cum fructu ſaepe in uſum traxerat medicus, validiores autem pulſuum ictus, quoties eos refraenare viſum fuit, maſſa pilularum de cynogloſſo ſemper cum felici ſucceſſu com-
p. 18. peſcuit, licet medicus quidam Venetus, ut de morbo ſententiam ferret, rogatus, diffidentiam huicce medicamento excitare vellet. Cynogloſſi radicem atque ſemen hyoſcyami accuſans, quod tremores muſculorum inducerent, ideoque illi maſſam de ſtyrace dictam praeferendam commendaret. Inſontem autem illius remedii uſum ſtrenue vindicaſſe nobis videtur
p. 8. Cl. Auctor. Nitroſorum loco puluerum in deliciis valde habuerat Emin. aeger omnis generis fructus horaeos, vel recentes atque crudos, vel arte exaltatos glacie praeparatos, a quorum tamen omnium et melonum in primis liberali ſatis deguſtatione nullam unquam aegro enatam fuiſſe moleſtiam, narrat Cel.
p. 10. Auctor. Remedii genus in Italia frequens e terebinthina Veneta, cum polio montano ad conſiſtentiam maſſae pilularis cocta, per integros ſeptendecim menſes fuit adhibitum, eiusque drachma integra quouis mane propinata. Conſtanti illius medicamenti uſu et leniores, quando venerunt, factae ſunt acceſſiones, et induciae ſex fere menſium impetratae.
p. 16. Notari quoque omnino meretur, quod violaceus terebinthinae odor nunquam ſe prodiderit in urinis,

poſt eius autem uſum tam diuturnum omnis eius vis in organa ſaliuam ſecernentia irruerit, adeo, ut accedente ſiti inmodica, ſputum tenax affluentiſſimum ſaporemque et odorem terebinthinae referret: emulſione autem, ex oleo amygdalarum dulcium cum ſaccharo et vitello oui parata, terebinthinae a ſanguine diuortium fuit adiutum. Varia dein quidem medicamentorum genera et inter ea etiam infuſum valde pretioſi illius lapidis hyſtricis cum aqua paratum in uſum fuere tracta, ſed ſine exoptato effectu. Pertinax enim iſte morbus articularis, ſingulis fere menſibus recurrens, aegrum ad eius usque obitum excruciauit, detento tandem malorum fomite in ipſis viſceribus, lethalique ibidem incendio producto. p. 25.

VII.

Variolarum ratio expoſita a IOH. GOTHOFR. DE HAHN, M. D. etc. Wratislauiae 1751. in offic. libr. I. I. Korn. 4. pag. 94.

En! Nouum plane illius de variolis ſaepe decantatae doctrinae aedificium! Anno iam huius ſaeculi poſt triceſimum tertio Illuſtris Auctor: *Variolarum antiquitates nunc primum e Graecis erutas*, et tribus annis poſt *carbonem peſtilentem a carbunculis ſiue variolis veterum diſtinctum*, cum binis Ill. TRILLERI de eodem argumento epiſtolis ediderat, quibus hunc morbum veteribus iam fuiſſe cognitum, eiusque deſcriptionem ex eorum libris ab Arabibus, quibus medici ad unum ferme omnes primam morbi varioloſi delineationem huc uſque conceſſerant, fuiſſe depromtam, comprobauerat. Antiquitate igitur variolarum vindicata, earum nunc rationem exponere in ſe ſuſcepit Cl. Auctor, earumque veram et genuinam indolem indagare; quum triginta annorum ſpatium in affluentiſſima aegrorum copia emenſus,

ſatis

ſatis frequentem in intima eius valetudinis penetrandi myſteria nactus fuerit opportunitatem. Prima huius libelli ſectio *ipſam variolarum rationem* exponit, ideoque primo eius capite *breuis humani corporis hiſtoria* praemittitur, quatenus ſcilicet nouo huic cognoſcendo ſyſtemati inſeruire videtur. Totam ſcilicet animalium vitam ſtatis euolutionibus abſolui probat Cl. Auctor, ſeu *definitis euidentiorum incrementorum ordinibus, quibus partes corporis dudum ante, quam naſcimur, delineatae, poſtquam nati ſumus, annorum demum tractu, vi vitae auctiore, perpoliuntur, mutantur, conſpicuae magis redduntur, uſibusque ſingulis aetatum gradibus congruentibus adaptatae exhibentur*, §. V. Multoties ad illius ſententiam euoluimur ante, quam naſcimur, et tum quoque ad ultimos usque ſenii terminos permultas corporis experimur mutationes, quarum notantiora quaedam adducuntur exempla a duplici illo, de quo inter omnes conſtat, dentitionis negotio, a prima lanugine demiſſam caeſariem barbamque ac pubertatem expectante, a diuerſa pro diuerſis aetatibus partium inter ſe proportione ac figura, indeque cuiuis vitae ſtationi propriae formae decore, ab internarum partium, ab oſſium, glandularum, fibrarum totius corporis, fabrica, et ab omnium denique vaſorum ſanguiferorum quoad numerum, capacitatem, eorumque motus fortitudinem, diuerſis aetatibus enaſcente varietate. Ad hoc ultimum euolutionum genus ipſam variolarum valetudinem refert Cel. Auctor, quas, *ſtatam eſſe*, inquit §. II, *euolutionum corporis humani ſpeciem, qua complures vaſorum ſanguiferorum extremitates hactenus ſub epidermide deliteſcentes, iuſta incrementa capiunt, diuaricatis apicibus ſummitates ſuas multiplicantes. Quae ipſae numeroſiores factae exitum per cuticulam moliuntur; hac propediem ablata, omnem cutis ambitum nouo tum ſpiraculorum, tum ſquamularum apparatu*

exor-

exornaturae. Altero tum, quod ſequitur, capite ulterius aſſeritur, quod *variolarum morbus ſpecies ſit euolutionis corporis humani.* Arteriarum enim euolutionem in ipſa niti experientia dicit Ill. Auctor, cum anatomicis conſtet obſeruationibus, in recens nato infante membra et viſcera eſſe quam plurima maturationi ſuae inhiantia, non niſi temporis tractu abſoluenda, in cuius rei teſtimonium organa generationi dicata, ipſum cor, viſcus omnium praeſtantiſſimum, eiusque propagines, arteriae dictae, adducuntur, quae arteriae, uti ex menſtrui quoque in feminis fluxus hiſtoria patet, iam adumbratae ſaltem latent, et pro ratione vel uſus diuerſi, vel corporis incrementi, nunc magis magisque euolutae, numeroſiores indies comparent. Hanc ipſam, quam propoſuerat Ill. Auctor, ſententiam *quatuor* nunc huius ſectionis *capitibus* ex *apparatu variolarum, eruptione, maturatione, et ſiccatione*, ſeu ſic dictis quatuor earum ſtadiis probare annititur, in eumque finem multas aegrorum variolis decumbentium hiſtorias in medium profert, phaenomena morbi ex iis eruit, indeque propoſitiones, ſententiae ſuae de variolis fauentes, elicit atque colligit. In ipſa morbi hiſtoria egregie deſcripta morari iam nolumus, id ſaltem adnotaturi, quod in deſcribendo variolarum apparatu illas ſaepe non pro morbo habendas eſſe Auctor exiſtimet, quippe quae, uti reliquae euolutiones, ſine morbo ſaepe obſeruarentur. Num experientiae autem haec ſententia ſit conueniens, noſtrum iam non eſt decidere, atque de ea quaeſtione conficere. Cum negare tamen nequeat Cl. Auctor, epilepſiam, vomitum, ipſam febrem, aliaque ſymptomata, ipſam ſaepius praecedere eruptionem, inde certe pro ſua ſententia elicere conatur argumentum, quod illa ſint ipſius cerebri atque cordis effectus, manu quaſi ducentes variolas, ideoque variolarum, uti omnium reliquarum euolutionum, negotio primaria illa viſce-

P ra,

ra, quibus vita praestatur, eiusque functiones laete procedunt; occupari obseruentur. Nonne autem in plurimis fere morbis tales motus oriuntur a viuidiore cerebri atque cordis actione, quibus illud ipsum, quod morbum fecit, coquitur, mutatur aut ex corpore proscribitur? In omni certe febre, si forsan phthisicas exceperis, res ita se habet. Nonne hic loci, uti quoque saepius in sequentibus, procul omni dubio in illum errorem incidisse videtur Cel. Auctor, quem petitionis principii appellant artis logicae doctores, cum illud iam pro vero venditet, aut argumenti loco utatur, cuius veritatem adhuc iam probare conatur? In controuersiam autem cum Ill. Auctore descendere, nostri plane vetat instituti aeque ratio, ac ipsa quaestionum copia, de quibus in hoc libello occurrentibus multum disputari potest. Ad *alterum* potius properamus *variolarum stadium.* Existimat nimirum Cel. Auctor, pustulas illas esse fructuosas humanae cutis gemmas, plantarum illis, succi plenis, et nascentium vasculorum tomentum obuoluentibus, simillimas. Itaque maturum illum succum, quem benignae continent variolae, blandum defaecatissimi sanguinis esse laticem, asserit Ill. Auctor, aeque nobilem et glutinosum, ac ille deprehenditur, qui obuoluit embryonem, ideoque cum ichorosa ulcerum sanie aut abscessuum pure neutiquam confundendum. Cuius nunc sententiae, quae eam probent, varia proliciuntur argumenta. Scaturit enim ille succus ex ipso vasorum apparatu, quibus humani corporis cortex, cutis et reticulatum illi subiacens opus, instruitur, puro nimirum illo fonte, ex quo unctuosus ille humor, molliendae cuti, eiusque vasorum praesidio, et nutritioni et augmento accommodatus, emanat. Porro succus ille pretiosus, uti in vigente planta, semper quidem praesens, tempore tamen euolutionis solito maiore copia defertur ad destinata loca, ideoque etiam in variolis

ad

ad cutem; idque fieri dicitur certe ab Ill. Auctore, in gratiam teneriorum vaſculorum ſe euoluentium. Aliud deinde pro ſucci illius nobilitate argumentum ex eo petitur, quod ipſa vis vitae, eiusque virtus interna, ſine ulla laeſione partium externa aut violentia, affluxus illius occaſionem ſuppeditet, qui etiam ipſe, uti uuarum ſuccus, lente atque ex molliſſimi tomenti vaſculoſi ſuperficie lanuginoſa prouenit, per totum morbi tractum amico cum vaſculis, e quibus manat, commercio conſeruato. Illius autem humoris particulae, diuerſas mutationes expertae, cum vaſculorum orificiolis cohaerent, eorumque molem adaugent, ſolidorum naturam acquirentes. Temperare nobis hic loci fere non poſſumus, quin pace Ill. Auctoris moneamus, quod ipſe in ſententia ferenda de modo, quo noua generari debeant vaſcula, titubare nobis videatur. In variis enim locis, v. c. §. 2. 5. 46. et aliis, vaſcula iam adeſſe delineata dicit, ſanguinis ſaltem influxum antea nondum experta, in aliis vero, e.g. §. 58. de eorum germinatione et incremento per appoſitionem externam loquitur. Suam certe de hac quaeſtione difficillima ſententiam ſat claris atque diſtinctis verbis nullo in loco declaraſſe nobis videtur. Iudicium quoque ſit penes viros nobis peritiores, num, praeter celluloſarum fibrarum laminarumque nutritionem, modo dictus incrementi modus unquam locum habere poſſit? Ad ſiccatarum denique variolarum cruſtas reſpicere iubemur, quippe quae huc usque, uti in plantis perianthia flores protegunt, ipſa illa vaſcula, quae germinare debebant, protexerunt, ita ut nunc, cruſtis illis deciduis iam ablatis, noua illa vaſcula, iuſtum robur acquiſita, compareant, et cuticula, quae cum cute alias arcte cohaeret, nec, niſi vi quadam externa, ab illa diuelli poteſt, iam ſponte auctaque virium vitae virtute defluat, atque totus homo inſtauratus exſurgat. Aegros huc usque in medium produxe-

P 2 rat

rat Cl. Auctor variolis, quas medici vocant benignis, decumbentes, et ex iis phaenomena huic valetudini propria collegerat. Non immemor autem tristium istorum euentuum, qui saepissime variolas sequi solent, *altera* tum huius libelli *sectione systema suum corroborat*, eiusque *capite primo variolarum lethalium rationem* exponit. Flore laeso vel destructo, ipse quoque fructus, cuius spes erat flos, pereat necesse est. Florendi itaque actus momentosus et res ardui omnino esse negotii asseritur, nec ipsi rerum naturae repugnare, florendo propiorem fieri et perfectionibus et interitui, cum constet, mortem omnibus euolutionibus, dentibus, menstruoque fluxui, prorumpentibus esse communem. Exemplis tum aegrorum variolis mortuorum allatis, vel immoderatam vitae actionem, vel priuatam aegrorum culpam, labem, infirmitatem, teneritudinem morbi, vim sustinere nesciam, sanguinis acorem, vel inuersam totius impetus in viscera ruentis rationem, mortis saepe causam esse, elucet. Variolosae autem euolutionis difficultatum maxima est ista, quod pustulae non nunquam confluant. *Quatuor* itaque in sequentibus *capitibus* variolarum *confluentium descriptio*, *ratio*, *propria* earum *symptomata*, tandemque earum *crustae* et *cicatrices* proponuntur, iis, quae annotatu digna visa sunt, ex historiis, quae recensentur, morborum deductis. Verae manent variolae, Cel. Auctor inquit, licet sint confluentes, fiantque saepe carbunculosae; manent tamen difficiles in eruptione aeque ac maturatione et siccatione. Distant saltem a variolis distinctis, ut partus difficilis et praeternaturalis a facili et naturali, ideoque vascula cutis sanguifera, quae explicari debebant, hac ipsa valetudine, ob pustularum vel duritiem, firmioremque cum cute connexum, vel quoniam gentilitia quadam prauitate, copia, vicinia, confluxu, peccant, difficulter euoluuntur, diraque inde exsurgunt symptomata, quibus

sit,

fit, ut aegri vel plane non, vel tarde satis integrae sanitati restitui queant. Quibus omnibus probe ponderatis, *tertia* tractationis *sectione systematis* sui *difficultates* leuare conatur Cl. Auctor, eiusque *capite primo discrepantiam* illius *ab hypothesibus reliquis* ostendit, *secundo phaenomena difficilia* soluit, tandemque *vestigia noui* sui *systematis* apud alios reperiunda eruit. Iam dudum istae theoriae de fermentatione, et a femineorum purgamentorum reliquiis depuratione, contagio ex Asia in Europam transuecto, morsu animalium venenatorum, salibus fixis cum sanguineae massae globulis sulphureis permixtis, noxiis ventis, ventriculo, primo quasi omnium malorum fonte, renibus succenturiatis, Arabum, LISTERI, SIDOBRII, MARESCOTTI, WOODWARDI, SYLVII, aliorumque sunt explosae. Ad STAHLII autem de variolis sententiam propius accessisse videtur Ill. Auctor, cum uterque variolarum morbum naturae opus esse dixerit: ille vero tribuit illud negotium naturae, prudenti quodam consilio sanitati corporis consulturae, de industria, quicquid in corpore peccat, eliminando; hic vero, cum variolosam illam mutationem naturae opus appellat, unice se respexisse ait ad cerebri atque cordis actionem. Variis deinde, quas sententiae suae forsitan opponi posse praeuidit ingeniosissimus Auctor, obuiam it obiectionibus. Si quis enim urgeat, cur non omnes homines, quin imo cur non omnes gentes corripiantur variolis; id quod tamen fieri deberet, si efflorescentia earum sit quaedam euolutionum species naturae nostri corporis conuenientium? Ipsis autem variolis, respondet Auctor, non manere liberas, si quae forsan gentes liberae maneant variolarum morbo, cum hae quoque sine praegresso morbo efflorescere possint. Quid? quod omnes homines a prima infantia eas certo expectent, seque ab iis non prius, quam ipsas fuerint experti, tutos existiment. Ecquis vero, in-

 quit

quit Auctor, alios morbos, tanquam sibi destinata mala, expectat? Si vero inueniantur, qui liberi maneant, ad illud felix hominum genus referendi sunt, quod simplicissimo victu viuens sine morbo senescit. Attamen, dicat quis, euoluuntur inter spem et metum? - - id quidem verum est, sed omnibus euolutionibus commune. Quotnam v. e. liberi grauem experiuntur dentitionem! Mors ubiuis vitae comes est. Sed variolae diuersas aetates euadunt, cur senes aeque ac pueros? - - Verum enim vero omnes corporis euolutiones sunt inconstantes, qua etiam re ab insectorum atque plantarum euolutionibus differunt; distabunt earum termini pro diuersa temperiei, occasionis, regionis ratione. Cur autem saepius sunt epidemicae? Nonne igitur contagium pro causa debet assumi? - - Epidemicas quidem esse saepe comprobat experientia, quis vero nescit, quantum in genere coeli atque regionum distinctissimae qualitates, a quibus nimirum dependet epidemia, ad magis vel minus salubrem hominum constitutionem valeant? Epidemiae culpa variolae modo fiunt mali moris. Illud tandem si moueatur dubium, cur non frequentius, quam fieri solet, variolarum euolutiones iuuent medici, quod tamen fieri posse ex insitionis earum historia pateat? - - Posse omnino iuuari, respondet Auctor, uti etiam, teste REAVMVRIO, insectorum euolutiones, uti etiam hortulanorum ope atque artibus plantarum atque fructuum; sed illam accelerare eam ob causam non esse consilii, cum insitio nemini securitatem exacti operis praestet. Num hae iam recensitae mouendis quaestionibus ab Ill. Auctore oppositae responsiones ipsam rem prorsus exhauriant atque dubia soluant, penes alios esto iudicium. Sub totius operis denique finem quaedam Cel. Auctor eruit vestigia e veteribus aeque ac recentioribus auctoribus, quibus sententiam suam indigitari existimat; tandemque hunc suum laborem illustri Academiae

miae ſcientiarum, quae floret Berolini, conſecrat. Schedulam quoque adiecit gallice ſcriptam, quae totius ſummam continet, ut uno quaſi obtuitu omnem ſyſtematis ambitum lector contemplari queat. Sed liber eſt digniſſimus, qui ab omnibus, qui rerum ſcientias perſcrutari poſſunt, nec tantum ſtupidi eſſe volunt empirici, ab initio ad finem usque perlegatur. Si quis etiam nouum illud ſyſtema pro inconcuſſa veritate aſſumere nequeat, ipſique multa omnino legenti ſuboriantur dubia, eaque ſatis grauia, attamen elegans comtusque, quo conſcriptus eſt, ſermo ita delectando attrahit lectorem, ut neminem legiſſe eum poenitere queat.

VIII.

De la Fonte des mines, des fonderies etc. traduit de l'allemand de CHRISTOPHE ANDRE SCHLVTTER. Tome premier. Qui traite des eſſays des mines et metaux, de l'affinage et raffinage de l'argent, du depart de l'or etc. Le tout augmenté de pluſieurs procedes et obſervations et publié par Mr. HELLOT, de l'Academie royale des ſciences, et de la Societé royale de Londres, a Paris chez la Veuve Piſſot, Iean Thomas Heriſſant et Piſſot fils. 1750. 4. 2 alph. 11 pl. tab. aen. 4.

Hoc eſt:

De fuſione minerarum et officinis fuſoriis etc. ex germanico CHRISTOPHORI ANDREAE SCHLVTTERI tranſtulit et obſeruationibus auxit Dn. HELLOT etc.

Vaſtiſſimum Galliae regnum mineralia varia in ſinu ſuo continere, nullum eſt dubium, et

Auctor quoque oſtendit, quantam curam a ſeculo XV. regnante CAROLO ſexto usque ad noſtra tempora, et reges et regum miniſtri in diſquirendis his naturae theſauris adhibuerint; licet defectus et ignorantia eorum, qui labores hunc in finem ſuſcipiendos et dirigunt et ipſi perficiunt, ſucceſſum omnino impediuerint, ita ut varia quidem tentata, perpauca verō peracta fuerint. Hinc cautius poſt ea haec ipſa res tractari coepit, neminique diſquiſitio et coctio mineralium conceditur, niſi iis, qui ad quaeſtiones, ample ab Auctore in praefatione propoſitas, reſpondere et ſucceſſum laboris ſuſcipiendi felicem maxima cum probabilitate promittere poſſunt. Ex his quaeſtionibus, quas repetere hic non licet, abunde patet, parum in Gallia in minerarum tractatione praeſtari poſſe, cum tanta certitudo in venarum metallicarum diſquiſitione, quam exigunt, vix inueniatur. Licet enim exercitatiſſimi mineralogi, ad aliquam hac in re probabilitatem accedant, aliquid tamen tentandum eſt, quo regulae de diſquiſitione mineralium per obſeruationes reiteratas certiores reddantur. Auctor noſter hac de re non adeo ſollicitus ad coctiones et elaborationes mineralium magis reſpicit, et ſubſidia tradere tentat, quibus in Gallia quoque docimaſtae exercitatiores efficiantur, iis enim ſuos ab exteris hucusque edoctos ciues per aliquot tantum annos adhuc opus habituros eſſe praeuidit. Et GEORGII quidem AGRICOLAE ſcripta de re metallica minus apta iudicat, partim, quod illa latino idiomate exarata proſtant, partim quod recentiora non tradunt inuenta. Ideo ad labores CHRISTOPHORI ANDREAE SCHLVTTERI reſpexit. Dedit hic tractatum, cui titulus: *Gründlicher Vnterricht von Hüttenwerken*, i. e. inſtitutiones de officinis fuſoriis, cui alterum tractatum *vollſtändiges Probierbuch*, i. e. artem docimaſticam adiecit. Huius libri verſionem gallicam, iuſſu ſuperiorum adornatam, Auctor noſter obti-

obtinuerat, ipsi tamen cum minus placeret, aliam, a viro in arte exercitato factam, substituit, quam et ipse, in auxilium ducto interprete, perfecit; noluit tamen versionem ita exhibere, ut acceperat, cum repetitiones molestas passim obseruasset, partim artis theoriam rudioribus tantum, si diis placet, germanorum operariorum ingeniis accommodatam ex principiis physicis elegantiorem reddere suscepisset; partim, varia ex praestantissimis scriptoribus collecta inspergere necesse duxisset. Hinc ortus est tractatus praesens, quem non versionem SCHLVTTERI, sed ad eius ductum susceptam elaborationem dicere possumus. Hoc primum volumen igitur alteram tantum SCHLVTTERI partem, hoc est, docimasiam, complectitur, in altero, quod expectamus, volumine diuersas fusiones, cum magno apparatu instituendas, ad ductum primae partis SCHLVTTERI exhibebit. Nos ideo in idea operis exhibenda prolixiores fuimus, quoniam in specialiori examine vix noua recensenda inuenimus. Exhibet primo recensionem nominum mineralium, in Gallia passim inuentorum, ex ordine prouinciarum, quam ex consignationibus hausit, quae per inspectores regios prouinciarum traditae fuerunt, ex qua quidem dispersa per Galliam mineralia cognoscimus, neutiquam tamen definire possumus, num ad labores suscipiendos apta inueniantur. Superfluum esset contenta capitum longius recensere, quoniam a SCHLVTTERO vix recedunt, licet LVII. capita libri germanici ad LIV. tantum reducta sint, cum varia ibidem separata hic coniungantur. Annotemus ea, quae sparsim addidit, quae mutauit leuioris sunt momenti. Cap. I. ostendit, quantum nobis imponere possint minerae, colore vario conspicuae, e. g. pyrites, hinc ad necessitatem docimasiae concludit, quam omnino magnis metallorum fusionibus praemittendam esse iudicauit. Cap. II. III. et IV. laboratorium et furnos varios ad ductum

cap. II. et III. SCHLVTTERI describit, et huc referendas icones ex tab. LVI. LVII. et LVIII. repetit. Cap. V. instrumenta chemica et varia praeparata, ad labores docimasticos suscipiendos pertinentia, ad ductum cap. IV. et V. SCHLVTTERI, sed paulo fusius, describit, a cap. VI. ad X. librum germanicum, paucis hinc inde annotationibus inspersis, accuratius secutus est, et cap. hoc X. cui undecimum editionis germanicae iunxit, de disquisitione minerarum cupri obseruationes Dn. BRANDSHAGEN, quas HOVGSTONVS collegit, immiscet. Cap. XI. quod XII. SCHLVTTERI est, disquisitionem minerarum plumbi sistit, et nunc citati Dn. BRANDSHAGEN et Cl. CRAMERI experimenta addita complectitur. Cap. XII. quod XIII. SCHLVTTERI est, in disquisitione minerarum stanni, et CRAMERI methodum cum fluore nigro, et methodum in Anglia usitatam et cupellationem stanni ad methodum STAHLII, quam Dn. GROSSE 1736. in Acad. Reg. Sc. Parisina exhibuit, continet. Cap. XIII. quod XIV. SCHLVTTERI est, disquisitionem ferri habet. Cap. XIV. quod editionis germanicae cap. XV. sistit, cobaltum disquirit, et varias obseruationes et experimenta addit. Cap. XV. quod XVI. SCHLVTTERI est, cobaltum bismutho iunctum exponit et dissertationem de cobalto, quam LINCKIVS in transactionibus philosophicis no. 396. exhibuit, repetit, et de officinis Saxonicis, in quibus smaltum praeparatur, agit a cap. XVI. ad LIV. quae capita XVII. ad LVII. editionis germanicae complectuntur, pauca hinc inde adiecta sunt, quae indicare superfluum iudicamus. Licet vero haud contemnenda sint, quae SCHLVTTERI docimasia exponit, miramur tamen, cur Auctor noster librum, quem ipse intelligere et accurate examinare haud potuit, potius, quam docimasiam CRAMERI elegerit, in qua tamen meliores passim obseruationes et

accura-

accuratiora experimenta inueniſſet, longe iis, quam quae ipſe inſeruit, praeſtantiora.

IX.

Noui commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae, Tom. I. ad annos 1747. 1748. Petropoli, typis acad. ſcient. 1750. 4. 2. alph. 17. pl. praef. 9½. pl. tab. aen. 17.

A PETRO magno Ruſſorum imperatore An. 1724. fundatam et 1725. a CATHARINA inſtauratam academiam ſcientiarum imperialem petropolitanam, ELISABETHA Auguſta 1747. praeclaris legibus magnisque ſtipendiis ornauit, auxit et confirmauit. Proſtant iam commentariorum, ab hac academia editorum, tomi decem, quorum ultimus, qui ad annum 1738. pertinet 1747. prodiit, reliquae vero diſſertationes usque ad annum 1746, partim in tomo undecimo et duodecimo iam editae ſunt, proxime a nobis exponendae, partim ſub prelo ſudant. Hic autem, de quo nunc dicemus, et ſequentes, quos expectamus, tomi, nouorum commentariorum nomine ideo veniunt, quia academia nunc nouis legibus inſtructa, et claſſes, ex quibus ea componitur, aliter paulo diſpoſitae inueniuntur. Omiſſa enim claſſe hiſtorica prima mathefin, in ſe conſideratam, altera phyſico mathematicas, tertia phyſicas, quarta denique aſtronomicas doctrinas ſpectat. PETRVS magnus 24912 rubellos iamiam academiae ſcientiarum alendae deſtinauerat, et aliam illi artium academiam iungere decreuerat; cum vero huic inſtituto apta huc usque argenti ſumma nondum dicata eſſet, ELISABETHA nunc 28386 rubellos prioribus addidit, ita ut ad ſcientiarum et artium academiam, nec non ad uniuerſitatem ſuſtinendam, ex ſumma curia redituum imperii 53298 rubelli quotannis ſoluantur.

Scien-

Scientiarum igitur incrementum, quod largiſſimo hoc apparatu iuuatur, per duos quaſi eruditorum coetus perficitur, quorum unus academiam, ſuo ſic nomine dictam, alter vero uniuerſitatem, nouo re-
p. 10. cepto nomine, conſtituit. Et academia quidem eſt coetus doctorum virorum, qui in rerum naturam et effectus corporum inquirunt, non aliorum tantum inuenta accurate examinant, ſed his noua alia inſuper addunt, ea denique collecta publici iuris faciunt. Hi itaque docendi munus non habent, ſed literario veluti otio detenti, adiunctos tantum ſiue ſtudioſos, ſuae curae commiſſos, habent, quo eos ad eruditos et utiles quoslibet labores praeclaro ſuo exemplo excitent. Leges, quibus adſtricti ſunt academici, utpote prolixiores, hic non exhibemus, ſed lectores noſtros ad ipſum opus remittimus.

p. 22. Altera academiae pars eſt uniuerſitas, in qua profeſſores, eos, qui linguarum notitia imbuti ad altiora tendunt, publice docendo erudiunt, et matheſin praecipue, phyſicam et humaniores literas tradunt, quo in his omnibus exercitati membris deinde academiae ſcientiarum poſſint adſcribi. Porro quoque in praefamine ea, quae cancellariam, bibliothecam, cimeliophylacium et ordinem reliquum totius inſtituti concernunt, accurate enumerantur; quoniam vero academicorum aeque ac in uniuerſitate docentium enumeratio non addita eſt, nos haec et alia, quae ad medicinam et ſcientiam naturalem Ruſſiae pertinent, alia forte occaſione in noſtris his commentariis exhibituri ſumus, hinc longiori eorum recenſioni nunc ſuperſedemus. Neque ſummam contentarum in hoc volumine obſeruationum, a pag. 35. ad 76. fuſius exhibitam, repetere hic animus eſt, ſed ea potius, pro more noſtro, quae ex claſſe phyſico mathematica et phyſica ad inſtitutum noſtrum accedere videntur, accuratius examinare et quodam modo diiudicare allaborabimus; in limine ſtatim id prae-

praemonentes, in ultimis duobus voluminibus, quae paucis abhinc diebus accepimus, aeque ac in primo, de quo nunc dicimus, nouorum commentariorum tomo, collectione quicquam decessisse pretii, praeter id enim, quod numero pauciores, quam antea in iis inueniantur dissertationes, illae quoque, tum quoad materiei dignitatem, tum quoad studium ipsis adhibitum, prioribus istis, olim iam editis, voluminibus dissimiles non nunquam esse videntur. Confidimus interim subsequentes commentariorum tomos, noua iam facta laudatissimi huius instituti inauguratione, clarissimorum, qui nunc sunt, sociorum opera, pristinam iterum commendationem esse recuperaturos.

1. In classe physico mathematica primum locum occupant G. W. KRAFTII, Prof. Tubing. *Obseruationes meteorologicae, 1745. Tubingae institutae*, ex quibus saltim adducere liceat barometri 60 ped. londinens. super Nicrum flumen, Tubingam praeterfluens, eleuati altitudinem maximam fuisse Ianuarii die 2. digitor. londinens. duodecimalium 29 cum 36 centesimis, minimam Nou. 26. digit. 27 cum $\frac{80}{100}$ ut variatio annua sit 1, 56 digit. lond. multo minor petropolitana, quae reperta fuit dig. 2, 77, caloris obseruationes itidem cum petropolitanis comparatas praeterimus; his addit obseruationem declinationis acus magneticae, die quadam, qua fulgura frequentissima videbantur, et tonitrua audiebantur, quadrante gradus imminutam. Sequuntur aliae obseruationes anni 1746, priores confirmantes. p. 139.

2. Posthaec RICHMANNI *de quantitate caloris, quae post miscelam fluidorum certo gradu calidorum oriri debet, cogitationes* habentur. Simplicissimum, quo utitur, principium huc redit: Si massa quaepiam datum caloris gradum habeat, alia alium, confunda- p. 152.

ſundatur autem utraque, calorem prioris maſſae per totum mixtum ſe diffundere, et calorem poſterioris etiam per totum mixtum aequabiliter; unde calculi litteralis gnari facile deducent, dictis maſſis a, b, caloribus m, n, mixti calorem eſſe (ma†nb.) (a†b) quam formulam ulterius proſequitur, et ad mixtionem plurium maſſarum applicat. Differt autem haec formula ab ea, quam KRAFTIVS olim exhibuit, ipſisque experimentis, quod hic quantitas caloris in vas, in quo mixtio fit, et thermometrum ſimul diſtribuatur, unde cautionibus pluribus opus eſt, in formula ad experimenta applicanda, quae tamen pleraeque euaneſcunt, ſi maſſae maiores ad experimenta inſtituenda capiantur.

p. 168. 3. Idem RICHMANNVS *formulam* exhibet *pro gradu exceſſus caloris ſupra gradum caloris mixti ex niue et ſale ammoniaco poſt miſcelam duarum maſſarum aquearum, diuerſo gradu calidarum, per experimenta confirmatam.* Experimenta capta ſunt thermometris duobus mercurialibus Fahrenheitianis, ab inſigni artifice PRINZ elaboratis. Oſtendit vero formulam ſuam de calore mixti ex caloribus maſſarum commixtarum genito, quam ante adduximus, non multum ab experientia differre, cum magis ab ea recedant Kraftiana et maxime Boerhaaviana in Chem. P. I. exp. XX. de igne cor. II. data.

p. 174. 3. Adhuc occupat RICHMANNVM inquiſitio in legem, ſecundum quam *calor fluidi in vaſe contenti, certo temporis internallo, in temperie aeris conſtanter eadem decreſcit vel creſcit, et detectio eius, ſimulque thermometrorum perfecte concordantium conſtructio;* primo quidem experimentis comperit thermometrum ſuum Fahrenheitianum eodem tempore ſcilicet 60 min. pr. in aere libero a gradu 64 ad 40 deſcendiſſe, quo a gradu 40 ad 64 adſcendit, ut hinc: exceſſus

cessus caloris aeris supra calorem thermometri eodem tempore communicetur thermometro, quo excessus caloris thermometri supra aeris calorem perit. Deinde aeri calidiori frigidam, et frigidiori calidam exposuit, et quae incrementa vel decrementa caloris thermometrum monstrauerit, indicatis temporibus recensuit. Periculi plena sunt haec experimenta, nam nec temperies aeris per longum satis temporis spatium eadem manet, nec negligi potest refrigeratio aut incalescentia aquae, dum vasculum, quo continetur, alia corpora contingit. Interim ex tentaminibus suis concludit: decrementa caloris in temporis particulis paruis aequalibus, si massa frigori exposita, superficiesque eius, et temperies aeris refrigerantis manet eadem, esse ut differentias inter temperiem massae refrigerandae et temperiem aeris refrigerantis. Eadem lex adhuc locum habet, si ceteris manentibus aeris temperies varietur. Massis vero et superficiebus diuersis existentibus, sed differentiis inter temperiem aeris et aquae iisdem, decrementa sunt in directa ratione superficierum, et inuersa massarum, quae ratio, si differentiae non sint eaedem, adhuc cum directa differentiarum componitur; unde formula pro decrementis caloris deducitur.

4. Denique RICHMANNVS *tentamen legem euaporationis aquae calidae in aere frigidiori constantis temperiei definiendi* exhibet. In tentaminibus de aquae refrigeratione ante indicatis comperit Auctor differentias inter temperiem aquae et aeris decrescere aequalibus temporibus secundum progressionem ordinatarum logisticae, temporibus per abscissas expressis; hic sumto: euaporationes esse ut has differentias infert, easdem esse temporibus inaequalibus et differentiis praedictis inaequalibus ceteris vero omnibus paribus, ut spatia logisticae ante indicatae, p. 198.

adeo-

adeoque, geometria id docente, ut differentiarum nominatarum differentias. In huius legis veritatem experimentis inquisiuit non quidem perfectae eidem consonis, sed tamen, si impedimenta adlata considerentur, illam probabilem reddentibus.

p. 206. 6. Maiora quam experimenta sola molitur MICHAEL LOMONOSOW *de caloris et frigoris causa* disserens. Hic ab ipso rationis sufficientis principio exorsus, sollicite sub initium scripti demonstrat: *rationem sufficientem caloris consistere in motu*, et cum motus sine materia esse non possit, in motu *alicuius materiae*, eoque *intestino*, *materiae cohaerentis*, quae omnia credimus lectores, quibus scripta sua edit academia, libenter ipsi fuisse axiomatum loco concessuros, ut etiam intestinum illum motum *progressiuum* non esse, quia partes solidorum corporum, summe calidorum locum sensibiliter non mutant. Itidem *tremulum* motum esse posse materiae cohaerentis negat, quia *corporis partes cohaesione sensibili vinciri non possent, si tremulo intestino motu concutiuntur*; campanas vero non cogitasse videtur, quarum partes, dum sonant, indubie contremiscunt, totae tamen per secula cohaerent. Nihil igitur ipsi superest, quam ut calorem in motu *gyratorio* particularum singularum consistere pronunciet. Quam sententiam probaturus methodo demonstrandi mathematicorum se usurum indicat, *qui deductas a priori propositiones exemplis, vel examine instituto a posteriori confirmare solent*; quasi mathematici adsensum, quem *ratiociniis* extorquent, *experimentis*, quae rigorem geometricum nunquam adsequuntur, acceptum ferrent. Primo igitur prouocat ad calorem frictione excitatum, creditque, dum corpus unum supra alterum incedit, particulaque incedentis corporis in alterius particulam impingit, adeoque utraque particula ad motum concitatur, non posse hinc motum alium in utraque nasci,

nafci, cum utraque duro corpori inhaereat, praeter quam gyratorium. Nobis vero motus gyratorius locum non habere videtur, nifi omnes particulae corporum rotundae exiftant, quales exhibuit Auctor in figura fua, fed rotundas omnium, quae incalefcere poffunt, corporum fingulas particulas pingi facilius, quam phyfico oculo oftendi poffe exiftimamus. CARTESIVS certe, qui cubicas particulas deum creaffe commentus eft, motum illarum gyratorium tam diu continuatum finxit, donec angulis abrafis rotundae fierent; noftris autem temporibus, ubi de figura determinata minimarum particularum pauciora fciunt prudentiores phyfici, nec rotundae omnes particulae fupponi poffe videntur, nec frictioni ea vis ineffe perfpicitur, ut ex aliis particulis continuo rotundas faciat. Ceterum hinc explicat, cur fortior compreffio et motus celerior maiorem producant calorem, quia ex eius fententia gyratorium motum augent, cur itidem fluida per frictionem non calefiant, immo folidis interiecta incalefcentiam alias a frictione orturam impediunt, quia particulae illarum minus cohaerentes, frictione gyratorium motum non acquirunt, et fimilia, de quibus poft ea, quae expofuimus, lectores facile iudicabunt; denique contra materiam caloris ex mente aliorum productricem impugnat.

7. Idem LOMONOSOW *theoriam de vi aeris elaftica* tentauit. Aeris particulas fphaericas fumit, elaterem vero eius a fluido interlabente fubtiliore deduci poffe negat; id enim fluidum aere in vafe quopiam compreffo vel comprimi fimul, vel non comprimi; fi prius fumas, latera vafis folidi fluido illi effe debere imperuia, adeoque particulas eius vix debere effe aereis fubtiliores contra hypothefin, fluidumque ipfum in vas acturum, neque opus futurum, ut particulae aereae illi innatent: Et quod palmarium effe p. 230.

 exifti-

existimamus, habituras fluidi huius particulas conatum a se recedendi, cuius ratio denuo reddenda sit. Si non comprimatur fluidum, tum, quod nullam fere in parietes vasorum solidissimos vim exercet, idem in tenuissimos aeris atomos quamcunque vim leuitate et volubilitate eludentes non acturum; deinde aere compresso et expulsis pro parte fluidi particulis, quae restant, pauciores esse numero, ut si ab illis elater aeris proficiscatur, compressi aeris vis elastica minor esse debeat; indubium ergo ipsi videtur elaterem aeris ab immediata atomorum eius actione proficisci, hanc autem actionem, quia elater aeris a calore augetur, ab hoc calore solo proficisci autumat, adeoque ex hypothesi sua a motu partium gyratorio. Rem ita explicat: concipiantur duae particulae aeris, una supra alteram ad exiguam distantiam remota, vi grauitatis cadet superior super inferiorem, dum vero cadit, gyretur utraque particula, et motu quidem contrario, una v. g. versus dextram intuentis, altera versus sinistram; iam particulae hae non politae sunt, sed aliquantulum scabrae; igitur, dum prominentiae superioris particulae in cauitates inferiores ingrediuntur, impetus cuiusuis in alteram, motum in utraque generat, quo a se mutuo resiliunt, hoc est, elaterem, et eum quidem quaquaversum tendentem; quia in omni plaga in datam particulae irruunt, vel ab ea ob inaequalitates versus omnes plagas repelluntur. Post haec de sono et aere corporibus incluso agit, quae hic adducere opus non est, cum de palmario in hypothesi facile sit iudicare; motus ille gyratorius unius cuiusuis particulae *in plagam plagae alterius contrariam* gratis plane sumitur, et proximum fabulae, animi gratia excogitatae, est, in serie particularum verticaliter sibi mutuo subiectarum, alternatim unamquamuis dextrorsum, et sequentem sinistrorsum rotari; deinde si omnes particulae graues sunt, et grauitate urgente cadunt, nulla in aliam irruet,

irruet, cum grauitas omnibus eandem velocitatem inprimat, eſtque alia vis excogitanda, quae acceleret ſuperiores, aut inferiores retardet, tandem, omne fluidum particulis, quae gyrari poſſunt, hoc eſt fluidum omne ex Auctoris hypotheſi, quod incaleſcere poteſt, hoc modo elaſticum eſt; nam etſi particulae ſe mutuo contingant, tamen motus gyratorius impetum a ſe mutuo recedendi illis inprimet; ut unicum effugium Auctori ſuperſit, aquae et fluidorum non elaſticorum elementa ſumme laeuigata efficere, quod eſt hypotheſin alia hypotheſi ſaluare.

8. Sequitur hanc rurſus eiusdem Auctoris *diſſertatio de actione menſtruorum chymicorum in genere.* Concipit acida, quae metalla ſoluunt, aerem in poros metalli introducere; ineſt vero metallorum poris aer, cuius elaſticitas iam quidem extra ſtatum actiuitatis eſt, ſed accedente nouo aere *renaſcitur* quaſi, adeoque ſe expandendo particulas metalli auellit. Id inde confirmat, quia ſolutiones celerius ſuccedere animaduertit, ſi menſtruum aere ſit plenum, quam ſi antliae ope ab illo ſit purgatum, ceteris paribus, at id etiam conſiderare debebat, ſi menſtruum aeri libero exponatur, urgeri illud verſus metallum pondere atmoſphaerico, cum haec vis ceſſet in vacuo antliae, ut ubique, impetu, quantus ab hac preſſione naſcebatur, minori in metalli poros irruat, aliam vero rationem, cur aqua ſales ſoluat, comminiſcitur; ſalium enim pori aqua pleni aerem non continent, at in ipſa aqua aerem eſſe non negabit, igitur aqua in ſales agit concitando partes illarum in motum gyratorium et ſic eas auellendo; quod tum perficit, ipſa tantum proprii motus gyratorii perdit, adeoque refrigeratur. Quare ſolutiones alias *immediatas* ſtatuit, ut ſalium ab aqua, alias *mediatas*, mediante nempe vi aeris elaſtica renata, ut metallorum ab acidis, quas characteribus *refrigerationis* et *incaleſcen-* p. 245.

lescentiae discriminari posse autumat; sed de his, quod sententiam nostram breuiter exponere non possumus, lectorum iudicium esto.

p. 267. 9. Felicius, ni fallimur, hypothesium recensitarum Auctor *motum aeris in fodinis obseruatum* explicat. Compertum enim est, quod iam AGRICOLA de re metallica L. V. monet, si duo putei, *Schaechte*, sint mediante fossa latente, *Stollen*, communicantes, aerem vernis et aestiuis temporibus in altiorem puteum influere, permeare cuniculum, et per sublimiorem exire, contra autumnali et hiberno tempore per inferiorem intrare, et per sublimiorem exire. Id phaenomenon, cum ipse Auctor 1740 Freibergae commoratus obseruasset, sic illud explicat: Aer in fodinis hyeme et aestate perpetuo fere eandem temperiem seruat. Itaque aestate, frigidior exteriore, eodem grauior est, quare cum putei cuniculo connexi tubos communicantes repraesentent, in longiore crure, hoc est in altiore puteo contentus aer, ei, qui in humiliore continetur, praeponderat, illumque propellit, qui motus, delabente aere in sublimiorem puteum in locum eius, qui progressus est, et temperiem aeris in fodina contenti acquirente continuetur. Hyemali vero tempore, columna aeris atmosphaerici imminens puteo profundiori aerem continet, aere in puteo contento frigidiorem adeoque specifice grauiorem, unde in illum irruit, et motum contrarium priori producit. Fatemur inesse adhuc quaedam huic explicationi, quorum explicatio desiderari potest; quorum unicum saltim, ne longiores simus, indicabimus; temperiem aeris constantem quidem agnosci posse in cuniculo subterraneo, *im Stollen*, praecipue ubi deest agitatio aeris, *wo keine Wetter sind*, sed in puteo ipso usque ad superficiem telluris, *bis zu Tage aus*, extenso aerem per totum hoc spatium eiusdem esse cum aere in cuniculo quasi stagnan-

ſtagnante temperiei, difficilius credetur. Praeter ea alii, qui idem phaenomenon obſeruauere, retulerunt nobis, non cum aeſtate aut hyeme connexam eſſe eius diuerſitatem, ſed cum vario atmoſphaerae pondere eadem parte anni.

10. RICHMANNVS *inſigne* HALESII *paradoxon examinat de aere in 1837 voluminis partem aqua gelaſcente reducto, et de computatione vis, quam aqua gelaſcens et ſeſe in volumen maius expandens in ſphaera caua ferrea ad eam diſrumpendam impendit*, cogitationes exhibet. Extat HALESII experimentum in ſtatica vegetabilium, nec breuiter recenſeri poteſt: RICHMANNVS obiicit concluſioni, aeri forte alias ſuperfuiſſe vias, quibus emerſerit, neque ſe in tam exiguum ſpatium comprimi paſſus fuerit, ſimulque errores quosdam BVFONII in gallica HALESII verſione commiſſos emendat. p. 276

11. Tentat etiam RICHMANNVS explicare *paradoxon*, quo *thermometro mercuriali ex aqua extracto deſcendere mercurius in aere aqua calidiore ſpectatur;* coniicit volitare tunc, ubi hoc accidit, in aere particulas ſalinas, quae bulbo thermometri, dum extrahitur, humido applicatae frigus efficiant. p. 284.

12. KRATZENSTEINIVS *mechanicae coeleſtis ſpecimen primum* producit, *continens nouam longiores tubos commodiſſime tractandi methodum.* Vult obiecta in ſpeculo ſpectari; ut vero immoto tubo ſpeculum obiectorum ſequatur, machinam a GRAVESANDIO repertam prolixe deſcribit et aliquantulum emendat. Ceterum obſtare inuento ſuo plura incommoda non diffitetur, et ipſe maiora animaduertet, ſi de re in actum deducenda laborabit. p. 291.

p. 305. 13. Agmen physico mathematicorum claudit LOMONOSOWII *supplementum ad medit. de vi aeris elastica;* quo potissimum agitur de proprietate aeris elastici, quod vis eius proportionalis sit densitati; sed quae disserit, ita contrahi non possunt, ut locus hic illis aliquis existat.

p. 315. I. In classe physica *Historia anatomica ouis pro hermaphrodito habiti*, Auctore ABR. KAAV BOERHAAVE primum locum occupat. Accuratior anatomica partium genitalium disquisitio demonstrat, eas nunquam fere eadem plane ratione dispositas esse, quod sua etiam comprobat Cel. Auctor experientia. Externa vero earundem figura, et leuiter quidem mutata, mox oculos aliorum in se conuertens, hermaphroditis nomen dedit. Multum enim dubitat BOERHAAVIVS, nec immerito, num veri dentur, utroque sexu instructi atque pollentes hermaphroditi. In feminis plerumque clitoris aucta suspicionem mouit, quod GRAAFIORVM, BARTHOLINORVM, DIEMERBROECKIORVM, et ipsius Cel. Auctoris exempla adducta comprobant; * in viris e contrario sulcus perinaei, scroti fissura vel defectus eandem stabiliuit

* Haud rara sunt et penes alios auctores pro hermaphroditis habitorum hominum exempla, ad illam tamen classem, qui ob elongatam clitoridem tales esse putabantur, et illa pertinet femina, cuius descriptionem in singulari dedit dissertatione MERTRVD, Chirurgus Reg. Gall. Paris. 1749. addita icone in chart. reg. singulari illo, quod GAVTIER inuenit, artificio elaborata viuisque coloribus distincta. Licet enim in ea ad XVI. aetatis annum iam prouecta, neque ex coxarum dispositione, neque ex mammarum conditione certum de sexu signum desumi poterat, prominens tamen, peni simile, corpus perforatum non inueniebatur, et inter cutis a praeputio continuatas partes laterales, labia effingentes, urethrae orificium detegebatur.

biliuit opinionem. Conſcribendae huic hiſtoriae rariſſimus occaſionem praebuit caſus, quatuor hominum Sibericorum, eadem exacte genitalium deformatione praeditorum, de quorum ſexu inter GMELINVM, WILDIVM atque WEITBRECHTVM, Academicos, orta fuerat diſceptatio. Ad ſexum tamen cognoſcendum corporis dimenſionem multum valere autumat Cl. BOERHAAVE, cum corpus viri a pectore ad peluim conuergat, in femina contra diuergat. De hiſce ſubiectis antea nominati viri ſingulares conſcripſerunt commentationes, ad academiam transmiſſas, ex quibus ea, quae repetitis cognouerat WEITBRECHTVS diſquiſitionibus, hic fuſe referuntur. His autem demonſtratur, conſueto corporis loco corpus adhaeſiſſe peniforme, glande et praeputio inſtructum, erectione indurandum, cuius vrethra, circa medium, nec in glande, aperiebatur, ab hoc in lateribus demiſſa et intumeſcens, in medio contracta cutis labia pudendorum ſimulabat, triennio vero interiecto teſticulorum quoque praeſentia in uno alteroue apparebat, ut inde vere maſculos eſſe declararetur. Verum enim vero, externis licet cognitis partibus, interiorum tamen vera diſpoſitio obſcura cum reſtaret, offertur ouis, pro hermaphrodito habitus, quoad externam figuram cum illis conueniens hominibus Sibericis. Aderat in eo penis, praeputio tectus, urethra quippe ad ortum integra, quod diſſecto corpore detectum eſt, extra perinaeum non continuabatur, ſed ſemi diſſecta altera parte ibi deſinebat, altera ad penis glandisque eius coronam deferebatur, ſcrotum contractum nec expanſum erat. Intus nec uteri nec aliarum, ad feminam pertinentium, partium veſtigia cernebantur, teſticuli vero, in inguinibus deliteſcentes, ſeſe offerebant. Praeter haec autem ultimo tandem loco aliud additur exemplum, pueri ob deformitatem partium, generationi inſeruientium, ad ſeptimum usque annum pro puella habiti,

biti, in quo glans penis itidem non perforata, ſed media circiter ſui longitudine urethra pertuſa erat, in ſcroto tamen, ad latus reflexo, teſticuli tactu diſtinguebantur. De eo vero, quod et ad matrimonium apti ſint ineundum eius modi viri, et procreare liberos poſſint, hanc ob rationem, confirmantibus auctorum adductorum exemplis ſententiam, non dubitat Cl. Auctor, quod in maritali complexu et vi protrudatur ſperma et minor eius copia ad foecundandum uterum, immo et exterioribus tantum partibus applicata, ſufficiat.

p. 337. 2. *De utero muliebri obſeruationes anatomicae* Auctore IOS. WEITBRECHT. Vterum potiſſimum praegnantem concernunt hae obſeruationes, cuius ſtatum diſſimulare norunt mulierculae, quapropter in duobus cadaueribus, altero grauido, altero ouario hydropico inſtructo, quinam ſit verus tumoris in grauiditate ſtatus definit Auctor. Inuenit autem tumorem abdominis mollem, inaequalem, in ſupremo abdomine latiſſimum, immediate infra umbilicum altiſſimum, verſus pubem coanguſtatum in pyri formam. Aperto abdomine peritonaeo tectus comparuit uterus, qui diſſectus craſſitie tres lineas aequabat geometricas, aucta parum circa fundum. Subſtantia eius fungoſa, inſignibus hiatibus ſinubusque perterebrata obſeruabatur: cum e contrario in non grauido utero haec laterum craſſities duplo fere maior ſit. Quo ipſo bene docteque monet Cl. WEITBRECHTVS, accedere illorum pondus quidem ſententiae, qui in grauiditate uterum attenuari autumant, ſed illud non omni eſſe exceptione maius, quod nec in uno eodemque comparatio fieri queat ſubiecto, nec accurata ſatis menſurae ratio ſaepe adhibeatur. Inter vaſa ſanguifera venoſi ſinus vacui, venae vero ipſae repletae et dilatatae, arteriae contra exiles, et ſinus venoſos minoribus ramulis perreptantes, conſpicie-

ſpiciebantur; iniecta autem in arterias cera per minimos ramulos in uteri cauum deſtillabat. Internam, quae ſtatuitur, uteri membranam poſtea diſquirens, per inſtitutam indagationem ita confirmari vidit, ut eandem fere neget. Poſt eam fibrarum uteri ſtrata in conſpectum producuntur, quae fibrae, colore et actione cum muſcularibus conuenientes, hoc nomen tuentur, inordinatae ſunt, transuerſae aliae, aliae a fundo ad ceruicem pertingentes. Ruyſchianus muſculus non detegitur, ſed loco eius duo orbiculares circa orificium tubarum Fallopianarum, ut noui muſculi, proponuntur. Cauitas uteri virginei nulla eſt, parietes muco interdiſtincti ſibi incumbunt, grauidus in ampullam expanditur. Ceruicem porro ſeu collum uteri accurate deſcribit Cel. Auctor, in utero non grauido dimidiam longitudinem uteri aequat, in grauido, forma licet non mutata, adeo tamen interior eius margo coarctatur, totaque ſubſtantia durior denſiorque eſſe videtur, ut vix piſum admittat, quem ea propter oſculum internum uteri, marginem vero anteriorem oſculum externum vocandum eſſe maiori, ac plerumque fit, iure aſſerit. Clauditur utrumque praeter ea tenaci admodum muco, qui vero pennatas illas, ab Cel. HVBERO dictas, rugas vel valuulas colli pellucere adhuc permittit, quarum et ſollicita deſcriptio et accurata delineatio adiicitur. Ex quo conſequitur, ut illi fallantur, qui annularem ſibi ceruicis formam fingunt, quae ultimis demum grauiditatis menſibus talis fieri ſolet. Laudatur GRAAFIVS, notatur DEVENTER, prior Auctoris, poſterior communem amplexus ſententiam. Porro noua inde oritur difficultas, ut grauiditas ſolo dignoſcatur tactu, ſimulque ratio patet, quare abortientes vehementiores experiantur dolores prae iis, quae iuſtum pariendi terminum aſſequuntur. Tandem etiam vere clauſum eſſe uterum, muco ſupra notato, ut nihil introire, nec ſuperfoetatio fieri, nec ſemen

quidem in uteri cauitatem deuenire poſſit, inde colligitur. In hac ipſa ceruice NABOTHVS olim ſuum conſtituerat ouarium, ouula demonſtrans, ab aliis pro hydatitibus habita. Neque vero ouula, nec hydatides illas eſſe veſiculas, ſed inorganica corpuſcula Cl. edocuit Auctorem curatior rei inveſtigatio. Per macerationem enim vel contrectationem illa enaſcebantur, ut clare quidem intumeſcentes muci, ibidem haerentis, particulas eſſe appareret, a ſanguinis, per macerationem vel contrectationem momento admiſto, rubentes. Quantae ſint eius modi obſeruata utilitatis in eruendis obſcuris naturae phaenomenis, ulterius vix demonſtrandum eſt. Adiunctae huic expoſitioni figurae, uterum praegnantem ſecundum longitudinem apertum, ut cauitas interior, laterum craſſitudo et ſinus venoſi cum directione fibrarum pateant, nec non ceruicem uteri praegnantis apertam cum adhaerente portione vaginae et rugas craſſas ceruicis uteri poſt partum, prototypo conuenienter repraeſentant.

p. 353. 3. ABRAH. KAAV BOERHAAVE *obſeruationes anatomicae.* Quinque hic adducuntur obſeruationes, quarum potiora exponere ſufficiet momenta.

Prima in auriga frigore enecato inſtituta, cerebrum inflammatum fuiſſe, in dextra potiſſimum parte, docet, cui etiam ſingularis obducebatur membrana, tenuis quidem, ſed fortis, adhaerens concauae durae matris ſuperficiei, ab ea tamen facile ſoluenda. Cum illa in dextro tantum latere detegeretur, in dubio reliquit Cl. Auctorem, num interna duplicatae durae matris lamina fuerit, aut caſu et praeter naturam formata membranula.

Altera illa exponit momenta, quae in milite, ſub ipſo epileptico inſultu extincto, animaduertebantur. Singularia potiſſimum in cranio obſeruabantur; oſſeum nimirum ſuperius eius ſcutum durae matri ita iunctum

iunctum ut summa cum vi auelli debuerit. Erant autem tubercula, inter illud duramque matrem posita, huic etiam cohaerentia, duriuscula, flaua, crassum flauescentem humorem eructantia. Dura mater praeter ea, variis in locis naturali crassior, cum pia pari ratione, per filamentosam substantiam, fortiter cohaerebat, itidem flauescente materie farctam. Cortex induratus, vel scirrhosus in variis locis; ventriculorum humor paucus, subrubellus, vel flauescens, nauseosus, leuiter salsus; glandula pinealis dura; cerebellum sanum, sed siccum valde; sinus sanguine pleni, ipsi duri et incrassati erant. Ex his itaque phaenomenis, irregularem fluidi neruei secretionem fuisse redditam, concludit, hincque paroxysmorum recidiuas deducendas. Miratur polyposi in sanguine nihil adfuisse. Tandem, an substantia illa flauescens sit serum extra vasa missum concretum, inspissatumque, ut problema nondum satis euictum proponit.

In *tertia* obseruatione inflammationem cerebri in gangraenam abire posse confirmat. Reperta namque in illo est post mortem copiosa humoris tenuis, ichorosi, foetidi copia collecta, anteriori nimirum, sic dicto, loco penitus fere destructo. Abscessus autem in cerebro generari adeo rarum non est, sed ab aliis, quorum nomina adducit Cl. BOERHAAVE, iam adnotatum.

De pericardio *quarta* agit obseruatio, cuius necessitatem, cum variis iisque grauibus argumentis corroborari videret Cl. Auctor, absentiam autem eius, in elephante potissimum DVVERNOI se obseruasse scriberet, occasione cadaueris oblati, cuius pericardium cum corde concretum erat, cognouit, in errorem facile deduci posse illum, qui non studiose satis cuncta perquirat; nec non, elephantem cultro subiiciens, in hoc quoque pericardium non abesse, sed cum corde tantum concretum, absentiam fingere, diuer-

diuerſis adhibitis adminiculis demonſtrare annifus eſt.

Singularem concretorum viſcerum hiſtoriam *quinta* complectitur obſeruatio, eorum nimirum omnium, quae abdomen continet, nec non pulmonum in thorace; cor enim in pericardio, cerebrum inter meninges liberum erat. Firmabantur hae concretiones per ſplendentia quaedam tenacula, ſiue membranas duplicatas extenſas, contextu celluloſo diſtinctas. Saepe autem eius modi concretiones morboſas, poſt praegreſſam plerumque inflammationem obuias, contemplatus, in eam deuenit ſententiam BOERHAAVIVS, membranas has connectentes concretum eſſe ſuccum, vi quadam per vaſa tranſpirantia interna expreſſum, in filamenta formatum, reſorptis tenuioribus partibus incraſſatum. Id, quod ex tenerioribus abortubus vel embryonibus animalium viuis exſectis ulterius ſtabilit, quippe in quibus in contextu celluloſo ſmegma mucoſum et copioſum quidem inuenit. Eſt vero haec illi, quam noſtris vix non omnes tuentur temporibus, artis doctores opinioni maximopere conſentanea.

p. 375. 4. *Deſcriptiones rariorum plantarum* Auctore STEPHANO KRASCHENINNIKOW. Deſcriptae plantae ſunt:

a) *Perſicaria foliis ouatis glabris.* Haec, quae in Sinarum regno prouenit, caulem emittit glabrum, geniculis diſtinctum, ramoſum; folia alterna ſunt ouata, petiolata, neruoſa, utrinque glaberrima, ad oras duris pilis horrida; internodia caulis vaginis tecta ſunt, albis aut rubro colore inſignitis, neruisque longitudinalibus diſtinctis, qui marginem tenuiſſime laciniatum efficiunt. Caulis, rami, ramulique infra genicula exiguis glandulis ſparſis obſiti ſunt. Spica florifera caulem et ramos terminans breuis eſt, et ex floribus ſeſſilibus componitur. Corolla alba, duabus

duabus exterioribus laciniis breuioribus aſt latioribus, interioribus tribus longioribus aſt anguſtioribus conſtat; ſtamina ſex; ouarium triquetrum, ſtyli duo. Sinae hac perſicaria ad coeruleum pigmentum, vulgo Indigo dictum, conficiendum utuntur. Icon Tab. XIII. caulem et folia accurate delineata ſiſtit, florem vero admodum imperfectum.

b) *Saluia foliis cordatis obtuſe crenatis, ſpicis florum nutantibus.* Caulis eſt tetragonus, incanus, ramoſus. Folia radicalia cordata, ſuperne viridia, rugoſa, glabra potius quam piloſa, inferne neruoſa, hirſuta, non nihil undulata, obtuſe crenata et longe petiolata, caulina vero oppoſita ſunt et fere ſeſſilia. Rami nudi ex alis foliorum, quibus et ſummo cauli ſpicae floriferae nutantes ternario conſtanter numero inſident; verticillis, ſpicam efficientibus, binae oppoſitae ligulae ſubiectae ſunt. Calicis labium ſuperius integrum eſt, inferius bifidum, corolla violacea, reliqua ut in ſaluiae genere. Icon exhibetur Tab. XIV.

c) *Lunaria foliis ellipticis, incondite dentatis.* Beatus STELLERVS in America ſeptentrionali hanc plantam primo legit, eamque nomine *Leucoii ſaxatilis* primum deſcripſit, quae deſcriptio et hic adducitur, cuius praecipua haec ſunt; E ſaxis creſcit planta, quae folia radicalia in orbem ſparſa, glauco viridia, aſpera obtinet, ex quibus caulis ſurgit, in ſummitate valde ramoſus, ramulis hiſce appenſa eſt ſiliqua longa et pro ratione longitudinis lata, in medio inflexa, contorta, et ſecundum longitudinem falcis inſtar deorſum curuata, ſepto membranaceo ſemina orbiculata plana adhaerent. Haec STELLERVS. Nunc ſequitur deſcriptio plantae in hortis cultae, et hic ea modo notabimus, quae diuerſa ſoli natura mutauit, quaeque ipſe STELLERVS non annotauit. Tota planta hirſutie aſpera eſt. Caulis biuncialis tribus aut quatuor foliis veſtitus, pauciſſimis floriferis ramulis

auctus

auctus conſpicitur, folia dentata ſunt omnia; flores in ramis et ſummo caule quodam modo umbellati, non nulli pedunculati, alii ſeſſiles. Calix viridis, deciduus, tetraphyllus, cuius duo oppoſita folia baſi ſunt gibba; corolla alba, petala leuiſſime emarginata in ungues lateſcentes calicis longitudine deſinunt; ſtamina ut in congeneribus, minora vero duo illa infra concaua calicis foliola deliteſcunt, et utrinque ad baſin nectarifera glandula cinguntur; maiora illa ſingula ſingularum quarundam ſquamarum dorſo inſiſtunt, quae ſquamae germen inuoluunt, et abſconditum reddunt. Ad lunariam reduxit hanc plantam Cl. Auctor, quia pleraque cum hoc genere communia habet, ſquamis vero, ſtamina ſuſtinentibus, longe ab eo differt, ita ut propter ea nouum forte genus conſtituat. Tab. XV. exhibetur icon plantae, et ſeorſim delineantur ſquamae filamentis annexis. Siliquae vero icon deſideratur.

d) *Thalictrum caule ramoſo, ramis plerumque heteromallis.* Caulis glaber, ſtriatus, inferne procumbens, dein erectus; in foliis nihil animaduertimus ſingulare; rami ex alis foliorum ramoſi, ſuperiores vero nudi ſunt, ramuli in pedunculos plures unifloros diuiduntur, foliola pedunculis ſubiecta integra, raro inciſa, flores ochroleuci primo, cum pediculi breues ſunt, racemoſi, poſthaec in paniculam explicantur et verſus unum latus inclinantur, ſequuntur ſiliquae ſex vel ſeptem ſtriatae, hinc gibbae inde planae, in apicem acutum reflexum deſinentes. Icon Tab. XV. exhibetur, qua vero praeter habitum et folia radicalia nihil exacte delineatum conſpicitur.

X. Let-

X.

Lettere medico pratiche intorno all'indole delle febbri maligne e de loro principali rimedi colla ſtoria de' vermi del corpo umano e dell' uſo del mercurio. Venezia. 1750. 8. preſſo Giambattiſta Paſquali. pl. 17.

Siue:

Epiſtolae medico practicae de indole febrium malignarum earumque praecipuo remedio, cum hiſtoria vermium corporis humani et uſu mercurii.

Auctor harum epiſtolarum IO. FORTVNATVS BIANCHINI, Med. Cel., qui ſuum nomen literis nuncupatoriis, ad MARCVM FOSCARINVM, Nobil. et Procuratorem S. Marci directis, adiecit, ad eas conſcribendas incitabatur, cum IO. BAPTISTAE MOREALI, Medici Practici, in ciuitate Regium Lepidi, *Reggio*, dicta *Syſtema theoretico practicum febrium malignarum et contagioſarum* ederetur.* Cum vero contra eius modi febres uniuerſale ſe habere quoddam remedium, hydrargyrum nimirum, opinaretur MOREALI, omne quoque de hiſce febribus ſyſtema ita exponit, ut hocce remedium ipſis tollendis conueniens eſſe pateret. Plura igitur, accurate illud penſitanti, ſeſe offerebant Cl. Auctori, quae nec ſine confirmatione aſſumi, nec ordine ſufficienti propoſita eſſe videbantur, de quibus ſuam mentem quinque, ad amicum quendam datis, epiſtolis fuſe ſatis explicat. Verum enim vero, in ſcriptis, quae controuerſas attinent ſententias, cum ex argumentorum pondere cuncta ſint diiudicanda, eorum autem vim omnem adducere ſcopus noſter non permittat, ſatagemus prima eorum indicaſſe capita. Ex vetu-

* Prodiit idem italice Mutinae apud Franc. Torti 1739. 4.

vetuſtiſſimis graecorum ſcriptoribus HIPPOCRATES
optimas epidemicorum morborum deſcribendorum
leges dedit, quas breuiter et concinne collectas in-
duſtrius repetit BIANCHINI, demonſtrans, vix non
contra omnes peccaſſe in morborum Regienſium de-
ſcriptione Cl. MOREALI, idque in prima potiſſi-
mum perfecit epiſtola. In altera ipſam curandi me-
thodum, a MOREALI propoſitam, mercurii ſcilicet
crudi uſum perſtringit, quippe qui in uniuerſum
p. 50. laudari a medico rationali non poteſt, quod plures
febrium malignarum cauſae, diuerſae earum muta-
tiones, remediorumque adhibitorum operationes
ſint. Id, quod pleuritidis epidemicae, febrisque
tertianae duplicatae exemplis comprobatur. Longe
felicius ſolutiua, ſeu leniter abſtergentia medicamenta
uſurpari poſſe iudicat, licet mercurii uſus in totum
reiiciendus non ſit, ſi vermium in primis metus ſit,
qui tamen communem omnium eius modi morbo-
rum cauſam non conſtituunt. Quod, cum itidem
pro indubitato aſſumat MOREALI, in tertia epiſtola
in vermium originem inquirit ad clariorem excitan-
dam febrium malignarum verminoſarum ideam. De
p. 66. ortu vermium opiniones variae exiſtunt, plerique
eos ex propriis ouis progenerari autumant, num et
intus in animalibus contenti eandem habeant origi-
p. 68. nem, dubitatur. Alii oua deglutita excludi, alii ut
VALISNIERI, in corpore animali naſci et heredita-
tis iure cum ſanguine vel lacte ad embryonem et re-
cens natum deferri aſſumunt, quae ſententia, a Cl.
p. 69. MOREALI defenſa, refutatur. Eſt enim alba illa,
mucilaginoſa maſſa, in inteſtinis haerens, vermium
nidus, in quo tum oua, tum vermiculi conſpiciun-
tur. Nec in omnibus vermes ſtationibus commode
viuunt, experimenta enim cepit Cel. BIANCHINI,
p. 79. inteſtinorum vermes ſaliuae aut ſanguini immitten-
do, in quibus mox periere liquoribus, cum circu-
lante ſanguine periculoſam, quam tranſeant, viam
inue-

inueniunt, ad mammas autem ex inteſtinis cum chy-
lo immediati, per quos huc deueniant, non dantur
ductus. Deinde et ANDRY opinio recenſetur, qui p. 87.
cum ſpermate ad uterum primos vermiculos deduci,
et in embryonem deinde ſeſe inſinuare credidit; ſed
ita de eius veritate ſe conuictum eſſe aſſerit Cl. Au- p. 93.
ctor, ut titubet admodum, nihilque ſe ſcire libere pro-
fiteatur. Ad MOREALI itaque tractationem ſe con-
uertens, varia, quae ad dilucidandam ſuam opinio-
nem propoſuit, phaenomena phyſicae contraria eſſe
docet, in primis, cum illos ſolam febrium maligna-
rum producendarum cauſam eſſe iudicet, et quidem
eo tempore demum, dum ipſi hi vermes aegrotant.
De morbis eorum ita autem diſſerit, ut nullum, niſi
diarrhoeam, ipſis accidere putet, ut exinde eorum ex-
crementa, ad ſanguinem delata, vel in inteſtinis cor-
rupta, ſymptomata harum febrium cauſentur. Quam
theoriam nunc ſigillatim expendit Cl. Auctor in epi-
ſtola quarta. Licet autem varii vermium in corpore
noſtro eſſe poſſint morbi, et diarrhoeam tantum ad-
mittat MOREALI, diuerſi tamen generis febres ma-
lignae ex admiſtionis excrementorum ratione proue-
nire poſſunt. In petechialibus itaque febribus tan-
tam a vermibus excretam excrementorum copiam eſſe
ſtatuit, ut exinde faeces hominis, morbo afflicti, ci-
nereae, argillaceae, vel murideſcentes euadant. In
genere ad haec reſpondet Cl. Auctor, confirmari per p. 115.
ſectionem, quod omnia haudquaquam cadauera ver-
mes habeant, nec non et illos, qui per vomitum et
aluum reiiciuntur, integros eſſe vegetosque; ipſe
praeter ea in grauida, maligna febre extincta, de-
prehendit vermes, optime ſeſe habentes, quique, p. 116.
cultro ſubiecti, intus excrementa continebant, odo-
re ſuo ab humanis non diſcrepantia. Quare nec a
quantitate, nec a qualitate cauſam febrium deducen-
dam eſſe ſtatuit. Sed, cum ſuam quoque de hiſce
febribus proponere debeat ſententiam, proximam ea-

R rum

p. 128. rum cauſam plane ignotam eſſe, ſufficere tamen, ſi
naturam morbi ſymptomataque accurate notet medi-
cus, affirmat. Diuidit febres petechiales in veras et
ſpurias. Vtraque, tum vera, alias catarrhalis mali-
gna et ſpuria, quam exanthematicam malignam vo-
p. 133. cant, non nunquam epidemica eſt. In omnibus cau-
ſa, quae occaſionem dedit, et ſigna optime penſitan-
da ſunt, ſi cura felix inſtituenda ſit. Suadet praeci-
pue miſſionem ſanguinis, cui iungatur purgatio per
leniora, ut mannam et caſſiam, euitanda autem ſunt
emetica. Nec conueniunt ſudorifica, ſed aquae,
frigidae in primis, uſus; cardiaca parum proficiunt
praeſertim pulueres, quippe quibus, largiter nimis
propinatis, ventriculum feminae incruſtatum deprehendit; optimum ex iis vinum eſt. De veſicatoriis
deinde diſſerit, eorum uſum ab antiquiſſimis dedu-
cens temporibus. Recenſitis autem huius medica-
menti per tot ſecula fatis, accedente omni conueni-
entis eruditionis apparatu, tandem eorum uſum re-
iicit, et ſectionem venae iugularis, ſcarificationem
occipitis, in coma et lethargo, praecipue tamen vir-
garum uſum, ut optimum, praedicat, quibus nimi-
p. 177. rum planta pedis vel palma manus percutiantur. In
his cautelae quaedam annotandae ſunt, veſicatorio-
rum uſus tamen in uniuerſum non reprobandus eſt.
Quodſi alia harum febrium cauſa ſit, ut in vermino-
ſis, cura quoque variari debet, de qua in epiſtola
quinta agit. Primo de mercurio loquitur, eiusque
uſus et antiquitates in Italia refert, dein ad Cl. MO-
REALI accedit, qui in omnibus febribus et hecticis
quoque hydragyrum ſpecificum eſſe aſſeruerat. Quod
in ſpecie de illis tantum cum valeat, quarum vermes
cauſa exiſtunt, ſigna talium febrium accurate colli-
git, aliasque febres a lumbricis, ab aſcaridibus alias,
alias tandem a cucurbitinis vermibus produci notat.
p. 214. De aſcaridibus monet, et pleuritides ab iis fuiſſe ex-
ortas, immo fiſtulares illas excreſcentias, ſeu faſcias,
ex

ex muco vermibusque compoſitas et internam inteſtinorum ſuperficiem occupantes, a cucurbitinis efformari vermibus ſtatuit, nec non taeniam, ſeu ſic dictum *Solitarium* non unum eſſe vermem, ſed cucurbitinos iunctos. Adiicitur his breuis vermium extra ordinem in variis partibus deprehenſorum, recenſio, quibus peractis ad mercurii uſum, contra hos omnes uſurpandum, redit. Vtitur autem eodem viuo ſeu currente, exhibetur eius drachma una cum ſyrupo ſeu conſerua, quater quinquiesue per diem, imminuendo doſin ad ſemi drachmam usque, adhibendo poſt eius uſum ſolutiuum ex caſſia aut manna remedium, vitando fortiora purgantia. De qua methodo porrigendi hydrargyrum ita confirmatus eſt Cl. Auctor, ut in aliis quoque morbis, in quibus eius uſus eſt, ut in colicis iliacisque paſſionibus, maiorem doſin una vice adhibere ſibi perſuaderi non patiatur unquam. De modo agendi huius remedii ut plurimum diſceptatur, vel vermes eo interfici, vel fugari vel quietos reddi putatur. REDI inſtituit quidem experimenta cum lumbricis viuis et decocto mercurii illos indidit eosque enecari vidit, quae vero ad illa, quae in corpus humanum eo ingeſto contingunt, haud quaquam declaranda ſufficiunt, cum poſt datum hydrargyrum vermes viui non nunquam, alio tempore mortui, vel etiam mixti excernantur, ut inde tantum ſequatur, eſſe illud valens admodum anthelminticum. Doctiſſimae hae epiſtolae non ſolum veras, in medicina facienda regulas praeſcribunt, ſed luculentum etiam induſtriae in perſcrutandis morborum cauſis Cl. Auctoris indefeſſae et ſingulare quidem praebent documentum.

p. 240.

XI.

Diſſert. inaug. de Oreoſelino Praeſ. CASIM. CHRIST. SCHMIEDELIO, M.D. et Anat. et Bot. Prof. Reſp. GEORG. CHRISTIAN. TROELTZSCH, Erlang. 1751. 4. pl. 5½.

Fuit et adhuc eſt noſtri ſeculi genius, ut ſtudio ſumtibusque medicinas, ex diſſitis ſaepe regionibus allatas, anxie quaeramus, eas vero, quae noſtra fert tellus, ut plurimum vili habeamus. Nobis vero ipſis in plerisque ſufficere, inque noſtris ruribus ea, quae peregrinis, eſſe ſalutis auxilia, non modo in prooemio monet, verum etiam variis exemplis com-
p. 7. 8. probat Cl. Auctor. Ita v. gr. abietis pinique reſinam cum balſamo de Mecca conuenire; populum albam balſami Peruuiani ſuccedaneum praebere; radicem angelicae reſinam balſamum de copaiua referentem exhibere aſſerit; glandes porro quercuum pro coffea in uſum vocari, fagique ſemen nucibus been ſubſtitui poſſe autumat. Quibus praemonitis, ad
p. 10 - ipſam, quam pertractandam ſibi ſumit, accedit plan-
- 24. tam et diffuſa oratione primum eam, quoad ſingulas partes, accurate deſcribit, deinde in locum eius na-
p. 25. talem curioſe inquirit, multaque loca ex auctoribus annotat, cuinam ordini plantarum oreoſelinum ab
p. 26. ſyſtematicis inſertum fuerit poſt ea tradit, tandemque nomina, quibus ab auctoribus indicata fuit plan-
p. 27. ta, adponit. His, quae ad botanicam ſimplicis huius medicinae cognitionem pertinent, praemiſſis, nunc ad internam partium conſtitutionem, quatenus chemia detegitur, ſeſe conuertit, et propria inſtitu-
p. 33. ta experimenta recenſet Cl. Auctor. 1) Spiritus vini rectificatiſſimi unciis ſex ſiccae radicis unam immiſit, hunc aureo colore tingit, quae tinctura cum pimpinellae albae eſſentia odore et ſapore conuenit, et cum aqua mixta lacteſcit. Ex tribus huius tincturae

unciis

unciis reſinoſi extracti drachmas duas obtinuit. Idem etiam paucis mutatis vino albo adhibito obſeruatum fuit. 2) Herbae recentis unciis tribus infudit aquae communis menſuram unam, et deſtillatione e retorta, aquae parum odorae et ſaporis debilis prodierunt unciae ſex. 3) Ex radicis recentis unciis duabus aqua humectatae deſtillatione, phlegmatis odore fragranti et ſubdulci ſapore praediti unciae quatuor prodierunt. Sumſit porro 4) totius plantae contuſae uncias quatuor, et additis unciis duodecim aquae deſtillationem leni primo igne peregit, atque nunc nebulas albicantes in vas recipiens deſcendere vidit, quas aqua flaueſcens, odorem ſaporemque plantae ſpecificum referens excipiebat; in aere vero relicta, ſtatim haec inſipida facta fuit. Pondus huius erant drachmae ſex. Seminis etiam 5) examen ſuſcepit atque huius unciae uni et ſcrupulis quatuor aquae uncias octo addidit, et deſtillatione per balneum maris accepit liquoris aquoſi uncias ſex, cuius odor petroſelinum, ſapor vero ſemen ipſius oreoſelini aemulabatur. Extractum, quod ex reſiduo parauit, odoris expers, ſaporis amari et acris erat; hoc drachmam unam ponderabat. 6) Eandem etiam ſeminis maturi quantitatem retortae immiſit, et vehementiſſimo igne deſtillationem peregit, qua poſt longam demum moram parum flaueſcentis phlegmatis, et tandem olei craſſi, empyreumatici, foetidi et grauiſſimi drachmam unam ſemis obtinuit. Hoc adeo volatile inueniebatur, ut, vitro licet optime clauſo, totum ſenſim auolarit in auras. Capitis mortui drachmae ſex, lixiuio parato, ſalis alcalini fixi grana decem exhibuerunt. Aquas, his experimentis ex planta eductas, acidae, eſſentias vero itemque extracta, et aquoſum et reſinoſum, alcalinae indolis eſſe, aliis tentaminibus comprobat, ſimulque docet vim reſoluentem, diureticam, diaphoreticam, atque, quam maxime aeſtimat, tonicam virtutem plantae in

p. 34.
p. 35.
p. 36.
p. 38.

 eſſe;

esse; quae vires ulterius explicantur, atque exemplis illustrantur.

p. 9. Notatum praeter ea legimus, Cl. SCHMIEDELIUM inter alias florum luxuriantium varietates aliquam possidere elatinem, quae plantam illam, a LINNAEO peloriae nomine descriptam bene illustrat. Hanc vero Cl. Auctor an. 1742 vel 43. iamiam inuenit.

XII.

Hamburgisches Magazin, i. e. Promptuarii Hamburgensis etc. Vol. VI. Hamb. 1750. 8. 1 alph. 20 pl. tab. aen. 2.

p. 71. Part. I. No. 2. Inueniuntur *Ephemerides experimentorum electricorum, cum paralytico institutorum;* excerpta ex IALLABERT libro, Experiences sur l'Electricite.

p. 95. *No. 3.* Singularis recensetur casus, *de viro, qui per plures annos mutus, loquelam per insomnia denuo accepit*, Auctore SQVIRE, ex Transact. Anglic. no. 486.

p. 115. *Part. II. No. 1.* Physica habetur relatio *de Polonicis salium fodinis, Wieliczka et Bochnia dictis*, communicata a C. G. SCHOBERO. Varia hic praemittit Cl. Auctor, quae ortum diuersorum in terra stratorum concernunt, et quae a diuturna aliqua aquarum inundatione deriuantur; haec enim, ut statuit Auctor, fodinarum salinarum genesin et indolem maxime illustrant. Ligna namque et lapidosa corpora, quae ad fluuiorum saepius littora inueniuntur, etiam in salinis ut plurimum massis deprehenduntur; atque hoc satis superque probat, sal illud non ab initio eadem sub forma in illis locis adfuisse; et dum aliquando etiam cochleae, aliaque marina corpora, et, quod

quod eo magis rem illustrat, ipsa aqua salsa in illis montosis locis, ubi salinae occurrunt, saepissime adsint, ad ortum horum omnium facile concludi posse assumitur. Tandemque extra dubium illud ponitur, dum integra strata arenosa diuersi generis, inter ipsa salina reposita inueniantur. Haec enim peregrina corpora, cum nec intra ipsum sal generari, nec in illud quasi intrudi possint, citius quam sal adfuisse, probabile videtur. His missis, obiectioni respondetur, dum alii cum MARSILIO statuunt, marinam aquam ideo salsam esse, quia salinae venae ad eam transeunt et in eam quasi inseruntur. Contrarium vero Cl. Auctor ostendit, assumitque sal gemmae ex salsa maris aqua originem suam accepisse. Nec cum illis etiam sentit Cl. Auctor, qui, salia continuo generari credunt, sed, ut in aliis corporibus mineralibus euenit, illud modo in fodinis apponitur, quicquid aliunde adducitur; quae omnia experientiis plurimis, quae partim propriae sunt, partim ex itinerariis mutuatae, multum adhuc dilucidantur corroboranturque. Nunc tandem ad ipsas salinas describendas accedit Cl. Auctor, quarum regiones, adiacentes fluuios, montes, ibique reperiunda saxa et petrefacta studiose describit. Fodina, *Wieliczker* dicta, sub humo statim limum offert, quem excipit tenuis mobilisque arena cum aqua, quam *Zyc* vocant, sequitur deinde densa satis atque nigra argilla; quibus remotis tandem illud saxum apparet, in quo sal ipsum inclusum continetur; et in eo, quod admiratione dignum habetur, nunquam hactenus aqua inuenta fuit. In hoc saxo primum se sistit vena cumulata, *Stockwerk*, quae profundius paulo mutatur in horizontalem, *Floezwerk*, quo usque superior tendit, eo usque sal in irregularibus glebis deprehenditur, quae etiam magnitudine differunt. Hoc sal duplex ut plurimum, aliquando triplex est, quod specifico nomine ab incolis *Zielona*, *Makowka*, et *Iarka* appellatur. Prio-

R 4 res

res ſpecies ad venam cumulatam, tertia vero proprie ad horizontalem pertinent. Illud ſal, quod *Zielona* dicitur, aceruus eſt ex ſalinis cryſtallis diuerſae magnitudinis coagmentatus; altera ſpecies, *Makowka* nominata, non tam copioſe inuenitur, quam prior, et ferme ſemper profundius reperitur, ibi nempe, ubi ſaxum venam horizontalem habet. Haec nunquam cryſtallos ſiſtit, ſed potius arenario lapidi, ex maioribus nigricantibus granis compoſito, videtur ſimilis. Tertia, rarior ſpecies, conſtat ex irregularibus albidis granulis, quae leuiſſimo nexu iunctae deprehenduntur, et ut plurimum, ut tenuis vena maiores ſalinas maſſas perreptat. Strata, quae ipſum ſal includunt, tria ſunt, quorum duo ſuperiora non firmius cohaerent, et ideo labores facile turbant; ultimum vero maiorem ſuarum partium nexum oſtendit. Primum, quod patrio ſermone *Halda* dicitur, obſcure cinereum eſt, et in primis humidam, ſalis quibusdam ſpiculis et alabaſtro remixtam argillam exhibet; ſubſequens, *Mydlarka*, itidem argilla eſt, firma vero ſatis atque denſa, ſimulque, parum tamen, humida; et haec etiam ſal continet, quod florum ſpecie in ſuperficie exemtae argillae ſtatim ſe manifeſtat; inueniuntur praeter ea et hic conchylia, quae vero non petrefacta videntur, ſed immutata potius apparent. Tertium ſtratum, *Zuber* dictum, eſt ſal quoddam impurum cum lapidoſa terra et alabaſtro remixtum; et hoc illud eſt, in quo ſal gemmae reperitur; in quibusdam enim locis inſignes cryſtalli pellucidae per ſe quidem purae, aliquando tamen aliis variis peregrinis ſaxis remixtae hic conſpiciuntur; quae ab adhaerentibus liberatae atque diffractae aut cubos aut rectangula priſmata formant; ad angulos enim rectos diffringuntur continuo. Illud omnium ſingulare videtur, quod hic fragmenta ſaxi reperiantur, quae poſitu ſuo venam horizontalem referunt. Et cum ab hiſce ad harum ſalis fodinarum

ortum

ortum optime concludi posse arbitretur Auctor, ea saxa studiose descripsit simulque delineare curauit. Post haec de sale illo, quod in venis horizontalibus reperitur, sermonem facit, qua ratione vero hae excurrant ac inueniantur, delineatio docet. Nunc tandem ad salinas Bochnienses contemplandas accedit Cl. Auctor, quae in plurimis cum prioribus conueniunt, quarum tamen naturalis constitutio omnium optime ex addita icone intelligitur.

No. 2. Excerptum legitur *de noua lucis et colorum theoria*, quod ex Cl. EVLERI opusculis varii argumenti desumtum est. p. 156.

No. 3. Habetur commentarius *de praestantia singularis medii salis*, communicatus a D. IOH. GOTTFR. PIETSCHIO. Sal hoc ex acidi nitrosi partibus septem, et una parte acidi vitriolici constat, reliquum subtilis est alcalina quaedam terra, cuius tantum adhibetur, quantum ad saturationem acidorum requiritur. Omnia salia media, quae vel alcalinam modo terram, vel verum sal alcali possident, eam virtutem exercent, ut partes solidae inde fortius commoueantur, spissa et glutinosa resoluantur, et excretiones vel per aluum, vel per alia loca augeantur; quae omnia etiam de sale hocce terrestri medio valere Auctor existimat. Duplici vero in primis modo effectus huius salis sese manifestarunt. Primo enim excretiones omnium noxiorum, per aluum et si vermes quoque adessent, ab illo excitantur promouenturque, ad quem effectum obtinendum duae quatuorue saepe drachmae sufficiunt, rarissime ultra decem drachmae propinari debent. Secundo et porro virtus huius in mouendis quiescentibus, obstructisque aperiendis consistit. Generalioribus his praemissis, specialius nunc eiusdem vires describit, et quidnam praestet, si intestina expurgandi scopo adhibetur, primum declarat. Colicam itaque flatulentam, appetitum prostratum, intermittentes febres, omnes p. 198.

uno verbo morbos, qui in hac officina caufam fuam habent atque fedem, aufert atque curat; fi in fecundis viis effectum exhibere debet, continuatum ufum medicumque prudentem, qui ad ea omnia, quibus morbus ftipatur, fingularia attendat, haec medicina requirit; ficque ut aquae medicatae fuam virtutem, fuasque vires exhibebit. In vafa vero in primis urinaria operatur noxiaeque humorum particulae per renes atque veficam educuntur; falia enim media humores corporis animalis frigidiores reddunt, hinc per cutaneos poros nunquam agunt. Sequitur nunc longa morborum recenfio, in quibus auxiliatrices manus porrigit haec falis medicina. E. gr. vertigo, apoplexia a vifcido orta, melancholia, icterus, calculus, menfium perturbatus fluxus etc. Et quo latius adhuc pateat huius falis artificialis ufus, difquiritur adhuc, an non forte illud curationi per aquas medicatas fubftitui poffit, quod et omnino exiftimatur, in primis cum fontium medicatorum mixtio nos adhuc lateat; in cuius rei demonftrationem, nec SEIPIVM pyrmontanarum, nec HOFFMANNVM felteranarum aquarum mixtionem exacte exhibuiffe, fed modo experientia commotos virtutes harum laudaffe monet, et aliquo modo ex eorundem fcriptis probat.

p. 213. *No. 4.* Sequitur IOH. CHRIST. HELCKII *Defcriptio montis Pirnenfis, in quo lapis arenarius inuenitur.* Montis huius altiffimi et primarii magnitudo varia eft, pluresque alii, fatis etiam infignes, arte quafi huic impofiti deprehenduntur. Omnis mons in duas partes diuiditur; quarum fuperior lapidem fiftit ex glarea, luteo colore tincta compofitum, qui vero firmitate atque duritie deftituitur, et propter ea rarius ad opificia adhibetur. Singulare itaque naturae donum exiftimatur, quod Albis fluuius per ipfum montem tranfeat, quo inferiora illa ftrata compactioris lapidis eo facilius haberi poffint. Inferior ergo

ergo pars lapidem continet, cuius partes ſubtiliores albidae, firmiusque cohaerentes deprehenduntur. Hic vero non ubique ſibi ſimilis eſt, ſed a ſtratis hinc inde excurrentibus plurimum mutatur. In locis proxime ad Albim ſitis viliorem modo uſum praeſtat, e. gr. ad lapides molares adhibetur. In eo vero loco, qui *Gottläube* appellari ſolet, omnium perfectiſſimus eſt lapis, et ad imagines ſtatuasque perficiendas adhibetur. Et in hoc loco ex tribus conſtat ſtratis, *Baencke*, quorum quodlibet 8 vel 9. ulnas craſſitie aequat; medium horum in primis aeſtimatur et colorem album, quodammodo coeruleſcentem exhibet, artifices vocant *den zähen Stein.* Superius iamiam vilius habetur, eidem tamen uſui inſeruit, inferius, quod *Sandbank* appellatur, viliſſimum eſt, quia cauernas multa arena repletas oſtendit, quae ſimul cum conchyliis ibidem deprehendendis maximam quandoque partem inutilem reddunt. Hoc inferiori remoto et reliqua parte fulcris ab interitu vindicata, ſuperiora iterum ſtrata, profundius nunc deſcendentia, attinguntur et ita commode maxima lapidum fragmenta eximuntur. Scopuli montium plurimis verticaliter excurrentibus fiſſuris, quas *Loſungen* dicunt, diuiduntur, et aliquando in cauum, quod vlnam ferme aequat, ampliantur. Strata totius montis parallela et horizontali fere via excurrunt, quo usque vero haec lapidum ſtrata penetrent, dici non poteſt, nondum enim hactenus aquam inuenerunt. In ferraria illa fodina, prope *Berggieshübelium*, alba deprehenditur argilla, quae curatius conſiderata oſtendit ipſam eam eſſe, ex qua tota petra indurata fuit; luteum enim illum, qui in lapide arenario ſaepiſſime conſpicitur, colorem etiam in hac adeſſe deprehendimus. Cryſtallina etiam hic repeeriuntur ſaxa, quae ab omnibus aliis figura in primis differunt, habent enim eam lenti ſimillimam, quam etiam ut plurimum magnitudine attingunt, aliquando

ſupe-

ſuperant. Praeter haec vero alia inueniuntur, quae cryſtallos veras habent, ac triangulari apice finiuntur, et quarumlatera in recta linea, ſine fractione, forma pyramidali usque ad apicem excurrunt. Caua illa, quae lithomargam continent, alio tempore conchylia incluſa habuiſſe, aſſerit Cl. Auctor. Haec, lapidoſo cauo fracto, mollis eſt, nigro colore inſignita, exſiccata vero carbones foſſiles imitatur. Saporem habet auſterum atque nauſeoſum, et igni admota ſcintillas emittit. His omnibus enarratis tandem coniectura additur, qua montium illorum ſeparatim exiſtentium et maximo quaſi impoſitorum ortus ab ipſo Albi fluuio deducitur.

p. 289. *Part. III. No. 2. Meditationes generales de morbis,* Auctore IOH. AVGVSTO VNZERO. Varia Cl. Auctor praemittit, quae ad cognitionem morborum perfectius eruendam pertinere videntur; atque primo fuſiori ſermone explicat quid ſit ſanitas, et quae ad ſanitatem ſint neceſſaria. Inter haec primarium eſt vita, quae diuerſimode conſideratur, dum vel in laxiori vel ſtrictiori ſenſu ſumitur; ad ſanitatem ſecundo continua cujuscunque corporis naturae duratio, ſiue ſtatus naturalis requiritur. Ex hac ſanitatis notione porro nunc eruitur morbi natura, qui generali ſenſu dicitur ſtatus ſanitati oppoſitus, dum ab impedimento naturae dependet. In omni itaque morbo natura aliquo modo perturbata eſt, ita ut dici forte poſſit, ſedem cuiuscunque morbi in natura cuiusdam haerere. Omnes ergo mutationi obnoxiae partes poſſunt, relatione ad ſtatum naturalem facta, ſedem morbi exhibere. Partes vero, quae naturam corporis conſtituunt, ſunt 1) diuerſiſſimae; quarum multiplex traditur diſtinctio, ex quibus omnibus tandem ſequens datur morborum diuiſio, et primario quidem morbi viui corporis in morbos materiae et machinae diuiduntur; priores ſunt vel morbi fluidarum, vel ſoli-

ſolidarum, harum vel molliorum vel firmiorum partium. Morbi vero machinarum ſunt vel ſimplicium vel compoſitarum. Ad naturam corporis humani 2) pertinet modus compoſitionis; in hac enim omnis cauſa motus quaerenda, morbus itaque etiam in hac ſuam habere poteſt ſedem. Compoſitio vero duplex aſſumitur, alia primae materiae, a qua vires motus phyſicae, alia deinde ſtructurae ſiue machinae, a qua mechanici motus dependent. 3) Ad corpus humanum ſpectant vires, quarum triplex datur differentia; ſuntque a) phyſicae, quibus omnes illi motus perficiuntur, qui non a machina ſed a mixtione primae materiae proficiſcuntur; ut eſt fluidorum ille internus motus; b) mechanicae, a quibus motus mechanici, et c) harmonicae, a quibus illi oriuntur motus, qui cum animae repraeſentationibus harmonici ſunt. Praeter nunc indicatas partes nullas alias eſſe, in quibus morbus originem atque ſedem habere poſſit ulterius deinde declaratur, dum variis obiectionibus reſpondetur, v. c. morbos dari motuum, morbos eſſe animae, qui a corpore non dependent, aliosque, qui in proportione partium conſiſtunt. Aliorum etiam medicorum generales morborum diuiſiones expenduntur, oſtenditurque non omnes morbos in prima materia, huius mixtione et phyſicis viribus ſedem habere, nec omnes a machina eiusque ſtructura et functionibus dependere, nec denique omnes ab harmonicis actionibus atque anima oriri. Hac itaque morborum ſtabilita differentia, fuſius nunc eorundem indoles explicatur. Cum morbus ſanitatis non vero vitae ſit oppoſitus ſtatus, diſquiritur an mors ſit pathologiae obiectum, quae quaeſtio ita dirimitur, vt mortem ipſam atque mori diſtinguendum eſſe arbitretur, prius minime, poſterius vero ad morbum pertinere exiſtimatur. Neque minus et illud conſideratione dignum Cel. Auctori videtur, an imperfectus naturae ſtatus ſimulque breuior vita, quatenus in continuatione naturae inter-

interrupta conſiſtat, morbi nomine inſigniri debeat; quod ſane Auctori non videtur. Dum enim corpus humanum morbo praeſente viuit, ſequitur etiam, vt actiones ad vitam neceſſariae ſint illaeſae. Vita vero haec triplex eſt; perſiſtit enim in continuatione naturae vel animalis, vel mechanicae, vel phyſicae. Prima abeſſe poteſt, ſine eo, ut laedantur reliquae; mechanica quoque ſi finitur phyſicam integram rerelinquit, phyſica vero non deſinit, niſi ſimul terminetur et animalis et mechanica. Omnes hae vitae ſpecies in morbis adhuc vigent; quatenus enim corpori humano morbi competunt, eatenus debet animalem vitam habere; cum vero haec ſine mechanica et phyſica cogitari non poſſit, vt etiam hae vigeant neceſſe eſt. Animalis vita in commercio animae et corporis conſiſtit. Omnis itaque morbus debet lethalis eſſe, ſi commercium hocce aufertur, vel cerebrum et nerui plenarie laeſi deprehenduntur, vel tandem earundem partium vires integre deficiunt. Mechanica vita in quolibet morbo durat; nam haec ſi finitur, vt machinae omnes et in ſtructura et in actionibus finiantur, neceſſe eſt; ex quibus ſequentes eruuntur concluſiones: In nullo morbo omnes laeſae ſunt machinae, ſed eius modi potius ſtatus mortem conſtituit; nullusque oritur morbus ex defectu illius ſtatus corporis humani, ſine quo priora eſſe nequeunt. Phyſica mors in omnium primigeniarum machinarum, earundem mixtione et virium phyſicarum deſtructione conſiſtit. Hæc nullo modo in viuo, ſed in mortuo ſolum corpore poſſibilis eſt. Et hoc eſt generaliorum de morbis meditationum compendium. Specialem applicationem, ad ductum Cel. Auctoris inferius exhibebimus.

p. 374. *Part. IV. no. 2.* I. G. KRÜGERI *Relatio de calculo in palato genito.* Inuertamus pace Cel. Auctoris hanc commentationem, et praemittamus hiſtoriam, cui

cui addi deinde poterit rationum ſeries. Ruſticus tumore palati inflammatorio laborauit, qui intra quinque ſeptimanas maturuit, et pure diſtentus deglutitionem impediuit; dum vero ille nunc motu valido corpus exerceret, en ſponte aperiebatur tumor, et cum pure calculus, isque inſignis, ex ore deciduus obſeruabatur, qui colore cinereus, leuis admodum, ſatis tamen compactus, in addita icone delineatus conſpicitur. Caſus hic, vt Cel. Auctor exiſtimat, docet pus et indurationem, qua forte ſcirrhum intelligit, non diuerſos admodum eſſe inflammationis exitus, ſed unum ſaepius ab altero, ut a cauſa, dependere. Calculi vero huius geneſis ſequenti ratione nunc explicatur. In aqua continetur lapidum materia, quae cum continuo aſſumatur ac ingeratur, lapides exinde generari debere facile intelligitur. Cum vero ex aqua in plantis contenta nunquam lapides formentur, aliam adhuc cauſam ſubeſſe clarum eſt; quae in viuido humorum motu conſiſtit. Obſeruamus enim quotidie, piſces, qui in ipſa aqua vitam degunt, nunquam calculo laborare, ſed in terreſtribus animalibus, quae ſub calidiori coelo viuunt et in quibus motus humorum celerrimus eſt, illos omnium frequentiſſime inueniri. Motum vero humorum intenſiorem calculi cauſam eſſe poſſe, exinde pateſcit, quia fibrae corporis animalis ex terreſtri, non firmiter cohaerente materia conflatae, continuo eoque fortiori motu magis adhuc in nexu ſuo turbantur et nunc abruptae ſufficientem calculi materiam praebent. Fluidum vero, in quo haec materia continetur, inque calculum mutatur vel plane non, vel tardiſſime debet moueri; quod in veſica vrinaria adeo ſolenne, in aliis etiam locis, ubi humores ſtagnant et pus generatur, fieri poſſe aſſumit. Pus enim conficitur, dum ſanguinis et fibrarum corporis animalis fit reſolutio; utrumque vero calculi materiam exhibet, ita vt ad generationem calculi ex pure aquoſarum modo particu-

larum ſeceſſus, qui vel perſpiratione vel regreſſu ad ſanguinem perficitur, requiratur. Ex his itaque facile nunc modum, quo calculus in palato, isque ex pure generari potuerit, cognoſcimus.

p. 390. *No. 4.* IOH. ERNEST. STIEFII *Diſquiſitio de morbo boum in Sileſia An. 1747 admodum frequenti.* Haec ex Nouellis Vratislauienſibus, quas ſchedas intelligentiae appellant, deſumta eſt, et ita repetita vice euulgata hic inuenitur.

p. 441. *No. 5.* C. G. SCHOBERI *Obſeruatio de tophi et turfi ſtratis prope Langenſalze in Thuringia.* Tophus qui hic loci frequens eſt, ex inſigni diverſimode poſitorum et inter ſe inuicem concretorum tubulorum copia componitur. Hic in non nullis locis ipſum humum attingit, quandoque vero ſtratum arenae luteolae partim mollioris partim firmioris intercedit. Et ſi hoc eſt, ſub eodem plurima alia et ſat inſignia, arcte vero inter ſe iuncta, firmiſſimi tophi inueniuntur ſtrata, quae vero nunc tubulos illos non amplius oſtendunt. Haec non nunquam excipit nouum mollioris texturae lapidis tubularis ſtratum, quandoque vero arena et in quibusdam etiam locis cauum ſatis magnum modo hic reperitur; ſub quibus denuo firmioris tophi ſtratum deprehenditur. Hoc altero ſtrato remoto,iterum vel tubularis ille lapis vel arena occurrit, ſub quo tandem turfum, denuoque arena, luteo etiam colore tincta, et ultimo omnium cinerea argilla apparet; hanc artifices *Lötherde* appellant, et fullonum operibus inſeruit. Ibi etiam, ubi turfum inuenitur, aqua animaduertitur. Turfum hoc ex arborum corticibus, lignis, arundine et putrefactis foliis conſtat, quibus vulgares illae et fluuiatiles cochleae interſperſae ſunt; aliquando etiam integrae arbores, et radicibus et ramis conſpicuae, hic inueniuntur. Fiſtularem, de quo ſuperius diximus, lapidem alio tempore arundinem, iuncum, equiſetum et eius modi alias, in paludoſis locis creſcentes plantas fuiſſe et ita lapidis natu-

naturam aſſumſiſſe, ut coniecturam Cl. Auctor proponit. Singulare tandem illud habetur, quod in omni hoc tractu marinorum corporum nulla hactenus deprehenſa fuerint veſtigia.

Part. V. no. 1. Continuatio commentarii IOH. ARBVTHNOT *de aeris virtute in corpus humanum.* p. 451.

No. 2. Epiſtola ſequitur *de fructuum origine*, ex Diario Heluetico An. 1738. deſumta. p. 500

No. 3. CHR. HENR. PAPII *ad* HALLERVM *Epiſtola, in qua de ſingulari dorſali hernia agitur*, et quae antea Gottingae typis expreſſa prodiit. p. 524.

No. 4. A. G. KAESTNERI *Reſponſio ad* MOELLERVM *de antherarum puluere.* p. 529. Cum iam aliquoties * de ſexu plantarum inter hos viros agitata fuerit controuerſia, illa nunc modo, omiſſis variis, indicabimus, quae primaria nobis huius diſſenſus videntur capita. Exiſtimauit MOELLERVS, florem ideo plantis datum eſſe, quo per illum eiusque varias partes inutiles fructuique immaturo noxii humores excerni poſſint atque eliminari. Quae ſane res nec a MOELLERO, nec ab aliis, ab eo nominatis, viris firmis indubitatisque rationibus, ut recte KAESTNERVS monet, probata ſtabilitaque fuit. Quae etiam deinde occaſione experimenti cum tulipa inſtituti, et ex BRADLEY ſcriptis adducti, ad MOELLERI obiectiones reſpondet Cl. Auctor, veritati ſimillima eſſe omnino arbitramur. In primis vero controuerſia de illo experimento, quod cum ſpinachia inſtitutum fuit, noſtram meretur conſiderationem. Oſtendit itaque primo KAESTNERVS, plantae huius florem rela-

* Vid. *Hamb. Mag.* II. Band, p. 454 ſqq. atque hic eae continentur meditationes, quae MOELLERVS primum propoſuit, dubia vero contra has a KAESTNERO mota, leguntur in III. Band, p. 11 ſqq. et defenſio MOELLERI ibid. p. 410 ſqq.

relatiuum non semper diphytum, sed et aliquando, licet non naturalis sit status, monophytum esse; quod etiam in salice se alio tempore inuenisse monet; hinc omnino dubium, an non etiam illa spinachia, pro femina a MOELLERO habita, et quae sine maris adiumento semina exhibuit, relatiua fuerit monophyta. Verum enim vero in ea planta, quam tentaminis gratia adhibuit MOELLERVS, nullos stamineos flores adfuisse in priori iamiam commentario affirmauit. Maxime autem dubitat KAESTNERVS, illum proprietates diuersorum horum florum rite cognouisse, cum eius descriptio manca sit et obseruationibus botanicorum non respondeat. Et quo haec res clarius intelligatur ex Anglicanis Transactionibus MÜLLERI experimentum adducit, qui eodem modo, ut MOELLERVS, plantas spinachiae, floribus masculinis praeditas a femininis caute separauit, et hae semina etiam exhibuerunt, quae quoad magnitudinem matura videbantur, terrae vero immissa, nunquam progerminarunt. Nec ea, quae MOELLERVS, de florum stamineorum separatione in cucurbita adducit experimenta, aliquid probare ostendit. Eo enim tempore hortulani hosce destruunt, auferuntque, quando officium iamiam praestiterunt; ut denuo MÜLLERI experientia docet; qui aliquando, nondum in sua arte peritus, hosce etiam mares separauit, antequam corolla euoluta puluerem exhibere potuerint, nullum vero fructum ad maturitatem peruenisse, libere fatetur. Cum per mares, ut MOELLERVS existimat, inutiles excernantur plantarum partes, dilemma proponit KAESTNERVS, dicitque, aut excernenda haec ita sunt comparata, ut per alia etiam loca excerni possint, aut non, prius si verum est, nullum plane usum habere antheras, certum est, si vero altera assumitur sententia, haud fieri potest, ut iuglans, de qua nunc disputatur, fructus exhibeat, si staminei flores destruuntur. Neque porro concedit KAESTNERVS,

MOEL-

MOELLERVM debitam in eo ipſo experimento adhibuiſſe curam; uno enim intuitu omnes grandioris eius modi arboris rami vix poſſunt obſeruari; et ita facile accidere poterit, ut amentum, praeſens licet fuerit, minime tamen animaduerteretur; neque porro etiam conſtat, fructus huius arboris, ſi forte nullus antheraram puluis praeſens fuerit, vere fuiſſe perfectos, cum, quod tamen certiſſimum ſignum, terrae nunquam immiſſi fuerint. Plurima poſt ea de palmarum fructificatione adducit Cl. Auctor teſtimonia, atque in primis ex itinerariis Cl. LABAT experimenta recenſet, quae ſatis ſuperque probant, palmam feminam nunquam maturos fructus exhibuiſſe, niſi puluere marium fuerit foecundata. Prouocat etiam KAESTNERVS ad ea experimenta, quae Cl. GLEDITSCHIVS in horto academico Berolinenſi inſtituit. Cuius rei et nos teſtes ſumus, illi enim fructus et in noſtris hortis progerminarunt feliciter. De muſa eiusque fructu etiam controuerſia agitur. De qua re KAESTNERVS exiſtimat, relationem, ex LABAT itinerario adductam, non recte a MOELLERO fuiſſe intellectam, haud enim LABAT fructus illi denegauit, ſed modo ſemina in illis non contenta fuiſſe, aſſeruit; qua forte in re, cum ipſe botanices gnarus haud eſſet lapſus eſt; in primis cum et PLVMIERIVS ſemina muſae delineauerit, aliique plures deſcriptionem eorundem exhibuerint. Vltimo tandem colchicum obiectum eſt controuerſiae; aſſumit namque MOELLERVS florem fructui minime in hac planta eſſe impoſitum; ſtudioſe vero nunc KAESTNERVS deſcribit, quo modo tres eius ſtyli per longiſſimum floris tubum usque ad triquetrum ouarium penetrent, ibidemque implantentur; qui ſane partes ſiſtunt, quibus foecundatio futuri fructus poſſit celebrari, quod etiam, ſi forte Auctoris fides ſuſpecta ſit, teſtimonio Cl. BVRKHARDI, (Ep. de Plant. Charact.) vlterius ſtabilitur.

p. 557 No. 5. A. G. KAESTNERI *Annotatio de singulari casu visus imperfecti.* Oculi structura, eiusque in primis partium varius situs alios myopes, presbytos alios reddit; an vero status detur, in quo nec propinqua nec etiam remotiora corpora distincte cognosci possint, hic mouetur quaestio. In oculo, qui propiora modo corpora videt, visus organon, retina forte, a lente maxime remotum deprehenditur; hinc etiam imagines propinquiorum modo corporum in eo delineantur, remotiorum vero icones ante illud repraesentantur. Est ne vero ea approximatio lentis ad retinam, quae senum vulgo oculis tribuitur, maxima? an vero et hae partes propius aliquando ad se inuicem accedere possunt?

K. I. O. F. D.

Sane si oculus O. ita constructus est, ut remoti cuiusdam obiecti D. imago I. longius post ipsum humorem crystallinum cadat, quam remotio retinae post ipsam lentem constituit, propinquioris etiam obiecti F. imago K. quae magis omnino adhuc post lentem inuenitur, multo minus in retina delineari potest, quam prioris imago I. oculus itaque et remoti obiecti imaginem D, et propioris F. distincte non videt. Dantur itaque, ut Cl. Auctor existimat, obiecta, quae nec, ut hactenus dici consueuit, remota, nec propinqua sunt, eius modi nempe, quorum remotio negatiua est, et quae post ipsum oculum cadunt. Myopes ea corpora distincte vident, quae diuergentes emittunt radios, presbytarum oculi desiderant parallelos, oculi vero, de quibus hic sermo est, conuergentes radios expectant. Et eius modi oculis instructos hyperbresbytarum nomine insigniendos forte esse, Cl. KAESTNERVS monet. Vitro conuergenti his succurritur, cuius rei plenior, ex opticis regulis desumta, demonstratio exhibetur, quam vero huc transferre non licet.

Part.

Part. VI. no. 1. Excerptum de historia naturali Georgiae et Carolinae, quod in primis ex VRLSPERGERI, *Halae editis, aliisque relationibus est desumtum.* p. 563

No. 2. Considerationis morborum generalis, a I. A. VNZERO superius exhibitae legitur continuatio. Morbus, ut antea ostensum fuit, est contrarius sanitatis status, qui oritur, si natura cuiusdam rei in actionibus perficiendis impeditur. Quilibet itaque morbus, ut distincta actio mutatae nunc a perfectissimo statu naturae considerari potest. Eius modi vero actio, quae regulis certi cuiusdam ordinis non respondet, dicitur vulgo extraordinaria, vel si ille ordo ut naturalis consideratur, hic praeternaturalis appellandus erit, quae denominatio, licet non nullis adaequata videatur, tamen Cl. Auctori displicet, morbumque corporis praeternaturalem statum dici vix posse, variis argumentis ostendere atque probare annititur. Cum itaque quilibet morbus contra sanitatis regulas eueniat, difficile haud erit, signa adducere, quibus ille a sanitate discernitur; modo id obseruetur, ne quaelibet actio, quae contra naturam est, nec ea, quae extraordinaria dicitur, morbi nomine insigniatur. Illa enim modo actio, quae ideo extraordinaria est, quia natura perturbata inuenitur, illud nomen mereri Cl. Auctor monet. Ex quo asserto ulterius stabilito, sequentes conclusiones eruit: 1) Morbi non nulli possunt esse praeternaturales actiones, non vero quaelibet praeternaturalis actio morbus est. 2) Quilibet morbus, in relatione determinatae atque haud interruptae naturae subiecti, praeternaturalis est, quia per vires integrae naturae non perficitur; verum non omne id, quod contra ordinem naturae accidit, morbus est. 3) Omnes morbi extraordinariae sunt actiones, quatenus legibus sanitatis non respondent, non vero omnes actiones, quae relatione ad naturae leges extraordinariae sunt, morbos

conſtituunt. Omnes morbos vel mixtionem, vel ſtructuram, vel motus leges, ut cauſas agnoſcere, ſuperius iamiam declaratum fuit, qua re nunc vlterius et exemplis in primis illuſtrata ſequentia iterum corollaria Cl. Auctor proponit; 1) de morbis ſimplicis machinae eiusque mixtione et phyſicis viribus tam chemice quam phyſice; 2) de quocunque machinae morbo eiusque ſtructura et actione mechanice, et 3) tandem de omnibus morbis harmonice eſſe philoſophandum. Et hic finis eſt harum meditationum; verum nunc mutatur facies, morborumque differentiae ex alio atque nouo fundamento conſiderantur. Sanitas eſt perfectus creaturae ſtatus, morbus itaque erit imperfectus. Sanitas eſt ſummum huius vitae bonum, morbus itaque erit ſummum malum; minime vero Cl. Auctor ſtatuit, morbum aliquod negatiuum malum eſſe, ſed modo illo nomine inſigniendum, quatenus legibus phyſiologiae eſt contrarius. Haec ſtudioſius nunc conſiderata denuo ſequentia nobis offerunt corollaria: 1) Non omnes imperfectiones, negationes et mala viuentium ſunt morbi; 2) nullus morbus ut malum a medico eſt conſiderandus, illaque pars morbi materialis a formali diſtinguenda; ultima enim modo illa eſt, quae a medico mutari debet atque ſanari: 3) medicus nunquam omnes morborum cauſas, quocunque modo conſideratas, pro noxiis debet habere; illud enim, quod morbum facit, poteſt etiam ſalutem corpori afferre. Obſtaculum dicitur contrarium exiſtentiae certarum rei determinationum, vel aliquando ipſae cauſae huius contrarii eodem inſigniuntur nomine. Ratio vero atque modus, ſecundum quem natura viui corporis turbatur et ita obſtacula patitur, dum morbus oritur, in generali modo ſenſu hic adducitur; et exinde uniuerſalis lex omnium morborum poſſibilium deducitur; en illam: ſi in partibus mutationi obnoxiis naturae viui corporis actio euenit, quae aliam, per easdem

vires

vires possibilem, et praestantiorem tollit, sanitatis obstaculum, siue, quod idem est, morbus oritur. Dantur praeter ea et maiores et minores morborum gradus. Si itaque vis atque magnitudo morbi diiudicari debet, ad sequentia attendendum esse Cl. Auctor monet; 1) si plures naturae partes laeduntur turbanturque, morbus maior oritur; 2) si maiores partes afficiuntur, idem euenit, magnitudo vero partis vel magnitudine compositionis, et copia et magnitudine effectuum, qui inde dependent, vel tandem magnitudine causae absoluitur; 3) morbus maior est, quo plures inde, in relatione legum sanitatis, extraordinari producuntur actiones, et 4) quo nobiliores eae sunt actiones, quae sanitati opponuntur. Quae meditationes primarium semiotices fundamentum constituunt, quo maior enim gradus morbi eo propinquior est mors.

No. 3. c. G. s. Meditationes de arboribus autumnali tempore An. 1750 florentibus. In Silesia, Cl. Auctoris patria, aliisque regionibus autumnum huius anni veris speciem aemulasse, et septembri atque octobri mense arbores floribus fuisse ornatas notissima res est, huius igitur singularis phaenomeni et mutationis causas in primis in hoc commentario eruere tentauit Cl. Auctor. Hinc omnibus iis, plura vero sunt, quae ad ipsam rem non spectant, omissis ea modo annotabimus, ex quibus, ut praesuppositis, conclusiones deducuntur. Aeris constitutio hoc ipso anno temperata et fere calida hyemali obseruabatur tempore, et hinc omnia terrae dona citius sese offerebant. Gemmae arborum initio iam aprilis mensis auctae insigniter circa medium mensis euolutae flores ostendebant, maio vero mense plurimae arbores et eae in primis, quae tenera gustuque grata possident folia, omni hocce ornatu fructuumque rudimentis spoliatae inueniebantur. Ipse tandem annus admodum erat fertilis. Haec omnia et vltimum p. 631

in primis ad phaenomeni commemorati explicationem ſufficere Cl. Auctor arbitratur. Prius tamen quam ipſa explicatio exhibeatur, neceſſe etiam eſt, ut arborum aliqua diſtinctio praemittatur. Aliae enim inſectorum morſibus omni ornatu deſtitutae inueniebantur, aliae vero hanc ipſam iacturam minori in gradu oſtendebant; ad priores in primis mala, ad poſteriores vero pyra et aliae arbores pertinent, quae duriora et guſtu amara habent folia. Cauſa enim in prioribus eſt deſtructio ab inſectis facta, in poſterioribus vero in eo quaerenda, quod citius, quam fieri ſolet, folia exhibuerint. De illis primum dicitur. Non equidem vidit Cl. Auctor, an eius modi arbores altera vice flores oſtenderint, ſi vero factum fuerit, ſequenti ratione illud explicandum eſſe aſſerit. Foliis omnibus orbata erat arbor, ſuccus vero in eadem contentus et maxima in copia, nam fertilis erat annus, praeſens nouas neceſſario partes et folia in primis formare, delineatasque futuri anni gemmas protrudere debuit. Floriferae vero gemmae fere ſemper foliiferis intermixtae ſunt, his itaque euolutis, neceſſario etiam illae, cum ſufficiens ſucci nutritii copia adeſſet, prodeunt atque aperiuntur. Tria vero hac de re dubia oriri poſſe Cl. Auctor exiſtimat; nempe: 1) cur non omnes arbores autumnali hoc tempore flores exhibuerint; cuius rei cauſa in defectu floriferarum gemmarum quaeritur; 2) cur non omni anno accidat, ut arbores foliis floribusque ſpoliatae, nouo virore ſuperbiant, et hoc ex fertilitate anni declaratur; 3) tandem cur non citius, quam autumno flores oſtenderint; quia folia, ut Cl. Auctor exiſtimat, flores ſemper praecedant, praeterea etiam in hoc caſu longior omnino requirebatur mora, quo ſuccorum praeparatio et ſufficiens copia ad augendas euoluendasque floriferas etiam gemmas adeſſet. Alteram autumno florentium arborum claſſem conſtituunt eae, quae ab inſectis quidem iniu-

rias

rias paſſae, aliquam tamen adhuc priſtini ſplendoris partem retinuerunt. Cum hae arbores conſueto tempore citius flores euolutos oſtenderint, fructus quoque, integri adhuc perſiſtentes, citius maturitatem adipiſci, citiusque folia exſucca marcidaque fieri debuiſſe, facile colligitur. Temperies vero aeris ſeptembri menſe calida adhuc atque foecunda vix permittebat, ut vis ſuccorum eorumque motus quieſcere potuerit, hinc humores adſcendentes gemmas futuri anni intrabant, illas extendebant, easdemque protrudebant. Ex his, ridiculis vaticiniis remotis, ſeriam magis veritatique propiorem coniecturam Auctor proponit. Omnes nempe has arbores, quae bis hac aeſtate floruerunt, ſequenti anno nullos exhibituras flores, immo et defectum aliquem in foliis ſecuturum, et id inſimul inde euenturum eſſe, ut arbores illae, ſi non omnes, plurimae tamen intereant. Quod ſane vaticinium, ex ſtructura plantarum deſumtum, experientia quoque confirmatum fuiſſe, nunc ſatis ſuperque cognitum habemus atque perſpectum.

XIII.

Diſſertatio de materia medica in regno animali, Praeſide CAROLO LINNAEO defendit IONAS SIDREN, Vpſal. 1750. 4. pl. $2\frac{1}{2}$.

Neminem latet, quid Cl. LINNAEVS in ordinandis aeque et accuratius definiendis praeſtiterit corporibus naturalibus, et quaenam in materiae medicae hiſtoriam inde redundauerint utilitates. Expoſuit ea, quae ad regnum vegetabile ſpectant, ſingulari libello Cl. Auctor,* breuiter, quae ex regno animali deſumuntur, hacce percurrit diſſertatione. Quae-

* Prodiit materia medica, Lib. I. de plantis, Holmiae, 1749. 8.

Quaedam tamen et hic descripta deprehenduntur, quorum usus certe penes nos nullus est, nec non compositionum quarundam mentio iniecta, patriis eius regionibus tantum usitatarum. Quod hanc ipsi ob rationem condonandum est, quod Sueciae describere officinalia ei fuerit propositum. Immo et illa, quae obsoleta esse videbuntur, cognitionis et aliorum scriptorum intelligendorum causa non praetermittenda sunt. In vegetabili materia medica secundum inuentam a se methodum plantas exposuit, viribus medicis instructas, hic pari ratione ad ductum systematis naturae animale considerat regnum. Desumuntur itaque ex hoc atque ex Fauna Suecica pleraque nomina specifica et recensentur quadrupedia primo, deinde aues, denique amphibia, pisces, tandemque insecta. Notato prius nomine specifico, et synonymo celebrioris cuiusdam auctoris, locum natalem, partem corporis, quae ad medicinam expetitur, *pharmaceuticum* vocat Auctor, qualitatem, vimque corporis adhibendi et usum, tandemque compositiones, ad quas constituendas accedit, adiungit. Occasione cancrorum, ut absorbentis remedii, de absorbentibus in uniuersum, in adiecta adnotatione ita iudicat, ut ad duas classes eadem referri posse putet, ad aliam, qua corpora, absorbendi virtutem simplicem habentia, continentur, et ad aliam, quae de corporibus hisce, gelatinoso simul principio imbutis, dispicit. Vtrumque genus parum valere credit, nisi acidum vegetabile ipsis iunctum sit, aut in primis viis eius modi offendat. Negandum quidem in genere non est, breuiores tales descriptiones varias sese ob rationes commendare, cum tamen fieri simul non possit, quin conditiones quaedam intactae relinqui debeant, easdem non absque omni exceptione assumendas esse opinamur. Sic enim de bonitatis notis illarum partium, quae ad medicinam adhibentur, nihil annotatum legimus, et cum varii praepa-

randi

randi modi in diuerſis medicinis locum habeant, opus eſt, optimum proponere, inconuenientem reiicere, cauſasque breuiter recenſere. Nec uſus, ſimplici morbi denominatione indicatus, medentem iuuat. Quaenam v. c. eſt tauri fellis inſpiſſati contra tinnitum et anorexiam utilitas, cum tot tantaeque horum morborum exiſtant cauſae. Vt nobis hinc videatur ob ſollicitam tantum corporum definitionem eius modi materiae medicae deſcriptio laudem mereri.

XIV.

IOHANN GEORGE MODELS, *Ruſſiſch Kayſerlichen Admiralitaets Apotheckers in St. Petersburg, Abhandlung von Beſtandtheilen des Boracis, bey Gelegenheit der Vnterſuchung eines gewiſſen perſiſchen Saltzes, aus dem Lateiniſchen überſetzt und mit einer Einleitung vermehret von dem Auctore, nebſt einer Vorrede von* D. IOHANN GEORGE GMELIN, *der Chemie und Botanick öffentlichen Lehrer in Tübingen, Stuttgart, bey Ioh. Chriſtoph Ehrhard*, 1751. 8. 7 *Bog.*

Hoc eſt:

IOHANNIS GEORGII MODEL Commentarius de partibus boracem conſtituentibus, occaſione diſquiſiti ab eo ſalis cuiusdam perſici propoſitus, nunc ex latino ſermone translatus, et introductione adauctus, cum praefatione D. IOH. GEORGII GMELIN.

Iam anno 1746 Auctori ſal quoddam ex Perſia allatum offerebatur, ut chemico, cum eo inſtituto, examine, ſuam, de illius natura, ſententiam ferret; praeſtitit hoc in commentario *de Borace natiua Perſis Borech dicta*, Londini 1747. edito, in quo non tantum experimenta de hoc ſale recenſet, ſed comparationem

tionem etiam cum borace et ſoda inſtituit, et illud magis cum ſoda, quam cum borace conuenire oſtendit. Hos ſuos labores, cum praeter ſpem atque opinionem publici iuris factos conſpiceret Auctor, ipſe in uſum chemicorum et pharmaceutarum germanicam libelli verſionem ſuſcepit, et cum inter ea temporis diſquiſitionem alcali mineralis, occaſione ſalis illius perſici inceptam, continuaſſet, quaedam in introductione addidit, alia vero in commentario antea prolata nunc emendauit, cuncta tandem Cl. GMELIN fautori et amico ſuo tradidit, qui auctam hancce editionem praefatione addita exhibuit. Nobis nihil agendum reſtat, quam ut praecipua quaedam harum exercitationum momenta, in ipſa praefatione indicata, hic repetamus. Salia alcalina fixa ſunt vel vegetabilia, ignis vi ex plantis producta, vel mineralia ſine igne nata. Haec cum nitro vel natro veterum conueniunt, et facile in cryſtallos formantur, cum vegetabile alcali, niſi minerale acceſſerit, in cryſtallos non abeat. Minerale hoc alcali raro et vix alibi, quam in prouinciis calidioribus, immo ſub zona torrida qua tale conſpicitur, acido vero ſalis in ſale culinari, acido vitriolico in ſale mirabili GLAVBERI, quale eſt non nullorum fontium medicatorum, immixtum deprehenditur. Acidum vitriolicum utrique alcali, acidum ſalis alcali minerali, acidum vero nitri alcali vegetabili facillime iungitur. Sal neutrum, ex acido ſalis et alcali minerali compoſitum, ſcilicet culinare, ab addito nitri acido non reſoluitur, contra, ſi acido ſalis alcali vegetabile iunctum eſt, acidum nitri admixtum ſalis acidum expellit. Alcali minerale nitrum ſiue natrum veterum et ſal perſicum, Auctori oblatum, maxime inter ſe conuenire videntur. Cruſta alba non nulla ſalia media, dum aeri liberiori exponuntur, obducens ex alcali minerali prouenit. Sal alcali minerale natiuum terram coeruleam ſiſtit, ferri veſtigia continentem, qualia

et

et ſoda non nunquam exhibet. Soda praeter ſal alcali minerale vegetabile quoque admixtum habet; Borax alcali minerale alii ignoto ſuperaddito iunctum continet; hoc ſal adhuc ignotum, ab aqua vix ſoluitur, ita, ut minerale alcali, cui hoc ſal parcius tantum ineſt, duplam aquae partem ad ſui ſolutionem exigat, acidis ſine efferueſcentia iungatur, et alcali minerali parcius quoque admixtum, hoc cum acidis alias efferueſcens impedit, quo minus hunc effectum producat. Haec quidem aſſerta per varia et accurate capta experimenta illuſtrantur, et chemicos labores non ſine fructu ab eximio Auctore ſuſceptos hucuſque fuiſſe oſtendunt.

XV.

Hiſtoire de l'academie royale des ſciences, année MDCCXLVI. avec les memoires de mathematique et de phyſique pour la meme année, tirés des regiſtres de cette Academie, a Paris de l'imprimerie royale 1751. 4 mai. Hiſt. 17 pl. Mem. 4 alph. 6 pl. tab. 47.

Hoc eſt:

Hiſtoria academiae regiae ſcientiarum anni 1746. cum commentariis mathematicis et phyſicis ad eundem annum pertinentibus etc.

Indefeſſo ſtudio clariſſimi academiae ſcientiarum pariſinae ſocii in componendis et colligendis variis, ad mathematicas, phyſicas et medicas diſciplinas pertinentibus, commentariis et obſeruationibus pergunt, inde vero haud parum adiumenti ſcientiis ipſis ſuppeditant. Noſtrum nunc eſt, ut ex nouiter edito horum commentariorum volumine, phyſico medica, in iis pertractata, argumenta ſeligamus, et, quae prae reliquis notatu digna occurrunt, cum lectoribus

bus noſtris communicemus. Pauca admodum inuenimus in hiſtoria, quae non commentariis ipſis inſertam legantur, hinc ae breuiter tantum a nobis indicanda erunt. Commentarios vero ad nos pertinentes, eo, quo in libro ipſo collocati ſunt, ordine enumerabimus.

p. 23. In obſeruationibus, ad phyſicam generalem pertinentibus, eſt LOHIERII ad REAVMVRIVM ſcripta relatio, de punctulis et ſtriis lucentibus, quas d. 14. Sept. hora $7\frac{1}{2}$ veſpertina in veſte ſua obſeruauit et vermiculos lucentes, pro quibus haberi poſſent, non eſſe comperit. Sed quid fuerint, ex deſcriptione intelligi non poteſt, neque ita circumſtantiis omnibus ſtipata eſt obſeruatio, ut multa exinde ad illuſtrandam phyſicam deduci poſſe videantur. Luculae hae tempore pluuioſo in veſte domeſtica e pectoris regione et in humeris viſae ſunt, nullibi in aliis corporis locis, ex quibus vero nihil ulterius colligere naturae curioſus poteſt. * Altera phyſicae generalis obſeruatio limae excidium narrat.

p. 38. Exhibentur porro obſeruationes anatomicae, in quibus legimus:

1. Dn. FOLKES ad Dn. de BVFFON ſcripſiſſe, fuiſſe a D. MICHEL ex noua Anglia animalia quaedam, quibus opoſſum nomen, allata, ſuis adhuc ſaccis incluſa et in vini ſpiritu adſeruata. Additur breuis eius ſacci hiſtoria, modusque exponitur, quo animal hoc in eo per primos quatuor vel quinque menſes ſoleat enutriri.

2. Dn. VACHER duas obſeruationes, quae ad propoſitam, nuper a DVHAMEL de oſſium callo ſen-

* Memorabilis eſt obſeruatio HENKELII de induſio a ſudore lucente, quae ex latino ſermone in germanicum verſa habetur *in* HENCKELS *kleinen Schriften*, quas ZIMMERMANNVS 1744. edidit, p. 598. ſed huic cum hoc phaenomeno nil commune eſt

ſententiam confirmandam aliquid conferre dicuntur. Sunt illae ex duobus craniis petitae, e quibus olim quaedam pars modiolo exciſa fuerat.

3. Foetum humanum ſine capite et cum monſtroſis brachiis, dextro in primis, praematuro partu excluſum, a Dn. VACHER MORANDO miſſum et ab hoc academiae exhibitum fuiſſe.

4. Sphaceli et cariei poſt malignas febres ortae et ſanatae duo exempla, ab HECQVETO WINSLOWIO per literas communicata.

5. Hiſtoriam tumoris, qui in puella recens nata pubi adcretus, porcello haud abſimilis viſus, amputatus vero ac inciſus poſtea quidem, non niſi adipoſa moles durior, repertus eſt, quaedam tamen foetus oſſicula continuit.

6. Ea, quae in foetus et duorum infantum recens natorum diſſectione ſingularia ac monſtroſa a Dn. SVE obſeruata ſunt.

7. Hiſtoriam foetus mortui ac putredine corrupti, per anum matris, excluſi, ipſa hac ſuperſtite ac priſtinae ſanitati feliciter reſtituta. Hanc cum MORANDO GVILLERME Chirurgus communicauit.

8. Pumilonis deſcriptionem, a GEOFFROI academiae propoſitam, qui, cum an. cIↃIↃCC XLI. d. XIII. Nov. naſceretur, octo circiter vel nouem pollicum longitudinem, duodecim unciarum pondus non exceſſit; ab eo tempore ad an. cIↃIↃCC XLVI. d. XXV. Iul. increuerat, ut eius longitudo viginti duorum pollicum, pondus vero nouem librarum ſeptemque unciarum deprehenderetur.

9. Breues trium monſtrorum obſeruationes a Dn. CHABELARD ad GVETTARDVM ſcriptas.

I. In Commentariis primum locum occupat NOLLETI *de nouis quibusdam phaenomenis electricis diſſerta-* p. I.

ſertatio. * Narrat ille MVSCHENBROECKII experimentum, eo quidem tempore, quo lecta eſt, 1746, ad ſtuporem nouum, et alia quaedam de conatibus paralyſin electricitatis ope ſanandi, et de auiculis ictu Muſchenbroeckiano aut Cuneano potius, CVNEVS enim ex primis Leydae familiis oriundus, ſcientiarum et eruditorum amantiſſimus, verus experimenti inventor traditur, occiſis, quae omnia, cum peruulgata iam ſint, et ab ipſo NOLLETO in peculiari de electricitate ſcripto uberius expoſita, hic nos non morabuntur.

p. 23. 2. *De ſtructura equorum ventriculi, et cauſis vomitum in his impedientibus commentatio*, Auctore BERTIN. ** Cum primo intuitu humanum inter ac equinum ventriculum magnum diſcrimen intercedere vix videatur, Cl. BERTIN in huius fabricam paulo curioſius inquirere ſibi propoſuit, ut forte inde quaedam, quae in ipſo adhuc minus recte perſpecta demonſtrataque ſunt, certius cognoſceret. Atque ingratum hunc moleſtumque laborem ita in ſe poſt ea ſuſcepit ac perfecit, ut et ea, quae utrique communia, aut ſingulo propria eſſent, intelligeret, ſimul autem et potiſſimum ut in vulgus quidem noti, ſed quoad cauſas fere omnibus incogniti, phaenomeni veras et indubias rationes erueret; cur nempe equis vomitus moueri concitarique haud poſſit. Igitur ipſam commentationem in duas partes diuiſit, quarum prior ventriculi equini naturam, fabricam, partiumque eum componentium uſum docet. In hac vero ea, quae ad illius ſitum, ad magnitudinem, quadruplo fere ampliorem, quam in homine reperiri ſolet, eamque in duo caua, prominente quadam interius, exterius contra depreſſiori ſede, diuiſam; ad orificii ſuperioris obliquam ac verſus paruam ma-

gis

* D. 20 April. 1746.
** D. 17. Dec. 1746.

gis curuaturam inclinatam directionem, ad tunicarum numerum, ac musculosae inprimis, robustae admodum, tria distincta strata, denique et interioris tunicae indolem, quae dimidia alba, dura et callosa est, dimidia contra villosa existit, certius definiendam faciunt ac pertinent, diligenter accurateque descripta sunt, ac quinque iconibus additis eleganter illustrata.

Altera commentationis pars causas exponit cur equi vomere nequeant. Quanquam vero in has inquisiuerit, easque in commentariis acad. reg. scient. paris. an. 1733. iam proposuerit Dn. LAMORIER, tamen, cum hic inter alia valuulam quandam ad orificium ventriculi superius existere, istamque vomitum in equis impedire docuerit, Cl. contra BERTIN hanc plane non, sed aliam longe ac singularem illius orificii fabricam deprehenderit, laudem profecto gratiamque promeretur, quod denuo eius phaenomeni rationes curiosius perscrutari ac explicare voluerit. Inuenit autem sphincteris quoddam genus, circa superius ventriculi orificium positum, cuius etiam sese contrahendi, istudque constringendi valida vis, mortuo animali remanet, neque in ventriculo contentis exitum per eam viam concedit; porro deprehendit in equis oesophagum oblique admodum in ventriculum inseri, ac aperiri eo ferme modo, uti uretheres in vesicam solent; denique et ipsius interioris ventriculi tunicae, fabricam haud absimilem esse adserit illi, quae in corporis animalis partibus sensum exquisitiorem non habentibus reperitur. Ex his itaque satis perspectis equini ventriculi singularibus conditionibus, uti docte subtiliterque rationes cogit et conficit Cl. BERTIN, cur iste ad vomitum faciendum concedendumque aptus haud sit, ita simul eas, quas olim LAMORIER proposuerat modeste examinat, ac in qua re uterque conueniat discrepetue monet, causamque dissensus humanissime ostendit.

p. 63. 4. DU HAMEL *obseruationes botanico meteorologicas ad an. 1745. in regione, cui Pluviers en Gatinois nomen est, institutas*, cum academia communicauit. Continent illae generales frigoris, caloris, pluuiae etc. singulis mensibus vicissitudines, plantarum quolibet anni tempore varium vegetationis, florendi, fructificationis statum, insecta denique alia aliaque anni parte frequentiora. His generalis harum vicissitudinum idea subiungitur, deinde speciatim de plantis agitur, a cerealibus initium faciendo, transeundoque per reliquas vegetabilium, praecipue quorum oeconomicus usus est, classes, quae feris, apibus, insectis, animalibus mansuetis, quae ruri nutriuntur, acciderunt, exponitur, denique de morbis cum atmosphaerae statu et tempestatibus conne-
p. 81. xis refertur. His subiunguntur similes ARNAVD,
p. 88. medici aurelianensis obseruationes, item GAVTIERII, Quebeci in Canada institutae. Haec omnia, eo in loco, in quo animaduertuntur, utilissima, frustra huc transcriberentur. Dabimus tamen quaedam generaliori utilitate vel quod curiosiora sunt, se commendatura. Frumenti serendi tempus recte seruauerant agricolae; neque enim vel pluuiae ingenti copia ceciderant, vel frigus insigne durante hieme exstiterat, unde veris initio egregia segetum erat facies. Initio iunii nebulae quaedam folia segetum infecerunt; morbum, *rouille* vocat Auctor, quem germani *Brand* appellant; sed quia spicae nondum propullulauerant, tolerabilius malum fuit, quod si spicas adgredi potuisset, multo maiorem illis noxam erat adlaturum. Quia segetes aqua erant saturae, metuebatur, ne ab aestu iulii insigniore efferuescens haec aqua grana immatura ureret, technico vocabulo galli *echauder le grain* vocant. Sed breuiores fuerunt medii iulii aestus; pluuiaeque abundantes refrigerarunt segetes. Sed dum toto augusto pluebat, effectum est, ut messis, ne germinarent grana, cum plu-

plurima adhuc humida exſiſterent, fuerit inſtituenda. Haec grana, ubi exſiccantur, volumine minora fiunt, unde ex pluribus manipulis minor farinae quantitas habetur, praeter ea etiam multum furfuris parum vero farinae dant, denique humido iam ſatiatae particulae granorum parum aquae, cum ad panis paſtam conficiendam adhibentur, imbibunt. Neque ex granis, quae germinarunt panis bonus efficitur. Ex his iudicium ferri poteſt, quam egregia ad rem oeconomicam ſpectantia, in obſeruationibus his habeantur.

Ex morborum, qui prae aliis ſaeuiiſſe dicuntur, p. 81.
numero annotemus, quod autumni tempore dyſenteria in primis multos homines aggreſſa fuerit, plurimis ab initio exitialis, et ipecacuanhae et ſimaroubae, et reliquis omnibus in uſum vocari ſolitis, obedire neſcia, quae vero *vitri antimonii cerati* * uſu ſemper et feliciter et ſecure domita fuit. Ab octo ad decem usque grana datum illud fuit aegris, raro mouit vomitum, ſaepius autem frequentes alui deiectiones ab initio valde liquidas, poſt octo autem vel decem horas in ſalutem aegrotantium conſiſtentioris indolis factas.

Inſeritur hic loci Cl. ARNAVD diarium obſeruationum, de morbis et aeris ſimul viciſſitudinibus *Aureliae* inſtitutarum, quarum etiam illa fere princeps

 eſt,

* Cum noſtratium medicorum non nullis remedium hoc forſan incognitum ſit, formulam, quo modo praeparari debeat, ex Vol, V. Tentam. medic. Edinburgenſ. ubi prima vice deſcribitur, eiusque vires multis obſeruationibus comprobantur, tranſcribere liceat. Recipe vitri antimonii in puluerem redacti unciam unam, cerae flauae drachmam unam. Cera liqueſcat in cochleari ferreo, tumque ille puluis illico adiiciatur; cochlear autem ſuper lenem ignem ſine flamma teneatur, et, quae illud continet, mediante ſpatula per dimidium horae ſine intermiſſione agitentur, dein vero ſuper albam chartam effundantur, terantur poſt ea, et puluis eo modo factus ad uſum ſeruetur.

eſt, cuius iam iam ex Hameliana praxi mentionem fecimus. Vſus autem illius vitri non in dyſenteria ſolum fuit inſignis, ſed feminas quoque nimio menſium fluxu debilitatas iuuit. Aegris, clyſteribus antea et hauſtu lenitiuo ad eius uſum praeparatis, ſex vel octo eius grana cum roſarum conſerua poſt alterum diem, uno ſemper vacuo relicto, propinauit, veſperi autem anodynum; ter quaterue interdum illud repetere coactus, curationem denique, ſi dolores adhuc remanſerint, leni opiato finiit. Ex omnibus talibus aegris, quorum ſupra quinquaginta curam habuit, ne unum quidem mortuum eſſe teſtatur. Quos corripuerat apoplexia, vena ante datum emeticum ſecta, mortui ſunt, ex iis autem, quibus motus fuerat ventriculus, poſt eaque ſanguis detractus, quidam ſeruati ſunt, cuius rei cauſam in aere humido, ventriculum laxante, ideoque digeſtionem impediente, quaerit Cl. Auctor, ſed non determinat apoplexiae genus et cauſam proximam, num ſeroſa fuerit, an ſanguinea, a ſanguinis redundantia, an a ſeroſa colluuie orta?

p. 88. 5. Ex *Canadenſibus obſeruationibus* adducere liceat, * incolis eius regionis hyemes minus ſeueras videri, quam olim fuerunt, quod inde eſſe exiſtimat, quia, excifis ſaltibus, plurima olim ſylueſtria loca iam coluntur. Martii die 20 et 21 anni 1746, fulgura et tonitrua Canadenſes non terruerunt tantum, ſed in templum aliquod coeleſtis ignis decidit, militisque emeriti caput combuſſit, unde effectum eſt, ut parietalia duo oſſa nudarentur, exfoliatioque illorum ſequeretur, neque adhibitis etiam remediis, d. 24. aug. ulcus adhuc cicatrice obductum fuerit. Exeunte aprili veris aduentum Canadae hirundines aliaque adnunciabant, plantae vero ſub ipſa niue germinabant, ſub qua tuliparum et narciſſorum folia quatuor

* D. 15. Iun. 1746.

quatuor digitis longiora GAVTIER reperit. Frumenti ſatio ſub finem aprilis in Canada peracta eſt, meſſis ſeptembris initio. Semper enim pluuioſis his menſibus ad maturitatem fruges in Canada perueniunt. Culturae regionis denuo adſcribitur, quod vere nouo citius reuiuiſcat tellus, hyems vero ſerius ingruat, quam olim, ut ſpes ſit, ſolo continuo magis magisque exculto ipſum coelum quoque mitius futurum.

6. *Experientiae, quae docent, radices plurium plantarum, illius claſſis, in qua rubia collocatur, etiam oſſa rubro colore tingere, et quod haec proprietas omnibus iſtius claſſis plantis videatur communis;* Auctore GVETTARDO.* Tradita a multis fuit regula; plantae quae charactere generico conueniunt, eandem etiam exſerunt virtutem. De hac itaque cogitans Cl. Auctor, periculum fecit, an et aliae, rubiae congeneres, plantae eundem effectum praeſtent. Et en in inferiori Poituenſi tractu *gallium flore luteo* inuenit, cuius radices et magnae erant, et ſatis longae, rubicundo colore praeditae; incolae quoque huius regionis retulerunt, illam ad rubrum colorem ouis conciliandum adhiberi. Huius itaque radicis in puluerem redactae et cum farina remixtae certa quantitate aluit pullum gallinaceum, et oſſa roſeum colorem, ac ſi rubia aſſumpta fuiſſet, oſtenderunt; cartilagines vero et membranae immutatae, et faeces rubicundo colore imbutae erant. Felici huius experimenti ſucceſſu incitatus GVETTARDVS, alia inſtituit, et *gallii flore albo*, et *flore luteo*, quod in agris pariſinis creſcit, et *aparines vulgaris* radices adhibuit, illasque deglutiendas pullis dedit. Alius gallii albi radicis, duodecim deuorauit drachmas, alius ſex modo drachmas radicis gallii flore luteo, alius denique in eadem quantitate aparines radices aſſum-

p. 98.

T 3

* Anno 1746. d. 22 menſ. decembr.

aſſumſit, omni die drachma una propinata. Prioris oſſa pallide roſea quodam modo erant, ultimus iam magis rubicundum colorem in oſſibus oſtendit, et ita etiam tincta erant illius, qui gallii lutei radicem deuorauit. Indicatam vero colorum diuerſitatem non a radice comeſta dependere, ſed ab aliis potius cauſis produci exiſtimat Cl. Auctor; ipſe forte animalium habitus multum confert, ut aſſumtae radicis effectus variare poſſint. Illi gallinacei pulli, qui gallii utriusque radice nutriti fuere, macilenti reddebantur, et coacti modo illam deuorabant; Ille vero, qui aparines radicem et cum appetitu quidem deglutiebat, mole corporis auctus conſpiciebatur. Cl, IVSSIEV in ſingulari diſſertatione affirmauit, aparines vulgaris ſemina easdem ac coffeae habere proprietates, an itaque et coffeae radix et aparines virtute inter ſe conueniant, experiri quidem voluit GVETTARDVS, radice vero deſtitutus haud potuit. Pabulum itaque modo ex toſtis coffeae ſeminibus paratum duobus dedit pullis, ita ut quilibet tres deuoraret uncias; oſſa vero immutata et albida deprehenſa fuerunt, dum tabidos illos factos mortuosque examini ſubiecit. Dum vero viſcera perluſtraret Auctor, deprehendit veſiculam felleam capacitate auctam, ita, ut volumine veſiculam indici galli aequaret, praeter ea pedes atque crura inflata erant at-
p. 102. que turgida. Cel. DVHAMEL pullum gallinaceum cum anchuſae radicis puluere aluit, et quoque obſeruauit, macilentum fieri pullum, oſſa ad cutis rupturam intumeſcere, naturalem vero in illis colorem ſuperſtitem manere. Atque ex his experimentis varias profert quaeſtiones GVETTARDVS, an ſcilicet anchuſae radicis partes tam craſſae, ut ad oſſa penetrare nequeant, aut tam ſubtiles ut intra oſſeas partes retineri non poſſint? aut colorem mutent in digeſtione? ad quas vero aliasque plures ſe haud reſpondere poſſe, lubenter fatetur. Cochenillam tandem

dem cum furfure mixtam gallinis exhibuit, fine omni tamen mutatione offium, fola modo excrementa rubicundo colore erant tincta; inprimis vero urinam mutatam fuiffe credidit, et cum haec res in volatilibus vix rite intelligi poffit, quadrupes animal elegit, experimentum repetiit, et idem expertus denuo fuit. Vt plura cum aliis rubiae congeneribus plantis inftituta experimenta in pofterum exhibere, infimulque plantas, quas adhibuit, non modo nominare, fed et, quo omnis confufio euitetur, rite determinare velit Cl. Auctor, optamus.

8. *Analyfis aquarum faponacearum plomberianarum;* Auctore Cl. MALOVIN.* Academia fcientiarum parifina inter alias difquifitiones examen quoque aquarum mineralium Galliae fufceperat, cuius nomine Dn. DVCLOS iam anno 1675. tractatum de aquis mineralibus Galliae ediderat. Cum vero temporibus iftis Lotharingia prouinciis Galliae nondum effet adfcripta, relictam exinde aquarum mineralium plomberianarum hiftoriam reliquis nunc addit Cl. Auctor. Aquae hae minerales duplices funt, calidae nimirum, fulphureae dictae et frigidae faponaceae appellatae; de illis alia occafione dicturus Auctor nunc tantum frigidas examinandas fibi fumit. Limpidae eae funt, ut aqua communis, nec odore ingrato, neque guftu adverfo difplicent; licet enim ftringens quidam fapor percipiatur, ille tamen ingratus bibentibus non effe videtur. In vitris collecta haec aqua fedimentum deponit, fimile illi, quod poft euaporationem eiusdem aquae apparet. Peculiarem infimul eam illud habet proprietatem, ut aqua calida reddita afcendat, et eadem iterum refrigerata fundum denuo petat. Ipfa aqua in fcaturigine non nifi hyeme anni 1743. congeluit. Experimenta Auctoris Parifiis quidem, cum aqua tamen, prope fcaturigi-

p. 109.

* D.[;] 14. dec. 1746.

nem in vitris puris collecta, instituta fuerunt. Cum alcali fixo aeque ac volatili tentata acidi praesentiam non ostendit, neque lac, si cum ea coquatur, coagulat; tincturas violaceas non rubras, sed potius in viridem colorem vergentes reddidit; quod, licet alcali praesentiam indicet, acida tamen aquae admixta nihil ex ea praecipitarunt. Ferrum, si continet, exiguam admodum eius portionem admixtam esse debere ex eo apparet, quod color aquae gallis infusae non immutetur. Solutio mercurii sublimati immissa limpidam eam reliquit, in superficie tamen cremor oleosus, quasi bitumen globulis mercurii unitum, notatus fuit, ipse etiam cremor cuprum album reddidit, aqua vero euaporata, sedimentum in fundo dedit, quod prunis admotum flammam concepit, et odorem bituminis, per mercurium sublimatum quodam modo mutatum, exhibuit. Experimenta cum mercurii in spiritu nitri facta solutione, et alia, quorum ope vitriolicum aeque ac salis communis acidum, nec non sulphuris regenerati vestigia his aquis inesse deprehendit, cum ea dubia adhuc nobis appareant, hic omittimus. In destillatione medicatae
p. 117. huius aquae primo quidem per alembicum ascendit aqua communis, post ea, cum nec guttas neque strias aut vapores ulterius in alembico obseruaret Auctor, vas recipiens mutauit. Aqua, in cucurbita relicta, antea limpida, nunc turbida et albida apparebat, destillatus vero ex ea liquor amari erat saporis, aqua vero per destillationem deinde educta, cum plus bituminis contineret, tincturas violaceas virides magis reddebat. Residuum, in cucurbita relictum, cum sedimento per euaporationem accepto conueniebat. Inter alia vero experimenta, quae cum sedimento instituit, illud in vase fusorio, aucto sensim igne agitauit et incandescente iam vase flammam sulphuris coeruleam ex ea assurgentem animaduertit, et ex hocce phaenomeno sulphur, ex acido vitriolico et bitumine

tumine compoſitum, hac ratione eductum fuiſſe colligit, ita tamen, ut dictum hoc ſulphur aquae, qua tale, non inſit, ſed ex principiis componentibus, in aqua praeſentibus, ita generetur. Reſiduo in vaſe fuſorio ſpiritum nitri addidit, et ex percepto abinde heparis ſulphuris odore ſalis alcalini fixi praeſentiam intellexit. Sedimentum aquarum, per retortam de- p. 120.
ſtillatum, ſulphur minerale in collo exhibuit, liquor inſimul pinguis, quem ſpiritum volatilem urinoſum appellat, aſcendit. Vt vero modum declararet Auctor, quo ſpiritus eius modi urinoſus in mineralibus aquis oritur, varia inſtituit experimenta. Nimirum ex terra quadam ſmyrnenſi, ſodae ſimili, vel ex ſoda ipſa cum petroleo mixta et deſtillata ſimilem ſpiritum urinoſum eduxit. Creta, licet cum petroleo mixta et deſtillata hunc liquorem non dederit, per plures tamen dies digeſta ſimilem tandem ſpiritum exhibuit. Sedimentum etiam via, ut dicitur, humi- p. 122.
da diſquiſiuit, primam ſolutionem aquoſam, pinguem, alteram vero minus pinguem deprehendit; haec, acido vitriolico tentata, odorem croceum ſpiritus ſalis, et praecipitatum terrae cuiusdam alcalinae exhibuit, cuius phaenomeni eam eſſe dicit rationem, quod acidum vitriolicum facilius cum bitumine, quam cum terra alcalica coniungatur. Solutio ſedimenti copioſa, euaporata, ſal tandem mirabile GLAVBERI, et aliud, ad naturam ſalis communis accedens, praebuit, de cuius natura non nulla ſubiungit Cl. Auctor, et aquas ſaponaceas ipſas euaporatas, ob copiam bituminis cryſtallos ſalinas vix dediſſe notat. Sedimentum, poſt has ſolutiones relictum, in vaſe fuſorio excandefactum, ferri veſtigia in cultro magnetico demonſtrauit, et in ſpiritu vitrioli ſolutum, addito puluere gallarum, colorem nigrum aſſumſit, quem tamen dictus hic puluis aquis ſaponaceis ipſis ex eo non conciliat, quod acidum vitriolicum bitumini firmiter adhaerens, reſinam gallarum

intactam relinquit. Tandem et terram, ab omnibus hisce experimentis superstitem, studiose disquisiuit, et alcalinam absorbentem eam esse inuenit, quae etiam facilius funditur et vitrescit, quam aliae similes terrae. Continent igitur hae aquae saponaceae bitumen, cum petroleo conueniens, vitriolum martis, sal marino simile, terram absorbentem et alcali, quod ad sodam accedit. Haec dicta principia mixta in scaturigine sunt, quando vero aquae ad alia loca transuehuntur, vitriolum martis et parum alcalini ex iis praecipitatur, quod cum acido vitriolico combinatum, sal mirabile GLAVBERI efformat, in aquis ad fontem, qua tale, non praesens. Ex dictis huc usque Cl. Auctorem accuratam satis harum aquarum disquisitionem, licet in loco ipso ea non facta sit, instituisse lectores perspicient.

p. 151. 10. *Historia morborum epidemicorum anno 1746. Parisiis una cum aeris vicissitudinibus obseruatorum;* Auctore Cl. MALOVIN. Aerem, quo modo se habuerit quouis die singulisque mensibus, eiusque vicissitudines, una cum morbis, quales tum saeuiuerint, et cum aegrotantium numero, dein quaeuis anni tempora, qualia fuerint in genere considerata, et quales secum duxerint morbos, licet nondum asserere velit Cl. Auctor, num omnes quoque hi morbi ab aere prouenerint? tandemque anni qualis in genere fuit ratio, annotauit. Numerum deinde aegrorum, et mortuorum, marium et feminarum, et morborum alterutrum et utrumque sexum affligentium, per singulos menses animaduertit, illum porro mensem, quo mortuorum in genere, tum vero, quo marium, tum quo feminarum, minor vel maior copia extincta fuit. Miramur autem, cur tabulam mortuorum secundum aetatis annos non adiecerit solertissimus Auctor, quam haud exiguae tamen utilitatis esse opinamur. Cum et fecunditatem hominum iuuet aut im-

pediat

pediat diuerſa aeris conſtitutio, hinc recenſuit quoque Cl. Auctor infantum per totum annum in genere, deinde per ſingulos menſes, natorum numerum, tum collectiue tum diſtributiue, filiorum, filiarum, ex matrimonio honeſto, vel ex illegitimo coitu ortorum, tandemque, quotnam ſingulis menſibus inita fuerint matrimonia. Thermometro uſus fuit REAVMVRII, frigoris gradum ab illucente die, caloris autem a tertia poſt meridiem hora determinans. Ex modo dictis patet, quaenam methodus a Cl. Auctore fuerit adhibita, et quam ſolers fuerit, ut obſeruationes ipſius utiles fierent; quas vero ſingulas iam enarrare, et nimis foret longum, nec, uti quidem Pariſinis, nobis utile: quasdam igitur tantum, easque ſingulares nobis viſas, tradere iuuabit. Menſis ianuarii tempeſtas humida atque frigida, et auſter fere continenter per totum menſem flans, ſingularem excitarunt anginam malignam, epidemicam, infantili aetati in primis infenſam, ſaepiusque funeſtam, ab aphtharum morbi natura proximam, illo ſymptomate in primis conſpicuam, quod aegrotantes cum tuſſi reiicerent membranarum ſuppuratione exeſarum particulas, quoad reliqua probe ab Auctore deſcriptam, illi ſimilem, quam deſcripſit M. A. SEVERINVS in tractatu *de paedanchone maligna*, quae 1618. Neapolitanum regnum depopulata fuerat, easdem tum temporis cauſas ſecuta. Cum Cl. Auctor vero morborum epidemicorum, huiusque morbi ſimul prolixiorem hiſtoriam promittat, eiusque etiam a nobis iam facta ſit mentio, * longiores hic loci

* Idem morbus eſt, ni fallimur, quem deſcripſit Cl. GARNIER in quaeſtione medica: *An anginae gangraenoſae emeticum?* vid. horum Commentar. Vol. I. P. I. N. XIV. p. 91. Vid. quoque: *Diſſertation hiſtorique ſur l'eſpece de mal de gorge gangreneux*, par M. CHOMEL. a Paris 1749. 12. *Deſcription du mal de gorge accom-*

loci esse nolumus. Mense februario, qui praecedente minus quidem humidus, sed frigidior fuit, homines infestauit pleuritis, de qua notamus illud singulare, quod carpus cum ipsa manu dolenti lateri oppositus, postquam sanguis ex ipsius brachii vena missus fuerat, turgidus fuerit factus, dolore ex priore loco affecto in hunc transmigrante, manu tamen post triginta horas sponte liberata. Feminae autem hoc morbo decumbentes, instante fluxu menstruo vena in brachio secta, in delirium suae indolis rapiebantur, interrogatae enim recte et apte respondebant, illico, si verteretur ad alios sermo, delirantes. Africi venti per martium flantes largos attulerunt imbres. Quo mense, praeter febres tertianas duplicatas epidemicas, quodam modo malignas dicendas, alius epidemicus morbus puerperas, in primis quas receperat nosocomium, *l' hotel de Dieu*, infestauit, diarrhoeae scilicet quoddam genus diu durans; in ipso autem partu, aqua amnii effusa, uterus siccus, durus factus est, dolores eum, deinde etiam intestina, corripuerunt, lochiis suppressis, abdomine tenso, dolente capite, accedente non nunquam tussi, mammis tertio quartoue a partu die flaccidis factis, aegris tandem quinto aut septimo die ex vita discendentibus. Cadaueribus incisis, intestina atque uterus apparuerunt inflammata, ouaria non nunquam suppuratione exesa, in abdominis autem atque pectoris cauitatibus serum, lacti simile, effusum, uti et in pulmonibus, si inciderentur, simile liquidum purulentum. Vnius harum feminarum quoque dextri lateris ouarium steatomatis genus pilis refertum ostendit. Mensis quoque modo dictus maximam per totum annum mortuorum, simul vero etiam neonatorum copiam; contra vero sextilis, cuius tem-

accompagné d' ulcéres, traduite de l'anglois de IEAN FOTHERGILL par M. de la CHAPELLE, a Paris, 1749. 12.

tempeſtas non adeo ac praecedentium menſium fuit mutabilis, eorum, qui vitam poſuerunt, minimam ſuppeditauit. Per ultimos tandem huius anni menſes graſſatae ſunt febres tertianae duplicatae, facile in continuas, et ex parte malignas ab Auctore dictas, degenerantes; quorum aegrorum ſanguis emiſſus viſcidus fuit atque albidus, quo ex ſigno Cl. Auctor certe iudicat, quod febres illae complicatae dicendae ſint ad naturam catarrhalium inclinantes, cum in malignis alias ſanguis ruber et ſiccus eſſe ſoleat. Sub finem denique annum in genere eiusque tempeſtates et reliqua fini ſuo conuenientia diiudicat Cl. Auctor, cuius labores omnino utiles eſſe poſſunt, adeo ut merito optemus, velint medicorum plures, illius exemplo adducti, easdem inſtituere et notas facere obſeruationes, quibus ſine dubio arti in primis ſalutari et citius et firmius augmentum conciliari poterit, quam inanibus argutulorum diſceptatiunculis.

12. *Obſeruationes de cauſis morborum lethalium, qui ad oram maritimam prouinciae, quae Occitania inferior, ſeu Languedocia vocatur, graſſari ſolent.* Auctore Cl. PITOT. * Febribus putridis, aliisque morbis mortiferis, qui a longa inde annorum ſerie veris atque autumni tempore infimam huius prouinciae partem depopulantur, commotus Cl. Auctor in cauſam huius contagii inquiſiuit, obſeruationibus prouinciae conſulum et miniſtrorum eccleſiae, eadem de re ſollicite factis, adiutus; eamque ſolam et ſemper in aquis paluſtribus, ſtagnantibus, corruptis, plantarum et piſcium putreſcentium copia inquinatis, inuenit, quarum putridis exhalationibus aer corrumpitur, quibus deinde in pulmones hominum inſpirando ductis, ſanguis eorum inficitur, febres excitantur longae et rebelles, et alui obſtructio, quae, ſi abdomen tumidum ſit atque liuens, mortem inſta- p. 182.

re

* D. 30. Iulii 1746.

re ſignificat. Quod autem aquae in tot locis ſtagnent, ea prae aliis cauſa eſſe cenſetur, quod piſcinarum, lacuumue potius dicendorum, *étangs*, circa has oras frequentium, plurimi non ſatis cum ipſo mari communicent, id quod ex illo praeſertim tempore factum eſt, ex quo commercii cauſa varii, per prouinciam ducti, canales inter ſe iuncti ſunt. Illo quoque tempore, quando mare praealtum eſt, aquae ſuperfuſae deſcendunt in campos, ſuperſtagnant, paludes limoſas efformant, per aeſtatis feruorem valde puridas factas, in quibus piſces pereant, et corrumpantur, neceſſe eſt. Altera cauſa eaque ſat grauis eſt, quod, cum omnes fere campi valde depreſſi, et inundationibus obnoxii ſint, incolae, qui eos poſſident, terras has exſiccant, atque grandibus et altis foſſis circumdant, quae illis ipſis, cum mari per canales, in eius littore inciſos, *graux* in prouincia dictos, communicantibus, piſcinis, ſiue lacubus, *étangs*, profundiores ſunt, quare aquae in iis contentae defluere nequeunt, ſed conſiſtere atque corrumpi debent. Quas ob cauſas, ne corrumpantur aquae, atque ſimul ut aer purus ſeruetur, ſuadet Cl. Auctor, ut primum mari, atque iam dictis lacubus liber aditus fiat ad illa loca, quae per aquarum defluxum penitus ſiccari nequeunt, ideoque haec prorſus immergantur; deinde ut, quae ſicca reddi poſſunt, ex omni parti exſiccentur, idque non per euaporationis modum fiat, ſed ita, ut aqua ex iis deriuetur. Effluuia iſta non adeo nociua forent, ſi terrae fundus eſſet ſabuloſus; cum vero limoſus et paludoſus ſit, muſco, plantis et piſcibus mortuis, refertus, fieri non poteſt, quin metus ſit, ut, aere illo corrupto, uniuerſa tandem regio inficiatur, niſi regis auctoritate atque auxiliis cauſa haec peſtifera tollatur. Quo autem modo illud commode fieri poſſit, variis exemplis probat Cl. Auctor, ubi, magiſtratuum iuſſu, littore in diuerſis locis inciſo, neceſſaria iam diſpo-

diſpoſita ſunt, quae omnem omnino laudem merentur.

14. *De plantis paraſiticis* commentarium alterum exhibet Cl. GVETTARD. * Primas de paraſiticis plantis diſquiſitiones an. 1744. publicauit Cl. Auctor, atque tunc rationem docuit, qua cuſcuta illis vegetabilibus adhaeret, ex quibus ſuum haurit nutrimentum; atque nunc in eiusdem claſſis plantis examinandis ulterius pergit, aliasque curioſius diſquiſiuit. Plures ſane ſunt plantae, quas varii, et MORISONVS in primis, ad paraſiticarum familiam retulerunt, ut eſt limodorum, orobanche coralloides &c. Experientia vero contrarium docuit. Refert enim GVETTARDVS *Limodorum* vaſi immiſſum, in quo nulla alia erat planta, cuius radicibus potuiſſet adhaerere, nouos tamen, prioribus amiſſis, protrudiſſe caules; hinc et concludit radices huius ita conſtructas eſſe, ut ex terra immediate nutritium ſuccum ſugere poſſint. Quas itaque modo Cl. Auctor contemplandas ſibi ſumſit, ſunt: *Orobanche*, *Hypociſtus*, *Clandeſtina*, et *Orobanchoides*. Sunt hae certe ex earum numero, quae ſe aliarum radicibus adnectunt, quaeque ſub terra, ubi maximam vitae partem agunt, creſcunt ac ſeſe multiplicant. Subſtantia earundem craſſa eſt dura atque fragilis, inferior caulis pars ſquamoſum ſiſtit bulbum, pro ſpecierum diuerſitate plus minusue magnum, habent etiam illae plures pauciores ue radices, ſtructura caudici ſimiles, earum vero magnitudo non ſemper ipſis plantis proportionata deprehenditur. Singulare certe radicibus inſtructam eſſe paraſiticam plantam, ſuſpicatur vero Cl. Auctor hoc forte ſubſidio opus eſſe in eo caſu, quo accidit, ut ſeparetur planta ab illa, a qua nutritur, tunc forte illae elongari, et alibi denuo adhaerere poſſent ſuis papillulis, quae illis ſimiles inueniuntur, quas in clan-

p. 189.

* D. 8. auguſt. 1746.

clandeſtina et orobanche conſpexit GVETTARDVS. Hiſce vero, modo dictis, plantis reuera aliqua intercedit analogia cum cuſcuta; papillulae enim, quibus aliis vegetabilibus adhaerent et nutrimentum ca-
p. 192. piunt, maxime inter ſe conueniunt. Poſſe itaque paraſiticarum ſubterranearum plantarum familiam in duas diſtinctas claſſes diuidi monet Cl. Auctor, una erit illarum, quae inferiori caulis extremitate ſimpliciter plantae nutricis radicibus adhaerent; ad alteram vero eae referendae erunt, quae papillularum
p. 191. beneficio adnectuntur. Papillularum, de quibus nunc diximus, figura proxime ad conicam accedit, et in internis radicum partibus collocatae ſunt, conſtant illae praecipue ex parenchymaticis veſiculis, et in medio modo faſciculum longitudinalium fibrarum continent; fibrae hae inſtrumentum ſugendo aptum ſiſtunt, ut in cuſcuta curioſe deſcripſit Cl. Auctor. Inſertio extremitatis caulis paraſiticae plantae in nutricis radicem ſingularem ſane oſtendit mechaniſmum. Mirum omnino videtur, quomodo mollis ſubſtantia et naſcens quaſi radix ſolidiorem formatamque radicem aperire, penetrare, et ex ea alimentum ſugere poſſit; coniunctio tamen fit ſingularibus ex naturae legibus; paraſiticae plantae parua radix, nutricis radicem urget, preſſione hac motus humorum in certo poſterioris loco coercetur, cuticula magis magisque fit tenuis, refluunt ſucci ad latera, ibique formant tuberculi genus, poſt ea, epidermide aperta, paraſiticae radix cortici ſe inſinuat; minime vero integra radix hanc radicem ingreditur, fibrae modo in centro poſitae hanc ineunt coniunctionem, cortex vero baſeos aliquam ſpeciem circa inſertionem format, id quod ad papillarum cuſcutae ſuctionem
p. 199. proxime accedit. Loco, ubi hae plantae cohaerent, inciſo, cauitates inueniuntur vel transuerſaliter vel longitudinaliter factae, et inter utriusque fibras animaduertitur interſtitium, diſtingui vero minime poſ-

ſunt

ſunt eae, quae ad paraſiticam plantam pertinent, ab illis fibris, quae plantae ſunt, a qua nutritur. Id ſaltem intelligitur, orobanchoidem multo parciores emittere hypociſto, et hypociſtum orobanche, hinc et orobanche reliquis multo firmius adhaeret, facilique negotio auellitur orobanchoides. Exiſtimat etiam Cl. Auctor fibras in nutrientem plantam penetrare pro ratione temporis, per quod paraſitica planta nutrienda eſt; ſi annua, fibras vix per corticem penetrare, ſi vero perennis, illas lignoſam radicis partem attingere, deprehendit.

Paraſiticae plantae inſertio eundem fere effectum p.200. producit, quem inſectorum non nullorum punctura edit, naſcuntur hic tubercula, gallae, aliaque tumorum genera; omne vero malum, quod hac humorum perturbatione efficitur, in eo conſiſtit, ut haec ipſa nutrientis radicis pars emoriatur, nullo vero damno ad reliquam plantam redundante. Singulare quid in orobanche, ramoſa dicta, euenit, dum per papillulas, quibus inſtructa eſt, cum aliis eiusdem baſeos radicibus, vel eiusdem ſpeciei diuerſis baſibus coniungitur; atque hoc ipſum minus attentum obſeruatorem in errorem poſſet adducere, eique iniicere opinionem, orobanches radices, quae aliquando valde remotae deprehenduntur a planta, a qua nutriuntur, ex terra immediate nutrimentum haurire. Verum, curioſius ſi examinantur, apparet, quasdam primi rami radices radicibus quibusdam ſecundae ramificationis, et ſecundam tertiae, hancque aliquando quartae eſſe unitas, quae ipſa demum plantae nutrici adhaeret. Maxime quoque notari mere- p. 204 tur, caules harum plantarum perfecte iamiam formatos, ſubter terra manere, usque dum flos prorumpere debet. Sic *clandeſtinae* caules perfecti, explicatis foliis cincti, a menſe ſeptembri in terra latitant, licet ante martium et aprilem vix e terra exeant floreantque. Hae itaque plantae, inter illas, quae ſem-

per ſuper terra inueniuntur, et inter illas, quae continuo ſub terra reconditae ſunt, medium tenent locum. Et haec ſunt, quae ad phyſicam harum plantarum conſiderationem ſpectant, erit vero haec longe perfectior, ſi icones ſimul intueri licet. Plura adhuc Cl. Auctor profert, quae damnum, quod plantae adferunt, et medicinas adhibendas concer-
p. 201. nunt. Multi, inter quos in primis MICHELLI, de damno agris cannabinis ab orobanche illato conqueruntur; et ſane fieri omnino debet, ut vires plantae, a quibus nutrimentum hauriunt, infringantur, hinc et opus erit, auxilia quaerere, quibus huic morbo mederi poſſit. Orobanche ramoſa facillime ſe propagat, in primis ubi cannabis creſcit; optimum itaque eſſet, ſi caules omnes, quantum ſuper terra eminent, frangerentur, idque iunio, et iulio menſe, hac certe ratione eius propagatio cohiberetur. Verum dolendum, eo anni tempore cannabim nimis iam adoleuiſſe, ita ut eius modi agros ingredi vix liceat. Facilius itaque auxilium proponit GVETTARDVS. Non cannabi modo, ſed et aliis plantis ſe applicat, ſuumque nutrimentum haurit orobanche, poſſit ergo eodem tempore, quo cannabis ſeritur, et alius plantae ſemen ſeri, quae, ſine eo, ut noceat, paraſiticis ibidem reperiundis plantis nutritium ſuccum ſimul exhibere poſſit. Experientia itaque docebit, quaenam eligenda ſit.

p. 223. 16. *Diſquiſitiones de arſenico.* Commentarius prior; Auctore Dn. MACQVER. * De arſenico dicturus, mox in principio monet, hoc naturae productum, interdum ut ſal corroſiuum, interdum ut metallicum corpus, interdum ut maſſam ex utrisque compoſitam conſiderari, variisque nominibus inſigniri, in quibus definiendis non ſollicite verſatur Cl. Auctor, cum de arſenico tantum albo cryſtallino, quod ex

* D. 29 nov. 1746.

ex cobalto eruitur, ſe agere velle declaret. Hoc quidem ſaepius iam cum metallicis corporibus tentatum fuit, partim quod mineris, ex quibus alia metalla educuntur, admixtum deprehenditur, partim, quod per illud nobiliora metalla reddere conati ſunt docimaſtae, noſter vero illud, cum ſalibus variis tentatum, quomodo ſeſe habuerit, diſquiſiuit. Arſenicum eodem modo, ut acidum vitriolicum, in nitrum agit, expellendo nimirum acidum nitri ſpiritum, qui, dum in recipiente vaſe et aqua eidem immiſſa cogitur, colore coeruleſcente praeditus conſpicitur. Imitatus eſt Auctor STAHLII et KVNCKELII experimenta, ſed ulterius quoque progrediens arſenicum, cum baſi nitri alcalina coniunctum, quod in retorta remanſerat, ſoluendo et euaporando in cryſtallos priſmaticas quadrangulares rectangulas, in apicem pyramidalem ſimilem deſinentes, coegit. Eſt hoc verum ſal neutrum, a nitro fixo arſenicali ſiue arſenico fixo, plerumque ſic appellato, in eo tantum diuerſum, quod hoc ultimum ſemper alcaleſcat. Hoc ſal medium, arſenicale, in retorta, vehementiſſimo licet igne agitatum, nec funditur, neque arſenicum ſublimatum praebet, immo tunc adhuc perſiſtit, quando acida tria mineralia ipſi adduntur, in igne tamen libero et arſenicum diſſipatur, et id, quod remanet, humiditatem facile attrahit. Licet vero arſenicum, hoc modo fixum redditum, ſal neutrum conſtituat, metallica tamen, in acidis liquoribus ſoluta, corpora, dum iis admiſcetur, praecipitat. Metalla nimirum, in acido nitri ſoluta, ita inde praecipitantur, ut mercurius flauum, ferrum ex albo flaueſcens, plumbum album, argentum purpureum praecipitatum exhibeant, cuprum vix praecipitatur, ſed liquorem tandem opacum, ex albo coeruleum, zincum vero coagulum album, transparens; bismuthum denique praecipitatum album dedit. Solutio vitrioli coerulei praecipitatum viride, ſaloris colore p. 227.

 prae-

praeditum, (*celadon*) vitrioli vero viridis, quae ab initio vix turbabatur, coagulum post ea ex nigro viridescens exhibuit. Stannum et regulus antimonii, in aqua regis soluta, praecipitatum album, quorum prius in ruffum inclinabat colorem, sistunt, auri vero et mercurii sublimati corrosiui solutiones non turbabantur. Quo haec eo melius perspici queant, cum arsenico fixo vulgari similia quoque Cl. Auctor instituit experimenta, solutiones, cum acido nitri factae, sequentia praebuere phaenomena; mercurius flauum, ferrum ruffum, plumbum album, argentum purpureum, cuprum vero ex albo coeruleum dederunt praecipitatum, zincum non coagulum, sed praecipitatum album exhibuit; bismuthum, vitriolum coeruleum aeque ac viride, superius descriptis experimentis et hoc in casu similia fuerunt; aurum, stannum, et regulus antimonii eodem modo praecipitabantur, quo ab alcali fixo alias fieri solet, mercurius sublimatus praecipitatum citri coloris dedit.

p. 228. Factis hisce experimentis animaduersiones subiungit Cl. Auctor, ex quibus, cum omnes repetere nimis longum foret, variae praeter ea ex eo iam satis commode omitti in praesenti possint, quod eas in aliis subsequentibus commentariis, per experimenta noua illustrare se velle promittat, pauca tantum indicare nunc liceat. Arsenicum, hac methodo fixum redditum, sal neutrum esse, et alcali eius mixtionem ingressum nullo modo liberum fieri posse, ex eo ostendit, quod illud solutionem auri et mercurii sublimati non mutauerit, hinc antea dictas praecipitationes a duplici affinitate produci colligit, acidum scilicet, quod metallum solutum tenet, cum basi alcalina noui huius salis, arsenicum vero cum metallo combinari, exinde etiam causam petendam esse, cur ferrum praecipitatum arsenicum simul rapiat, illud enim, quod ruffum esse debebat, colorem in album nunc vergere facit. Eadem porro haec experimenta

possi-

possibilem mercurii cum arsenico, ex indicata affinitate deducendam, coniunctionem comprobare videntur. Cum autem alcali varia ratione arsenico iungi possit, coniunctionem hanc via etiam humida tentauit Cl. Auctor; in lixiuio nimirum saturatiore nitri fixi insignem arsenici copiam dissoluit, massa, quae consistentiam glutinis et colorem obscure brunum habebat, nouo semper arsenico ita saturari potuit, ut tandem solida fere euaserit. Massam hanc, odore ingrato praeditam, hepar arsenici ad imitationem hepatis sulphuris appellauit, quae, quamuis refrigerata dura et fragilis euadat, aeri tamen exposita humiditatem tandem attrahit; ea in aqua dissoluitur, remanent tamen flocculi bruni, qui diu etiam cum aqua cocti solui tamen abinde non possunt. Iidem hi flocculi libero vehementissimo igne agitati, odorem arsenici non spargunt, neque fluunt, brunum tamen illum colorem in album mutant. De iis tandem alibi fusius dicturum se esse promittit Cl. Auctor. Hepar arsenici ipsum funditur, arsenicales vapores emittit, spissum redditur et in opacum denique vitrum mutatur. Solutum in aqua, si acida adduntur, praecipitatum albi coloris exhibet, id quod de supra descripto sale arsenicali non animaduertit Auctor. Cum etiam in hepate arsenicali alcalinum sal fixum arsenico non intime admixtum sit, in acidis soluta metalla ab eo admixto praecipitari posse dubium non est. Qui igitur in hoc commentario diuersam arsenici cum alcali fixo coniunctionem explicare tentauit Cl. Auctor, praeter ea, quae adhuc supplenda erunt, experimenta etiam cum sale marino, sale sodae, nitro quadrangulari, sale ammoniaco, alcali volatili et diuersis acidis instituta, in nouis commentariis proxime se editurum esse promittit.

p. 233.

p. 284. 18. *Tentamen de formatione filicis artificialis et obſeruationes de proprietatibus quibusdam calcis viuae*, Auctore Dn. GEOFFROY. Calcareus lapis duplicem, in calcem utramque mutandam, ſubſtantiam habet, unam, quae veram calcem viuam praebet, alteram ſabuloſam et in ſuperficie tantum mutatam, interius ſemper granula minora ſiſtentem, quae tamen, cum acidis vegetabilibus cedant, ſabuli naturam exuunt, et nouum aliquod productum ſunt, quod ad ſilicis artificialis formationem declarandam adhiberi poteſt. Ne vero de omni lapide calcareo hoc ab Auctore aſſumi quis credat, ipſe experimenta cum lapide, circa *Melun* et *Senlis* effoſſo, inſtituta tantum fuiſſe monet. Libram calcis viuae duabus libris aceti deſtillati additis extraxit, et leui efferueſcentia oborta et euaporatione facta, cruſtam ſalis amari, acris, in ſuperficie natam conſpexit, ſub cruſta vero materiam, acido et oleo aceti impraegnatam, compactam quidem, ſed in partes fiſſam deprehendit. Dictae hae partes diffractis ſilicis culinaris ſiue pyromachi partibus ſimiles videbantur, ita, ut ſuperficies politae ſiue ſplendeſcentes apparerent, colore cinereo praeditae, margines etiam acuti, tenues et transparentes inuenirentur, et in comparatione nihil ſimilitudini deeſſet, quam pondus et durities, quam vero temporis ſucceſſu acceſſuram eſſe exinde colligit, quod particulae minores unguibus olim abradi potuerint, quae nunc ab aſſeruata per tempus materie ferrea vix ſequuntur inſtrumenta. Simile experimentum cum creta inſtitutum non ſucceſſit, lapis vero calcareus ipſe, per acetum deſtillatum tentatus, compactam eius modi materiam non exhibuit, ſed grana ſabuli, quae ſoliditatis cauſa ſunt, ſeparata reliquit, quae tamen in calce viua, ut paululum calcinata, acidi tandem aceti virtutem experti ſunt. Expectandum itaque erit, num maſſa, ſuperius deſcripta, temporis ſucceſſu magis adhuc indureſcat, et ita veri ſilicis

licis naturam acquirat, quippe quae ad insignem, per octodecim annos asseruata, duritiei gradum iam peruenit, ita ut eam, duriorem magis adhuc redditam, cum chalybe collisam, scintillas forte excitaturam esse spes supersit. Ex silice hoc artificiali destillando liquorem alcalinum volatilem et oleum rubrum empyreumaticum, petroleo simile, eduxit Cl. Auctor, p. 287.
et ex eo insimul probare annititur, per calcem viuam separationem olei ab aceto destillato, nec non olei ex partibus animalium perfici posse. Sed missis p. 289.
hisce experimentis modum tantum nunc indicabimus, quo Auctor HOFFMANNI assertum, quod viua calx salia volatilia destruat, explicandum assumendumque esse censet. Sal alcali scilicet, cum ammoniaco sale remixtum, acido salis se iungit et sal volatile liberatum inde relinquit, si vero loco alcali calx viua sumitur, vapor urinosus adeo volatilis oritur, qui nunquam colligi atque in sal densari potest. Non itaque vere calx viua destruit volatile sal, sed eius tantum adunationem cum particulis salinis impedit. Efficit id ob igneas particulas, quae calcinatione in ea excitantur, aeri namque exposita hanc vim amittit, et cretae vel terrae calcareae similis fit.

20. *Disquisitio de vulnerum in arboribus coalescentia, de modo, quo surculus arbori unitur, cui inseritur, de plagarum animalium coalescentia, atque exempla de partibus animalibus insitis.* Auctore DV HAMEL. * Pergit Cl. Auctor in perscrutandis naturae mirabilibus, ac insignem experimentorum vim nunc nobis offert, dum vegetabilium et animalium insitionem et vulnerum inde natorum conglutinationem docere, eamque non coniecturis sed factis explicare studet. Omnia, quae ingeniose excogitauit et singulari studio instituit, tentamina hic recensere non licet, in primis cum non nisi iconibus adhibitis p. 319.

 rite

* D. 12. nov. 1746.

rite poſſint intelligi, id itaque modo efficiamus, ut primaria, quae ex illis fluunt, corollaria adducturi, breuem totius commentarii exhibeamus ſciagraphiam.

p. 354. Vnionem ſurculorum cum agreſti arbore non ſimilem eſſe viſci aliarumque plantarum paraſiticarum accretioni ad eas arbores, ſuper quibus rependo aſſurgunt, primum ex anatomica diſquiſitione demonſtrat. Paraſiticae enim plantae radices agunt in corticem arboris, a qua nutrimentum capiunt, in ſurculis vero, inſitione propagatis, veram fieri fibrarum coaleſcentiam experimentis cognouit, et in primis diſſectione plurium inſitarum arborum, quarum ſurculorum lignum diuerſi erat coloris ab ipſo arborum ligno didicit, partem arborum lignoſam, ſi induruerit, non cum fibris lignoſis ſeparatis vel ruptis coaleſcere, ſed ruptarum arborum coaleſcentiam fieri ſolo cortice, vel materia ex interiori arboris propullulante, haud ſecus ac oſſium in animalibus vulnera ſolo mediante perioſtio coeunt. Curioſius dein examinauit regenerationem corticis in arboribus, ubi ille eſſet ſeparatus, atque deprehendit, ſi vulnera tantum ſint ſuperficiaria, nec ad ipſum lignum pertingant, facile ea ſanari, ſine eo, quod cicatrix remaneat, quod etiam de animalibus valet. Ad lignum vero usque detracto cortice libri vel alburni contextus ſeſe dilatans protuberantiam circa vulnus efficit, quae indureſcit nouoque cortice, gemmis erumpentibus ſimili cooperta conſpicitur, qui laminas lignoſas ſuppeditat, quae vulnus pro ratione incrementi, quod capit arbor, tandem claudunt; recens vero lignum, plagam obtegens, non unitur ligno, quod operitur, ſed in interiori ſolutio manet continui. Si caeſtro pertunditur et excauatur illa ligni pars, quae cortice ſpoliata fuit, tunc ligno per accidens putreſcente vulnera multo longius tempus inſumunt in cicatrice contrahenda, quia noua ſtrata lignoſa ſeſe extendunt, quo vulneris fundum attingant. Arbitrabatur Cl. Auctor

alburni

alburni contextum cellularem poſſe cum libri contextu ad vulnera claudenda concurrere, modo impediretur, quo minus exareſceret; loca itaque cortice denudata tubis vitreis obtexit, et non ſine iucundo ſpectaculo vidit, nouellum corticem gemmas agere in omni vulneris tractu, ita ut alburnum non minus quam liber ad cicatricum formationem contribueret, multoque citius nunc coaluere vulnera. Et cum videret accelerari poſſe in arboribus vulnerum ſanationem, adhibitis iisdem remediis, quae in chirurgia ad vulnerum recentium, animalibus inflictorum, medelam uſurpantur, tentare conſtituit, quid illae medicinae in vegetabilibus eſſent producturae. Ex multis vero, quae inſtituit, experimentis, tandem concludit ſtirpium plagas promtius coaleſcere, ſi congruae adhibentur medicinae, quam ſi ſibi ſunt relictae. Cera, terebinthina, aliique balſami, quibus aeris contactus arcetur, et tranſpiratio temperatur, ſunt egregia, ſpirituoſa vero, ſalina, abſorbentia et adipoſa perniciem inferunt. His indicatis tentaminibus inſtructus corticem magnis arboribus e. gr. quercui, ceraſo, per omnem trunci longitudinem p. 356.
absque arborum detrimento ſeparauit, cortex vero vel cuticula denuo generata non amplius ſpeciem corticis naturalis harum arborum prae ſe ferebat. In vulneribus non nullarum arborum vitro coopertis promanantem ſubter corticem et inter alburni fibras longitudinales ſubſtantiam vidit gelatinoſam, quae primo erat tranſparens, deinde albicans, tum griſea, poſt quodam modo viridis et tandem in interiora ligni, quod in ſuperiori parte cortice tectum eſt, ſeſe inſinuabat; plura etiam experimenta fecit, quo cognoſceret, num haec materia, quae primo mucilago videtur, modo ſuccus ſit inſpiſſatus, an ſit corpus organicum, et cognouit tandem eſſe celluloſum contextum valde dilatatum; atque porro deprehendit corticis et carnium in animalibus regenerationem ſi-

mili modo fieri. Illam enim materiam ſpiſſam etalbicantem, qua carnes granulatae citiſſime obteguntur, et quae ab anatomicis *cambium* dicitur, contextum veſicularem admodum dilatatum eſſe docet.

p. 357. His ita cognitis porro Cl. Auctor tentauit, an inde explicare poſſit coaleſcentiam ſurculi cum agreſti arbore. Verum hanc inter utriusque lignum factam fuiſſe nunquam vidit, ſed omnem coaleſcentiam modo corticis ope fieri cognouit. Surculos enim duabus aut tribus ſeptimanis, ex quo applicati fuerunt, ubi diſſecuit, illos ſubſtantia herbacea et granulata cinctos deprehendit, qua mediante tandem perfecta fit unio. Hinc itaque concludit, contextum celluloſum ſurculi et arboris inſitae ſe dilatare, ac gelatinoſam ſubſtantiam formare, quae ſenſim ſenſimque herbacea et lignoſa facta perfectam coniunctionem efficit. Hoc aſſertum vero non coniectura eſt, licet enim in ſurculis gelatinoſum illud propter corticem contemplari non potuerit, certus tamen fuit, herbaceam ibi inueniri, quemadmodum obſeruauit, vulnerum ſubſtantiam gelatinoſam fieri herbaceam et poſt ea lignoſam. Extra dubium poſitum eſſe exiſtimat Cl. Auctor, dari in ſurculis vaſorum anaſtomoſin, cuius ope nutritius humor ab arbore inſita ad ſurculum mouetur, et maxima illa, quam inter vulnerum medelam, arborumque ac ſurculorum coaleſcentiam deprehendit, ſimilitudo docet etiam dari in cicatricibus animalium eius modi anaſtomoſin, licet multi anatomicorum eam ſententiam negent; et quo hac de re certior fieret, inſitionem in animalibus tentauit.

Prima, quam fecit, fuit, ut plane praeſcinderet calcar, *le pilon*, pulli, idque rurſus adunare conſtituit. Coeptum audax erat, ſed ex voto ceſſit, ex quo euincit, dari vaſorum anaſtomoſin in animalium cicatricibus. Alias quoque animalium inſitiones inſtituit, quae oſtenderunt, quo modo natura noua organa

gana explicet, quae aliquando medeantur incommodis ex conformationibus non naturalibus reſultaturis. Quo vero ea, quae de inſitione animali profert Cl. Auctor, rite intelligi queant, neceſſe eſſe exiſtimamus, breuiter criſtae, qua galli caput ornatur, anatomen repetere. p. 349. Haec larga baſi cranio inſiſtit, et a parte ſuperiori oſſis occipitis ad roſtri usque originem ſeſe extendit. Haec, ſi transuerſi digiti ſpatio ab oſſibus cranii abſcinditur, craſſa ſatis oritur protuberantia, et poſtquam ita facta eſt anſa, relicto in medio vacuo, latera ſolo contextu celluloſo iuncta ad ſe inuicem accedunt. Cute vero, quae orbitas tegit, remota, et capitis verſus verticem diſſecta, criſta cutis modo prolongatio eſſe videtur hic denſior facta atque craſſior; haec etiam utriusque lateris formata duplicatura ſub parte criſtae denticulatae coaleſcit, nihilo minus tamen criſta cranio valde adhaeret et ſubſtantia eius a cute diuerſa eſt, magis enim cartilaginea quam membranacea deprehenditur. Criſtam itaque plurimis iunioribus gallis amputauit, inque p. 350. cauitatem, quae in parte interiori ac poſteriori baſeos criſtae inuenitur, imponendum curauit fruſtulum ſuorum calcarium; plurima horum propter capitis agitationem decidebant, quae vero duas tresue hebdomadas in eodem loco reſtiterant, perfecte coaluerunt. Haec, dum iunio menſe imponerentur, vix cannabis grano erant maiora, ſub finem vero decembris unum et dimidium pollicem longitudine aequabant, et fuerunt, quae, per tres quatuorue annos perſiſtentia, quatuor pollices longa erant. Ex huius ita formati cornu anatome, accurate ſuſcepta, ſequentes obſeruationes profert Cl. Auctor. Extus apparet calloſa protuberantia, quae baſin cornu comprehendit, quae diſſecta cute huic videtur eſſe contigua, remota vero cute et aliqua protuberantiae parte ſeparata, ligamenti capſularis ſpecies detegitur, quod impedit, quo minus cornu cum cranio articulatio

poſſit

possit videri. Caute vero dum remouetur illud, plures ligamentosae deteguntur fasciae, quae a cornu incipiunt, et partim in fossis nasalibus, partim in superiori orbitarum parte vel diuersis ossis occipitis locis terminantur. Insertio vero horum non semper eadem est, neque pari numero in omnibus gallis adsunt, constanter tamen vidit in iis, quibus magna sunt cornua, ligamentosam eamque robustam fasciam, cuius altera extremitas corneae rostri parti inserebatur, altera centro baseos cornu respondebat. Omnibus et ligamentis quoque separatis, solo eo relicto, quod ad rostrum tendit, cornu a cranio facile secedit, et in basi cornu cauitates apparent articulares, et in cranio eminentiae hisce respondentes, omnisque cornea substantia a nucleo osseo pyramidali discedit, qui ligamentosae fasciae, quae rostro est contigua, firmiter adhaerens manet. Nucleus hicce osseus, qui non adeo compactus est, membrana, periostio simili, hinc inde sanguinolenta est coopertus. Cornea vero pars tenuis et caua in inferiori parte, in superiori extremitate magis quam in media solida conspicitur, maximamque habet cum bubulo cornu analogiam. Omnia nunc adducta organa in naturali statu non adesse, neque sub crista gallorum, neque circa eorum calcaria obseruari posse affirmat Cl. Auctor; ergo, pergit, explicatione nouorum organorum sibi succurrit natura. Quod singulare quidem videtur, confirmatur tamen probabiliter multis de monstris obseruationibus.

p. 363. 21. Insignis momenti est GVETTARDI* scriptum, *quo fossilium genera, ex quibus Galliae Angliaeque solum componitur*, recenset, tabulamque horum regnorum geographicam exhibet, a DE BVACHE, geographiae physicae studiosissimo concinnatam, in qua fossilia ubiuis locorum reperiunda suis quodque chara-

* D. 19. febr. 1746.

characteribus indicantur. Magnam Galliae partem peragrauit ipſe, reliqua lectione et ex aliorum relationibus ſuppleuit. Ita autem tres veluti zonas triplicis ſoli Angliam Galliamque pertranſire animaduertit, quas *ſchiſtoſae* vel *metallicae*, *margaceae* et *arenoſae* nominibus diſtinguit, *bande ſchiteuſe ou metallique, bande marneuſe* et *bande ſablonneuſe.* Quae regiones in metallica continentur, metallis omnis generis foetae ſunt, lapidum ibi reperiundorum genera ſunt ſchiſtus, lapis ſciſſilis, granites, talcus, marmor, nigri lapides, gemmae, ſilices pellucidi. Ex gallicis regionibus huc pertinent Normandiae pars et regiones ab ea verſus Hiſpaniam vergentes Oceano vicinae, Borbonia, Aluernia, *Auvergne*, et quae ultra has verſus Italiam ſitae ſunt, atque progrediendo circulariter, Lotharingia, Alſatia, nam ad Germaniam noſtram ſubterraneis diuitiis, ut omnibus aliis, ſua ſi bona norit, beatiſſimam, zonam hanc terminari quilibet vel nobis non monentibus ſuſpicabitur. Margoſa zona per Normandiae partem orientem verſus magis vergentem, Andegauiam, *Aniou*, *Tourraine*, *Berry*, Burgundiam, Campaniam, Picardiam tranſit, in Anglia orientalem prouinciam, *Eſtſex*, complectitur; in hoc margoſae zonae ſinu usque ad fretum gallico anglicum, *la Manche*, arenoſa zona exiſtit, et ad oppoſitam Angliae prouinciam meridionalem, *Suſſex*, extenditur. Margoſae zonae lapides nil aliud fere ſunt, quam marga indurata, marga ipſa ibi communiſſima eſt, ex metallis ferrum ſolum ibi habetur. Arenoſa denique zona, arenariis lapidibus, *grès, gravier*, calcario lapide proprie ſic dicto, ſilice, pyromacho abundat, neque alias fodinas habet, quam ferri. Hoc metallum ubique terrarum diſſeminatum eſt, cum arena et ſabuloſa terrarum et lapidum genera, quae zonae uni praecipue tribuuntur, in alia etiam reperiri poſſunt, ſed non tanta copia, ut praedominentur. Zonae hae praeter propter lineis

in

in ea idem veluti punctum, ut ei concauitatem obuertant, incuruatis terminantur, neque adeo directio illarum uni hypothesi ex diuersis de origine superficiei terrestris, quam habitamus, magis fauet, quam alii; cum iuga montium hac uel illa directione progredi Auctor quiuis, prouti optime conuenit opinioni suae, statuat. Tabulae geographicae duae sunt, quibus scriptum illustratur; specialiora vero adducere, nec instituti ratio permittit, nec intelligerent ea, nisi tabulis ante oculos positis, lecturi.

p. 393. 22. *De usu tendinearum intersectionum, quae in rectis abdominis musculis existunt, commentatio*, Auctore Dn. BERTIN.* Praemissa breuiori repetitione eorum, quae in uniuersum de abdominis conformatione, huiusque praecipue musculis notari solent, Cl. BERTIN vel in solis tendineis rectorum intersectionibus examinandis, harumque vero usu definiendo operam suam collocat, cum vero et hae vaginae illi, quae maximam rectorum musculorum partem includit, firmiter adhaereant, eius simul breuem ac veriorem historiam addit atque exhibet. Enarratis deinde refutatisque praecipuis, quae de illis intersectionibus in medium prolatae sunt, opinionibus, ex ipsa tandem earum fabrica genuinam, quam nostro corpori praestant, utilitatem eruere ac definire allaborat. Sunt autem intersectiones illae tendinearum fibrarum collectio, quae, quamuis potissimum ad rectos abdominis musculos pertineant, isti vaginae tamen ita firmiter adnascuntur, ut nexus hic sine fibrarum aponeuroticarum laesione ac dissectione tolli commode haud possit. Leuata etiam, cauta manu, anteriori quadam eius vaginae parte, ex huius interna facie multas sane fibras procedere, et ad tendinearum illarum intersectionum sedes descendere, ac his misceri et necti bene satis distincteque con-

* D. 27. iul. 1746.

conſpicimus; igitur ipſae illae interſectiones ex totidem ferme tendineis obliquorum internorum ac rectorum muſculorum fibris natae compoſitaeque videntur. Vti autem inde facile patet, cur recti muſculi vaginae ſuae non ubique, ubi ab ea includuntur, ſed ad interſectionum modo ſedes arctiſſime cohaereant, ita et ipſe earundem uſus ex nexu iſto commode ſatis intelligi poteſt atque declarari. Arbitratur autem Cl. Auctor rectos muſculos eſſe aut fieri quaſi obliquorum tendines, eosdemque horum actionem certius dirigere multumque augere; atque obliquos iterum rectorum actionem iuuare, horumque robur egregie ſuſtinere ac intendere, atque ita eas interſectiones a natura propter ea factas eſſe, ut ad unam actionem perficiendam plures vires facilius ſecuriusque concurrere poſſint ac conſpirare.

24. MONIERIVS, Medicus, *de electricitatis communicatione* diſſeruit; quid ad reddendum electricum corpus aliquód requiratur, quo modo materia electrica in corpus, cum quo communicatur, ſe expandat, et qua lege materiae huius quantitas ſe diſtribuat. GRAY et DV FAY exiſtimarunt, electricum corpus reddi non poſſe communicatione, niſi alii corpori, per ſe facile electrificabili, eſſet impoſitum, id experimentum leidenſe refellit, de quo plura habet Auctor; electricitatem ſpatium 950 hexapedarum tempore omnino inſenſibili percurrere experimento didicit. BOSII experimentum electricitatis augendae, cum magnae maſſae ſimul communicetur, ei non ſucceſſit; ſed id comperit, electricitatem nec pro maſſae, nec pro ſuperficiei, ſed pro *longitudinis* ratione propagari. Laminas duas plumbeas aequales, digitos 8. quamlibet longam, 5. latam electricitate imbuit, debilesque ſcintillas exire ex illis obſeruauit, deinde unam ſecundum longitudinem in quinque partes aequales ſecuit, quarum extremitates p.447.

tates ita iunxit, ut rectangulum 40. digitos longum efficerent, et ex filo ſericeo ſuſpendit, exiit inde ſcintilla fortiſſima, fortior adhuc ex iisdem laminis rurſus biſectis, ut longitudinem duplo maiorem efficerent, fortiſſima, cum denuo ſegmenta haec biſecarentur, ut quadruplo maior fieret longitudo, quam erat laminae integrae iam in particulas 20, quartam digiti partem latas, ſectae. Ex his 20. partibus ſibi ſuperimpoſitis natum parallelepipedum 8. digitos longum, lineas decem craſſum, tres latum, electricitatem monſtrauit debiliſſimam, ipſa lamina plumbea, quae integra manſerat, minorem.

p. 483. 26. *Methodus impediendi euaporationem liquorum ſpirituoſorum, in quibus varia naturae producta conſeruanda ſunt.* Auctore Dn. DE REAVMVR. Theſauri corporum naturalium collecti, et apto ordine diſpoſiti hiſtoriae naturalis ſtudium quam maxime iuuant. Licet enim corpora naturalia omnia, in natalibus locis diſquiſita, melius cognoſcantur et diiudicentur, multum tamen utilitatis et illud adfert, ſi ex variis orbis terrarum regionibus conquiſita ea et in ordinem naturae conuenientem diſpoſita, uno veluti intuitu perluſtrare poſſumus. Immenſi vero hunc in finem impendendi ſumtus exinde etiam multum augentur, quod ſpontanea corporum corruptio auxilia exigat, quibus ea, quantum fieri poteſt, ab iis arceatur. Et ex his quidem adminiculis optima quaeque per inſtituta experimenta indagare tentauit Cl. Auctor, quae eum in continuanda editione operis de inſectis impediuerunt, in peculiari forte tractatu ab eo commemoranda. In hoc vero commentario, reliquis relictis, de conſeruatione corporum naturalium in liquoribus ſpirituoſis tantum diſſerit.
p. 486. Animalium enim in primis conſeruatio eius modi ſaepius vitrea vaſa exigit, quorum orificium eiusdem diametri eſt, quam cauitas media, quo quidem in caſu

caſu luta, vel alii orificia obturandi modi fruſtra ſaepius tentati fuerunt; ſubtiliſſimus enim ſpiritus vini vapor facillime euaporat, ita, ut non tantum copia fluidi multum inde imminuatur, ſed indoles quoque ſpirituoſa in aquoſam mutetur. De ligaturis atque operculis, tanquam auxiliis hactenus uſitatis, non niſi paſſim in ſequentibus diſſerit, monet vero optimum euaporationem impediendi auxilium illud futurum, ſi vaſa hermetice ſigillari poſſent, quod tamen ob inſignem calorem, et inflammabilem ſpiritus vini naturam vix locum habet. Si eius modi vaſa luto et membrana coriacea, vel veſica bubula, circa orificium munita, inuertuntur, tunc ſuperior vitri accurate clauſi pars nullam euaporationem permittit, eo itaque reſpiciendum eſt, ne liquor per inferiora transſudet. At vix inueniuntur talia opercula, quae actionem ſpiritus vini incumbentis non experiantur; olea igitur, ut ſpiritu vini ponderoſiora, in quae etiam ſpiritus vini non agit, inter operculum et ſpiritum vini introducenda ſunt, et de operculo cogitandum, quod oleum eidem impoſitum non ſugit. Et hoc quidem oleum, dum vaſi, ſpiritu vini repleto, immittitur, fundum petit, deinde vero naturae producto, in vitrum immiſſo, riteque diſpoſito et orificio membrana coriacea obturato, ſi vas inuertatur, iterum deſcendit et locum inter membranam et ſpiritum vini occupat. Membranae vero applicandae gluten illiniendum eſt, quod oleum quidem pro parte ſugit, reliquam vero, ſiccum magis factum, retinet. Gluten in primis, cum ceruſſa tritum et membranae non tantum ſed et ligaturae applicatum, hos edit effectus. Licet vero membrana, vitri orificio debito modo adaptata, ponderi fluidi, in illo contenti, ſatis reſiſtere videatur, non incongruum tamen erit, illud conuenienti inſimul ex ſubere facto operculo, cui gluten quoque illiniri poteſt, munire. Oleum nucis, quod et citius prae reliquis ſicceſcit,

(margin: p. 488 beside "mum euaporationem impediendi auxilium illud fu-"; p. 490 beside "olea igitur, ut ſpiritu vini ponderoſiora, in quae"; p. 492 beside "ficio debito modo adaptata, ponderi fluidi, in illo")

et a frigore non facile congelascit, reliquis praeferri meretur, et licet Auctor illud ea, qua venditur, consistentia saepius adhibuerit, cum oleo tamen, paululum inspissato, melius ipsi successit experimentum. De oleorum itaque inspissatione fusius hac occasione agit, et eam in vasculis latis plumbeis omnium optime perfici posse, leni nimirum igne, breuique temporis spatio absolui, album quoque colorem conser-
p. 495. uare, monet, insimul quoque olea, in plumbeis vasis conseruata et inde dulciora reddita, interne usurpata, perniciosa esse, ad vernices tamen adhiberi posse, et quo modo in nostro casu applicari queant,
p. 497. ostendit. Sed et fluidissimum oleum pro hoc scopo sufficere declarat, si modo aquae certa portio affundatur, quae operculo proxima oleum intermedium habet et inde a contactu spiritus vini arcet. Haec fluida, aqua nimirum, oleum et spiritus vini vitro erecto, naturae producto rite prius in eo collocato, successiue infunduntur, operculo tandem bene firmato vas lente inuertitur, ita, ut strata aquae, olei et spiritus vini non confundantur, sed in inuerso quoque vase oleum inter aquam et spiritum vini per-
p. 498. sistat. Si etiam olei tantum stratum et spiritus vini immittantur et orificium subere obturetur, vitrum inuersum in vasculum aliud, plano fundo praeditum, quod aquam continet, collocari potest, cauendum tamen, ne aqua prorsus euaporet, sed noua,
p. 499. si opus est, affundatur. Cum vero oleum spiritus vini indolem tandem mutare queat, aliud liquidum, scilicet mercurium oleo substituit Cl. Auctor; licet enim mercurius ipso oleo pretiosior sit, ille tamen ex eo, quod spiritus vini inde non alteretur et diu immutatus persistat, praeferri meretur. Nec opus est lata mercurii strata adiicere, si enim opercula conica vitrea orificio vasis adaptantur, annulus tantum mercurii fluidi intra conum et marginem internum
p. 501. orificii vitrei, ut haereat, necesse est. Digressionem,

nem, quam facit Cl. Auctor, de apparente spiritus vini augmento in illis vasis, ubi oleum inter operculum et spiritum vini haesit, a membrana nimirum obturante versus interiora conuexa reddita, orto, ulterius hic non tractare licet. Cum vero eo in casu, p. 504.
ubi orificium per oleum adiectum occluditur, optimo vini spiritu opus sit, ne oleum per debilem et ponderosiorem inde spiritum ascendat, mercurius illi omnium optime substitui potest, idque eo magis, cum producta ex regno animali non optimum spiritum vini, sed liquorem, qui duas spiritus vini partes, unam aquae continet, et admixtum praeter ea sacharum habet, ad sui conseruationem exigant. Quae de vasorum vitreorum, ad hos usus pertinen- p. 505.
tium, figura tum ratione baseos, tum ratione orificii et operculi, in sequentibus tradit Cl. Auctor, cum ad ipsum conseruationis artificium non pertineant et absque adiectis figuris intelligi satis non possint, hic omittenda esse putamus. Displicet vero p. 507.
ille spiritus vini euaporationem, per oleum ipsi infusum, impediendi modus, exinde, quod aquosus eius modi spiritus oleum ipsum aggreditur, et illud in flocculis niuis instar ad fundum descendere facit, id, quod in institutis permultis experimentis obseruauit Cl. Auctor. Adducit tandem Cl. LE CAT in- p. 513.
uentum, qui vitra orificiis, interius sulco excauatis praedita, cum operculis vitreis margine eminente et sulco respondente instructa formare iussit, ita tamen, ut margo sulcum non omnem repleat, sed adhuc mercurii vel olei immissi portioni locum relinquat, et ea inde fluida euaporationem spiritus vini per rimas forte relictas impediant, multa tamen Cl. Auctor in medium affert momenta, quae rei tentatae successum dubium reddunt.

Sed relinquenda haec sunt, cum amplissimum huic commentario additum supplementum paucis ad-

huc a nobis commemorandum ſit. Cum enim commentarius nouus, hac de re ab Auctore elaboratus, poſt annum 1746 in conuentibus academiae proponeretur, qui inter alia ſuprâ propoſitorum experimentorum per quadriennium obſeruatum ſucceſſum continebat, pleraque ex eo libro, cui titulus: *Hiſtoire naturelle generale et particulaire avec une deſcription du cabinet du roi*, inſcio Auctore inſeruit Cl. DAVEENTON, haec res eo adduxit Cl. REAVMVR, ut non nulla hic loci ex altero ſuo commentario contracta exponeret. In commentario nimirum 1746. propoſito Auctor noſter mercurium oleo praeferre videbatur, ſed intra illorum quatuor circiter annorum tempus, ea vaſa, in quibus inuerſis oleum euaporationis impediendae cauſa primum occupabat locum, nullam prorſus ſpiritus vini imminutionem oſtendiſſe notauit, cum contra in vaſis mercurio munitis plurimum eius ſeceſſerit, ex quo phaenomeno mercurium non tam arcte vitro adhaerere, quam oleum, ſpiritus vini particulas eum potius tranſmittere cognouit. Illud praeter ea, in pri-
p. 519.
mo commentario annotatum, incommodum, quod oleum nimirum in ſpiritu vini debiliore aſcendat, indeque aquoſus eius modi et conſeruationi corporum animalium aptus ſpiritus aſſumi non poſſit, ita nunc per ſollicite inſtituta experimenta remouere didicit, ut oleum inſpiſſatum non aſcendere, ideoque ad ſpiritum vini etiam debiliorem coercendum adhiberi poſſe affirmet. Normam praeter ea tradit, ſecundum quam ſpiſſum oleum operculo, ex ſubere et membrana facto, commode ſatis illiniri poteſt, operculum deinde ex ſubere applicari debet, ne introrſum cedat, et hoc etiam relicto ſola membrana coriacea, oleo munita, firmum ſatis ſiſtit operculum, vaſa denique inuerſa machinis, quibus inſiſtunt, adaptanda
p. 530. ſunt. Illius autem, in vitris recta collocatis, ad continendum animal in ſitu, huc usque adhibiti fili ſeri-

cei

cei loco, ubi vas inuertendum eſt, filum rigidius, ex ferro vel alio metallo fabrefactum, commendat, quippe quod, dum animal affixum tenet, deſcenſum eius limitat. Adducit tandem Cl. DAVBENTON ſententiam, qui loco olei et mercurii amalgama mercurii cum plumbo vel ſtanno factum uſurpare ſuadet. Num amalgama illud fluidi ſpirituoſi euaporationem impedire queat, in annos demum continuatae obſeruationes edocebunt, quaedam etiam iam monet Cl. Auctor, quae minus felicem experimenti euentum praeſagiunt. Quem in aliis iam ſcriptis induſtrium et ſollicitum in experimentis inſtituendis obſeruatorem deprehendimus Cl. REAVMVR, hunc etiam ii inuenient, qui praeſentem commentarium debita cum cura perluſtrabunt. p. 531.

33. *Commentarius, continens obſeruationes lithologicas, hiſtoriam naturalem Languedociae et theoriam de terra illuſtrantes*, Auctore DE SAVVAGES, Abb. * p. 713. Naturalia diſquiſiturus corpora Cel. Auctor, quae circa Alais in Languedocia obueniunt terrae ac rupium ſtrata, inter ſe cohaerentia, in certas diſtribuit ſtationes, quas *chaines* vocat, quarum quaeque quartam milliarii gallici partem latitudine, duo milliaria longitudine aequat. Varia ſunt, quae de hiſce ſtationibus fuſe monentur, nos ea, quae ſcitu videntur eſſe maxime neceſſaria, adducemus. In *prima ſtatione*, quae duo ab Alais diſtat milliaria, orientem verſus inuenitur rupis tener, in quo effoditur lapis, quem ſuo nomine *Nauacelle* dicunt, ſingulare id habens, ut aeri expoſitus ſemper euadat durior. p. 716. Inhaerent ei noduli, ex ſucco, ut autumat, lapideſcente conflati, quos putat concharum petrefactarum eſſe veſtigia, quarum exterior cortex in cryſtallum fuerit conuerſus. *Secundae ſtationis* rupes ex albicantis et vilioris marmoris diuerſis ſtratis componuntur, qui

 ex

* D. 9. et 20. auguſt. 1749.

ex minimis, inter ſe iunctis, conchyliis conſtant, inter quae tellinae copioſiores deprehenduntur, quarum tamen valuae in naturali coniunctionis loco ſibi adhuc unitae conſpiciuntur. Dum vero magna horum conchyliorum copia in unum quaſi locum coacta obſeruetur, hanc collectionem vel terrae concuſſionibus, vel aliis ſimilibus cauſis, mare ex itinere ſuo deducentibus, adſcribendam eſſe monet, quae vero diuerſis temporibus nec uno acciderint impetu. Hic quoque in ſingulari vena conchylium quoddam inuenitur, cuius deſcriptio, cum a nullo hiſtoriae naturalis ſcriptore data ſit, cum icone exhibetur. Siſtit illud cornu, verſus apicem paulum incuruatum, vel potius ex pluribus, quorum unum in altero continetur, compoſitum, quorum unum quodque in exteriori ambitu eminentibus crenatum eſt marginibus, licet plerique horum marginum iam ſint detriti. Dentale ſingularis ſpeciei eſſe crediſiſſet Cel. Auctor,
p. 720. niſi intus detectae concamerationes obſtetiſſent. In *tertia ſtatione* bituminoſa ſubſtantia copioſius occurrit, ut etiam marmor ibi eruendum inquinet, immo aeſtate picis inſtar deſtillet, et aquas ipſis innatando inficiat. Sub hocce aſphalte in non nullis locis ſabulum et carbones foſſiles collocantur, quibus turbinitae et cochleae terreſtres inhaerent. Forte a bituminis admiſtione virtutes aquarum mineralium vicinarum *d'Iouzet et ſaint Hypolite*, in pectoris mor-
p. 721. bis deriuandae ſunt. *Quarta et quinta ſtatio* lapides diuerſi exhibet generis, prior teneros, albos, calcinatione facile deſtruendos, poſterior ſolidos, partim marmoreos, partim vitreſcentibus ex ſilicibus conflatos. Omnes autem hi lapides nec rimas, nec lineas interſperſas habent, id, quod ab aequali ſucci lapideſcentis in ſabulo, cui inhaerent, diſtributione prouenire ſibi perſuadet Auctor. Praeter ea et bene animaduertendum eſt, lapidum horum ſtrata nunquam inter ſe confundi, ſed diſtincta procedere.

Sexta

Sexta ſtatio non ſtrata, ſed accumulatos continet lapides calcareos, rotundatos, firmos, percuſſos ſonum edentes, qui vulgo lapides *d' amenla* vocantur. Varii ſunt coloris, intercedente rubicunda terra iuncti, baſin conſtituit terra flaueſcens, rarioris contextus. Inſunt his conchylia ſingularia, nautili, oſtreae, et numeroſiſſimi echinites, quorum quidam cordis formam habent et iconibus adiectis exprimuntur. Sed ſuis in ſtratis diſpoſita cum compareant haec conchylia, in eam deuenit opinionem Cl. Auctor, ut dislocationi vel plenariae euerſioni terrae cauſam adiudicet, indeque coniiciat, petrefactionem corporum illorum rotundorum et conchyliorum antecesſiſſe illam terrae, quae ea iungit; hinc omnem rupem in eo, quem occupat, loco eſſe peregrinum quaſi; lapides tamen *d' amenla* ſub ipſa conuolutione rotundam acquiſiuiſſe formam. Id, quod diuerſis, a terrae intermixtae craſſioris natura, a lineis, per petrefacta procedentibus, earumque in terra defectu, a conchyliorum et lapidum confuſione, aliisque conditionibus deſumtis argumentis probatur, denuoque rotationem vel frictionem quandam acceſſiſſe, ob angulorum, in conchyliis alias obſeruandorum, detritum urgetur. In eodem deinde ſtrato cryſtallus eruitur islandica, cuius natura eſt, ut obiecta duplicata repraeſentet, in quo phaenomeno declarando multum cum laborauerint phyſici, a planorum, ſibi impoſitorum, tenuique fiſſura diſtantium indole, prouenire ſtatuit Cel. SAVVAGES. Ad *ſeptimam* deinde accedens *ſtationem*, de ſucci lapideſcentis indole et petrificationibus in genere quaedam praefatur. Succus autem lapideſcens ex minimis compoſitus eſt moleculis, materiei tenuis, transparentis, quae in aqua, ut vehiculo, diſſoluta natat. Ex diuerſis huius ſucci generibus, quarzum, ſpathum, ſelenites etc. formantur, qui lapides magnam cum ſalibus habent conuenientiam, in igne crepitant, al-

p. 723.
p. 725.
p. 732.
p. 733.

beſcunt, pelluciditatem perdunt, et calcinati ſalia exhibent: immo, prout ſalia animales vegetabilesque partes a corruptione tuentur, et eas duriores reddunt, ſic etiam ſuccos lapideſcentes, in alia corpora naturalia immiſſos, bolus et creta exempli loco adducuntur, ea ſolida magis reddere ſtatuitur.
p. 735. Hinc lapidibus etiam duritiem conciliando, diuerſas eorum claſſes conſtituunt; alii nempe ſunt ſimplices, ex mero puroque ſucco lapideſcente exorti, plerumque albi coloris; alii compoſiti, ex argilla, limo, aliisque terris, ſucco lapideſcente imbutis. In his autem ad naturam et ad doſin admixtam ſucci lapideſcentis reſpiciendum eſt, ſi diuerſitatem intelligere velis. Huius ſtationis lapidibus ſucci lapidei, qui ſpathum ſelenitidemque conficiunt, immixti eſſe obſeruantur, quod Auctori ex venis albis, corpora haec tranſeuntibus, clarum eſſe videtur, quippe quae ſuccum lapideſcentem, in fiſſuras immiſſum et in cryſtallos mutatum ſiſtant, fiſſurarum formam et directionem accurate exprimentes. Haudquaquam tamen haec ſola duritiei lapidum cauſa eſt, accedit alia a pyrite, ex ſucco ſulphureo compacto enato; cuius cum ſucco lapideſcente conuenientiam deſcribit Cel. Auctor. Vtrumque autem hunc ſuccum coniunctum in hiſce lapidibus efficere autumat, ut calx exinde exſtruendorum aedificiorum optimum euadat caementum. In ipſis, qui ad hanc ſtationem pertinent, rupibus praeter ea caua deteguntur, diuerſis concretionibus repleta, quarum tamen ſitus luculenter docet, in his locis olim iam contigiſſe mutationem, id, quod ſatis euidenti, ut nobis videtur, exemplo confirmatur, ex venae nimirum albicantis, cui a latere minor aſſociebatur, in duabus lapidis partibus aequali modo decurrentis, nunc ex ſitu remotae, directione, cuius etiam venae figura in ſingulari delineata tabula conſpicitur. Cauorum itaque horum originem declaraturus, effectus eſſe ſcribit

bit agitationis partium, ab intumeſcentia maſſae vel limi enatae, cui aer ſeſe inſinuauerat, qui a tenaciori materia retentus, non potuerit egredi, ſed expanſus cauum efformauerit. Aſt haec caua ſaepe cum aere atmoſphaerico communicant, ut videatur inde coniectura vacillare, ex qua ita ſe expedit dubitatione Cel. Auctor, ut ſuperiorem terram, caua tegentem, a variis cauſis auferri potuiſſe euincat. Progreditur poſt ea ad conſiderationem concretorum lapideorum, quorum tres ſpecies eſſe notat, deque p.746.
iis in uniuerſum monet, ea ex ſucco lapideo puro efformari, illa ſenſim et vix notando progreſſu augeri, loca autem, per quae tranſit ſuccus lapideus, tam ſubtilis eſſe texturae, ut praeter hunc nihil plane transmittant. Prima concretorum ſpecies *ſtalactites* eſt, de quo varia, eaque iam nota, proponit, alteram *tuberculorum lapideorum* nomine inſignit, quae ex ſtriis, a latiori ambitu ad centrum coeuntibus, formantur, cauumque intercipiunt; in quibus ſtriis id ſingulare eſt, explicationem non admittens, ut pars ſtriarum ad centrum, licet ultimo, ut videtur, tempore nata, durior ſit illa, quae ex ambitu proficiſcitur. Tertia ſpecies ſiſtit concretum, quod p.750.
plantarum incrementum imitatur; pendet enim a pediculo lapideo, in varios deinde ramos dirimitur, creſcit etiam ſaepe plantarum more, ab inferiori parte fundoque cryptarum adſcendens, non nunquam horizontalem habet ſitum. Putat Cl. Auctor tubos huius concreti capillares eſſe, et per eos ſenſim attolli ſuccum, eiusdem incremento inſeruientem. Vt igitur has ob rationes inter plantas marinas, ad lapideam naturam accedentes et terreſtres medium ſibi vindicare poſſint locum. *Octauae* tandem *ſtationi* pauca inſunt conchylia, ex quibus cornua ammonis facile ſunt praecipua, habet tamen plures interruptiones, quae intercedente diſtinguuntur fluuio, ſignaque luculenta factae olim cuiusdam mutationis exhi- p.755.

 bent.

bent. Vtraque nimirum rupis pars, et trans et citra fluuium ſita, eiusdem eſt altitudinis, naturae, coloris, diſpoſitionis ſtratorum, eadem continet conchylia plantasue, ut certiſſimum exinde Cl. Auctori eſſe videatur, aliquando coniunctas has partes fuiſſe, cuius ſententiae varia praeter ea argumenta adducit et poſſibilitatem euincit. Reſtat huius tractationis, quae non poteſt non phyſices ſtudioſis accepta eſſe, cum varia lapidum γενέσεως momenta explicet, altera adhuc pars, quam proximum huius academiae commentariorum volumen exhibebit. Negandum tamen non eſt, ſucci, qui petrificationem dicitur producere, naturam et indolem accuratius adhuc diſquirendam forte determinandamue eſſe.

XVI.

MATTHIAE GEORGE PFANNS, M. D. Prof. Publ. Erlang. *Sammlung verſchiedener merckwürdiger Fälle, welche theils in die gerichtliche, theils in die practiſche Medicin einſchlagen, nebſt einigen Zugaben und einer Vorrede, Nürnberg, bey Io. Adam Stein und Gabriel Nicol. Raſpe, 1750. 8. 1 alph. 17 bog. 2 kupf. taf.*

Hoc eſt:

Collectio quorundam notatu dignorum caſuum medico forenſium et practicorum, cum appendice et praefatione.

Cum eius modi collectiones et utiles ſint, et non raro quaedam contineant, quae in iis vix quisquam ſe reperire poſſe credidiſſet, non ingratum lectoribus fore arbitramur, ſi et huius libri capita indicemus. In praefatione Cl. PFANNIVS ea, quae a medicis et chirurgis in vulnerum exploratione cadauerumque ſectione et ſuper hac facienda relatione, morborum denique hiſtoriis conſignandis neceſſario obſer-

obſeruanda ſunt breuiter quidem, ſed ſatis diligenter exponit. Haec communia praecepta ſingularibus deinde exemplis in ipſo libro illuſtrat, quem tres ſectiones conficiunt. Harum prior caſus et deciſiones forenſes, altera practicos caſus et ſuper his data medica conſilia, tertia vero, quae appendicis loco eſt, breues quasdam medici et phyſici argumenti commentationes continet; omnium Auctor eſt ipſe PFANNIVS, duoque modo in iis leguntur conſilia, quorum unum ab anonymo, alterum a IVNCKERO, Halenſ. Prof. conſcriptum eſt. Primam ſectionem componunt octo caſus medico forenſes, quorum 1) de iudiciis arſenici dati, 2) de vulnere capitis cum fractura cranii per accidens lethali, 3) de vulnere inteſtini ieiuni abſolute lethali, 4) de fractura oſſis femoris dextri circa collum ex negligentia chirurgi male curata, 5) de crimine ſodomitico cum animalibus commiſſo, 6) de falſo iudicata lethalitate ex percuſſione grauiori corporis, 7) de inculpato infanticidio, 8) de ſuſpicione perpetrati veneficii agit, his denique coronidis loco hiſtoria ſectionis nobilis iuuenis, febre catarrhali maligna extincti, additur. Altera libri ſectio quinque caſus medico practicos comprehendit, quorum duo chirurgici argumenti ſunt: Ex iis vero 1) ſcabiem contumaciorem ac inueteratam ad ferinam accedentem, 2) aſthma hypochondriacum rarius, ſimulque pertinaciſſimum, 3) ſtatum plethoricum inſignem, grauibus ac multis ſymptomatis, in primis enormi narium haemorrhagia ſtipatum, 4) enteroepiplocelen, 5) enterooſcheocelen antiquam, reſtitutione ſacci hernioſi feliciter peracta, absque bracherio et ſectione curatam exponit. Eſt hoc ultimum caput ipſa, ea de curatione prius a PFANNIO habita, diſputatio, ex latino modo ſermone in patrium conuerſa. Quas autem tertia ſectio exhibet commentationes, earum prima de ſocietatibus litterariis, praeſertim dantiſcanae, origine

ac inſtituto agit, altera, quo modo venenorum, quae frequentius in uſu eſſe ſolent, diuerſa genera cognoſcere, eorundemque vi reſiſtere poſſimus; oſtendit, tertia lapidum pretioſorum virtutes vulgo laudatas examinat, quarta denique in vires et effectus ſpecifici cephalici MICHAELIS inquirit, ita quidem, ut cum iam an. 1745. peculiari diſſertatione demonſtrauerit Cl. Auctor, quae nam ſit huius pulueris in ſingulari quandoque morbi exemplo efficacia, nunc illas, quae eum conficiunt, res ſeorſim examinet, et quem iſtae tum per ſe conſideratae ſingulae, tum et ea ratione ac proportione, qua famoſam illam MICHAELIS compoſitionem ingrediuntur, atque ita inter ſe miſtae, habeant, ac in humano corpore edere poſſint medicatam virtutem, breuiter demonſtret. Quamuis vero illa huius collectionis exempla et capita omnia ita comparata elaborataque vix videantur, uti rerum praeſtantia ac dignitas poſtulaſſet, vel, ut illa tironibus ſine omni limitatione et correctione commendari, aut ad imitandum proponi poſſint, quaedam tamen in iis reperiuntur, quae et his, et in arte prouectioribus grata utiliaque eſſe queunt.

XVII.

LAVRENTII HEISTERI, Conſ. Aul. et P. P. Helmſt. Inſtitutiones chirurgicae etc. Pars I. II. Amſtelod. apud Ianſſonio Waesbergios, 1750. 4 mai. c. tab. aen. 40. 6 alph. 17 pl. Praefat. et Bibl. chir. 10½ pl.

Cognitae ſatis et, vel ipſis noſtrae artis tironibus, perſpectae cum ſint, vel minimum eſſe debeant Cl. HEISTERI chirurgicae inſtitutiones, ſuperuacaneum certe eſſe arbitramur harum rationem nunc paulo plenius exponere; quare nouae modo huius libri editionis pretium breuiſſimis indicemus. In hac

hac quidem ab ipſo Ill. Auctore, in praefationis fine, ea quae in priori latina editione propoſita prius fuerant, nunc aucta magis emendataque multum in innumeris locis, dicuntur; nos vero, pace Cl. Viri, illud addimus atque monemus, hanc, cum priori diligenter collatam, non adeo multis in locis ac capitibus nouis acceſſionibus amplificatam, exornatam, emendatamque deprehendiſſe, uti quidem facili negotio fieri potuiſſet, immo et interdum neceſſario debuiſſet. Nolumus autem nunc in indicandis illis nouis acceſſionibus, breuibus ſaepe ac leuioribus, lectoribus noſtris, forte et ipſi Auctori, moleſti eſſe aut videri, cum ex multis fere pauciores reperiantur, eaedemque potiſſimum ad lithotomiam et obſtetriciam artem pertinentes, quibus nouae huius editionis dignitas ac praeſtantia quodam modo poſſet comprobari. Illi itaque, qui priorem illam latinam harum inſtitutionum editionem poſſident, vix habent cur eam, uti minus completum perfectumque opus negligant, et in noua hac coemenda nouas ac ſuperfluas impenſas faciant.

XVIII.

HERMANNI BOERHAAVE Methodus ſtudii medici emaculata et acceſſionibus locupletata ab ALBERTO AB HALLER. Tomi II. Amſt. 1751. ſumptibus Iacobi a Wetſtein. 4 mai. 6 alph. 2½ pl. tab. aen. 3.

Qui variis huc usque Boerhaauianis libris, inſtitutionibus in primis, indefeſſam eamque felicem operam dicauerat Illuſtris AB HALLER, nunc eo maiores eorum, quorum intereſt, promeretur grates, quo utilior methodus ſtudii medici, a BOERHAAVIO olim tradita, et quo magis operoſa res eſt, imperfectum eius modi librum, poſt fata Auctoris con-

continuare atque perficere. Ante nouem iam annos consilium ceperat Illustris HALLERVS, emaculatam huius, corrupti ab aliis, libri editionem cum harum rerum cupidis communicandi, praeter alios vero, inter ea temporis ab eo, felici, ut omnes sciunt, cum successu peractos labores, id etiam moram operi iiciebat, quod non emendandus tantum, sed adaugendus insimul esset libellus, duodecimo iam huius seculi anno, a BOERHAAVIO, auditorum causa, tantum conscriptus. Eam igitur diligentiam indefessus HALLERVS perpoliendae huic methodo adhibuit, ut integritatem non tantum Boerhaauianis thesibus restituat, sed multa insimul, et ea praeclara supplementa prioribus iungat. Ad primum quod attinet, comparauimus textum cum iis, quae in libello, Londini, anno huius seculi vigesimo sexto, aeque ac alio, ad eius, ut videtur, normam, anno quadragesimo quarto ibidem, in forma octaua publicato, inueniuntur, et magnum exinde iam fuisse Ill. HALLERI laborem, perspeximus. Praeter id enim, quod rectius ordinatum, et in suas, pro materiei discrepantia, partes distributum hoc opus inueniatur, ita mutilatas et Boerhaauiano nomine adeo indignas deprehendimus illas priores editiones, ut efficaciori, licet prudenti, opus omnino esset medicina. Resecuit ideo Ill. Editor ea, quae fusiora, ab Auctoris dicendi genere aliena, vel ex sermonibus eius, peruerse saepius, vel ex arbitrio illius, qui libellum ediderat, lucelli forte augendi causa, immixta erant. Reliqua vero, suis haud raro locis restituit, et emendata, conuenienti methodo proposuit. Cum praeter additas antea indicatas diuisionis notas, in ipso dicendorum ordine, nulla suscepta fuerit mutatio, ubique vero occurrentes optimae emendationes enumerari non possint, pertractatam denique in hocce libello materiem, ex antea iam publicatis eiusdem editionibus, lectoribus nostris cognitam satis atque perspectam

ctam esse putemus, de eo tantum sollicitos nos esse iubet officii ratio, ut modum, quo in illustrandis et adaugendis his Boerhaauianis institutionibus usus est Illustris HALLERVS, breuiter nunc indicemus. Ab initio vero doctissimus Auctor eam sibi proposuit regulam, secundum quam optimos tantum, qui de unaquaque medicinae parte bene meruerant, Auctores laudare, et a BOERHAAVIO iam indicatis subiungere, selectam vero hac ratione medicorum scriptorum enumerationem exhibere erat constitutum. Elaboratae hac methodo inueniuntur quinque priores operis partes, quae physicam generalem, geometriam, mechanicam, physicam specialem atque chemiam comprehendunt. Sicuti enim totius operis ea est ratio, ut Boerhaauianis thesibus subiectae sint notae, quae emendanda atque supplenda continent, ita etiam his indicatis iam partibus, utilia multa eaque scitu necessaria addita leguntur, ex quibus, BA- p. 55.
CONIS DE VERVLAMIO historiam, scriptorum
ROBERTI BOYLEI catalogum, societatum erudita- p. 58.
rum et commentariorum ab iis editorum enumerationem, et CONRADI GESNERI historiam, exem- p. 62.
pli loco nominamus. Quartae potissimum, quae p. 81.
physicam specialem tractat, parti, notabile scriptorum physicorum supplementum accessit, quod ordinatum et in sua capita redactum, eo magis requirebatur, quo acriori cum studio physica nostris demum temporibus pertractata fuerit. Occurrunt inter ea Auctorum, qui aquas minerales declararunt, p. 92.
ampla, secundum loca disposita, recensio, et eorum, p. 120.
qui itinera descripserunt, catalogus et topographiae. p. 133.
Licet vero in chemiae historia breuior sit Ill. Auctor, non tamen incultam prorsus eandem reliquit, additamenta potius praeter alia ad chemica experimenta p. 144.
et pharmaceuticam suppeditauit utilia. Fusior iam est, et a lege, quam sibi praescripserat, quodam modo p. 156.
recedit Doctiss. HALLERVS in enumeratione auctorum,

rum, qui botanicam, in ſexta huius operis parte, breuiter a BOERHAAVIO pertractatam, auxerunt et illuſtrarunt, inde vero ipſam huius utilis aeque ac iucundae ſcientiae hiſtoriam ampliorem et medico magis neceſſariam reddiderunt, quae quamuis plenior paulo ſit, potiora tamen ſcripta tantum com-
p. 244. plectitur. Ab his cum ad anatomen deueniret Ill. HALLERVS, in ea aeque ac reliquis, quae ſequuntur, methodi partibus deſcribendis aliam ſibi viam ingrediendam eſſe cognoſcebat, ampliorem namque illae, pro rerum, quas tractabant, dignitate, anatome in primis, poſtulare videbantur commentarium, qui, ſi non omnes, plerosque tamen contineret Auctores, et ita, quantum fieri poterat, completum exhiberet librorum, in unaquaque medicinae parte huc usque editorum, catalogum. Hoc, quod ſe probabat indefeſſo Auctori, conſilium, id etiam exigebat, ut qui antea ad ductum Boerhaauiani textus recenſiti inueniuntur, poſt anatomiam, in qua Auctorem plerumque ſecutus eſt, chronologico magis ordine diſpoſiti ſint Auctores, ne ſaepius iam iam nominati, repeti iterum debeant, quod tamen, cum varii, in anatome potiſſimum occupati, diuerſi argumenti libros compoſuerint, prorſus euitari non potuit. Eo utilior itaque haec de anatomia tractatio cenſenda eſt, quo perfectiorem eam reddere ſtuduit Ill. Vir, dum praeter copioſum eorum, qui de anatomia in uniuerſum ſcripſerunt, ad finem huius partis indicato-
p. 493. rum auctorum numerum, et partium uſum de theoria medica auulſum, ſimul cum earum deſcriptione coniunxit, et varios, qui in corpore noſtro elaborantur, humores, tanquam in ſuis organis ſecreto-
p. 564. riis inſimul conſiderauit. Inde et eſt, quod ſubſequens pars octaua, quae uſum partium tradit, abs-
p. 573 que commentario compareat. Nona vero pars, quae primum in tomo ſecundo huius operis obtinet lo-
p. 669. cum, pathologiam, decima deinde ſemioticam, un-

decima

decima porro ὑγιεινὴν ſeu diaeteticam, duodecima tan- p. 686.
dem, quae therapeuticen tradit aeque ac chirurgia p.709.
in decima tertia parte pertractata, omnes ſecundum p.
temporum rationem magis diſpoſitae diſciplinae, ſimile ſtudium et accuratam Illuſtris Editoris in emendando et adaugendo Boerhaauiano textu euincunt diligentiam, in quo, cum medicinae legali locum certum adſignatum non inueniret, ipſe poſt ampliſſimam chirurgicorum ſcriptorum enumerationem, p. 803.
de medicina forenſi, et iis, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrarunt, commodo ſatis et debito vere loco diſſerit. p. 813.
Sequitur hanc, decimae quartae parti dicatum, praxeos ſtudium, in quo cum ſyſtematici non tantum veteres aeque ac recentiores medici, ſed ii etiam, qui ſingulares quosdam morbos inueſtigarunt, aut obſeruationes ſcripſerunt, indicati a BOERHAAVIO inueniantur, his quoque loculis optimam ingeſſit materiem Ill. Auctor. Breuiſſimus tandem cum ſit BOERHAAVIVS in ipſa medicinae hiſtoria, quam tanquam appendicem reliquis omnibus poſtpoſuit, Vir Illuſtris ſuccinctas illas et imperfectas in decima p. 958.
quinta parte conſtitutas theſes amplificandas atque perficiendas ſibi ſumit, ita tamen, ut non integram artis hiſtoriam componat, alienum enim illud erat ab inſtituto, ſed bibliothecam ſelectam ſcriptorum, ex quibus medicinae hiſtoria depromi poteſt, eamque ſat numeroſam exhibeat. Breuis haec eſt ſingularum, quae librum huncce conſtituunt, partium deſcriptio, quibus perpoliendis et adaugendis multum laboris adhibuit indefeſſus HALLERVS. Pro ſingulari eodem in operis perfectionem directo amo- p.1004
re ad finem illius inſigne poſuit ſupplementum, in - 1118.
quo, dum opus iam typis exſcribebatur, quae obſeruata adhuc atque detecta nouiter, aut melius perſpecta ab eo fuerunt, ad plerasque fere eius partes pertinentia momenta, continentur, eo quidem cum reliquis utiliora futura inuentuque faciliora, ſi in-

dicem operi adiicere placuisset Illustri Viro. Eo enim tyronum saltim causa opus fuisse iudicamus, quippe qui in scientiis ipsis parum adhuc versati, amplissimo huius generis libro difficulter admodum absque directore utuntur.

Restat ut de iis adhuc dicamus auxiliis, quibus Illustrem Virum in conficiendo hoc opere usum fuisse ex praemissa illi praefatione intelligimus. Ab anno iam huius seculi vigesimo quinto optimam illam, quam imitandam aliis commendamus, seruauerat consuetudinem industrius HALLERVS, ut medicos, quos legerat, libros in commentarios disponeret, et peculiares illas atque nouas, quas in singulis eorum inuenerat, sententias notaret, exscriptis etiam eorum titulis iudicium suum adiiceret; hac ratione quatuor millia librorum ab eo intra viginti et trium annorum spatium pertractati fuerunt. Accedunt his iudicia, in omnis generis diariis, de medicorum nunc publicatis scriptis lata. Instructissima porro est Doctissimi Viri bibliotheca, quippe quae sex millia voluminum numero excedit. Praeter haec vero optima, ut apparet, adminicula, a IOHANNE SAMVEL DE BERGER et GEORGIO GOTTLOB RICHTER, libros, eorumque titulos mutuo se accepisse, Göttingensem etiam bibliothecam usui sibi fuisse, testatur ingenuus HALLERVS: in consilium tandem vocauit varios, de medicis eorumque libris referentes, auctores, aeque ac fidos et ampliores librorum catalogos. Sapienti vero horum omnium usu copiosam collegit materiem, et eam sollicite ordinatam atque digestam suis locis apposuit. Libros a se non visos asterisco notauit, ut inde, si in quibusdam erratum fuerit, quod omni etiam abhibita cura euitari non potuisse, ipse iam profitetur Illustris HALLERVS, lectores, ad manus Auctori librum non fuisse, statim intelligant; sunt tamen et alii, qui, praeter hoc signo notatos, fideliter

liter minus indefeſſo Auctori traditi fuerunt librorum tituli. Neque demum meram tantum rerum hiſtoricarum enumerationem in hoc eximio opere inuenire, ſibi quisquam perſuadeat. Praeter conciſa enim eaque concinna de libris lata iudicia, praeclarae etiam et eae haud paucae inueniuntur notae, in quibus ipſae auctorum ſententiae examinantur et diiudicantur, rerum quoque in theſibus Boerhaauianis propoſitarum uberior atque conueniens ſuppeditatur explicatio, ut itaque multifariam inde utilitatem reportare poſſint ii, qui magno indefeſſi HALLERI exemplo excitati, artis non tantum fata ſcire, ſed ipſas etiam medicas doctrinas ſollicite pertractare, et cognitas magis ſibi reddere cupiunt.

XIX.

Animaduerſiones de ſuffuſionis natura et curatione. Diſſ. inaugur. Praeſ. IVST. GODOFR. GÜNZ. Ph. et M. D. P. P. etc. Reſp. IO. PHIL. SCHNITZLEIN. Lipſiae 1750. 4. pl. 8. c. tab. aen.

Cum ab Ill. diſſertationis Auctore non famae ſolum, ſed meritorum quoque celebritate conſpicuo, non niſi limata merito expectari poſſint, nos certe habere non videmur, cur velimus eam commendare; de qua tamen, accurate diligenterque et eleganter exarata, quaedam delibare liceat. Ex veteribus medicis ante RVFFVM fuiſſe nullum, Cl. p. 8.
Auctor aſſerit, qui ſuffuſionem diſtinxerit a glaucomate, ſuamque binis his morbis ſedem aſſignauerit, nec GALENVM fuiſſe primum, uti ex medicis plurimi opinantur, ſed GVILIELMVM DE SALICETO, p. 9.
qui ſuffuſionem pannum aut telam aut membranam eſſe dixerit. Ad ipſam autem ſuffuſionem refert Ill. Auctor *omnia opaca corpora, quae corneam inter vi-*

treumque humorem nata, visum siue ex parte impediant, siue tollant omnem. Ad quam facilius compro-
p. 10. bandam descriptionem ipsius oculi naturam inuestigat. Quod anatomicorum non nulli appellant *ligamentum ciliare*, Doctissimus GÜNZIVS nominare mauult *circulare*, illum scilicet angustissimum, nigrum, et post hunc dein alium albicantem circulum, per quem choroidea tunica anterius, ubi finitur, scleroticae adhaeret, eique laxe agglutinatur. Cir-
p. 11. culum autem, qui ab interiore parte respondet illi, *coronam ciliarem* appellat, plicas vero inde assurgentes processus ciliares, a quibus tamen alienam esse iudicat structuram muscularem; ipsi corneae manifesto adhaerere tunicam retinam, quae ad hanc usque pertineat, vascula etiam illa male dici vorticosa, quae stellularum in modum in exteriore potissimum choroideae lamina ex eo loco prodeunt, ubi inter choroideae laminas interioris oculi vascula minora in circulo sic dicto arterioso atque venoso concurrunt:
p. 13. tertiae porro circiter eique anteriori oculi sphaerae parti laxe adhaerere coniunctiuam, et per membranosam ab hac profectam substantiam inter se iunctos musculorum aponeuroticos fines ad minimum tres, saepe quatuor lineas ab omni corneae margine abesse. Suffusionum tria summa genera constituit Cel. Auctor, unum, quod *aqueas* vel *spurias* in aqueo humore consistentes, alterum, quod *crystallinas* vel *veras* in crystallino, atque ultimum, quod *mixtas* vel potius *compositas* in utroque haerentes comprehendit.
p. 14. *Aquearum* alias esse, inquit, *membraneas*, alias vero *viscosas* vel *mucosas*; ex his, si inueteratae sint, oriri
p. 16. forte illas posse; uti autem sede, sic et natura differre; alias enim *veras* esse *membraneas*, alias vero *spurias* vel *carneas* dicendas uueae quasdam excres-
p. 22. centias, earumque has semper esse mobiles, illarum forte quam plurimas immobiles: membraneas, in primis veras, omnes, quamuis non uno modo, ex inflam-

inflammatione nasci, uueae quadam, et processuum ciliarium, lentisque velamenti laesione praegressa, ex quibus scilicet tumidis factis, praecipue autem ex uuea, gelatinosum succum exsudantem, sicciorem dein factum, membraniformes concretiones producere: aliam quoque concretionum rationem esse eam, ubi ex aqueo humore, crassiore facto, in telae cuiusdam modum cum uueae arteriolarum orificiis concrescunt. *Crystallinarum* alias esse docet in lente ipsa reperiundas, *veras crystallinas* dicendas, alias in eius velamento, *membraneas crystallinas*, alias in utraque parte consistentes, *mixtas crystallinas* nominandas. Liquorem, qui lentem ac eius velamentum intercedit, solum sine alterutrius laesione, corrumpi posse, negat Cl. Auctor. Cataractas *crystallinas veras*, quarum multae species esse possunt, ad *solidas liquidas*que reducit, lente nimirum vel soluta, vel solida magis facta, vel tali permanente, eaque vel tota, vel eius nucleo, modo induratis, modo opacis saltim redditis, modo gelatinosa substantia nucleo circumfusa. Ex iis, quas *cysticas*, alii purulentas et caseosas, et multo magis quas lacteas nominant auctores, easque omnes a suppuratione prouenire existimant, non nullas forsan esse Cl. Auctor iudicat, quae tantum in *turbido facto lenti circumfuso liquore consistant.* Alteram *crystallinarum*, quas *membraneas* vocat, speciem per se quidem raram, vel aduersam velamenti lentis partem eamque frequentius, vel auersam occupare ait, quae adhuc longe rarius accidere videatur, quod non vitrei humoris opacitas simul coniuncta sit, hinc etiam vel *aduersas*, vel *auersas* dicendas. Tertii *crystallinarum*, quas *mixtarum* nomine insigniuit, generis exemplum Parisiis vidit Cl. Auctor in viuae feminae oculo, cui, lente olim per curationem depressa, relicta in ambitu velamenti, quod in ipsa curatione laceratum fuerat, pars supererat opaca facta, aliqua tamen pelluciditate superstite.

p. 23.
p. 24.
p. 27.
p. 31.

p. 33. ſtite. Nullum praeter illud, quod MORGAGNVS
habet, apud auctores inuenit exemplum, quod ad
illud ſuffuſionum genus referri poſſet, quae ex *aqueis*
cryſtallinisque compoſitae ſunt. Tum quoque maxi-
me hanc ſpeciem oriri poſſe autumat, ubi ab exter-
na vi, oculo illata, inflammatio ſuppurationem exci-
piens in uuea excitatur. Qua omnium, quae naſci
poſſunt, ſuffuſionum natura accurate explorata, et
in altero diſſertationis capite vulgari eas acu curandi
ratione, quam incerta ſit, ſaepiusque eſſe queat pe-
riculoſa, diligenter examinata, in ultimo tandem ca-
pite optimam per acum curandi rationem Cl. Auctor
docet, illamque a PETITO repertam in primis com-
p. 44. probat. Suffuſionis aliquam maturitatem ad felicius
ſuſcipiendam curationem expectari debere negat Cl.
Auctor, dum modo lens adeo opaca ſit, ut a vicinis
p. 46. partibus diſtingui queat: praeparationem, quam vo-
cant medentes, ſaepius parum eſſe utilem, et non
nunquam periculoſam, iudicat, ſufficere ut pluri-
mum, ſi modo corpus ſanum ſit, breui ante curatio-
p. 48. nem lotionem in aluum inieciſſe. Superiorem pal-
pebram contra ſupercilia commode firmari, illumque
ſuperciliorum locum, quo nerui ad frontem abeunt
atque ſupercilia, ſcuto quaſi adſtringi, ſpecillum quo-
que ſine metu, ne humor aqueus effluat, utiliter ad-
hiberi poſſe, praeſertim ſi medenti manus non per-
fecte ſtabilis ſit; atque utrumque hoc eſſe, de quo
p. 50. TAYLOR laudari poſſet. Acus, quam deſcribit et
ceteris praefert, illa circiter eſt, cuius iconem dedit
p. 51. BRISSEAV. Cum PETITO duas ſemper vel potius
duas cum dimidia lineas a cornea, et cum DVDDEL-
p. 52. LO ad unam lineam circiter infra medium oculum
punctionis locum eſſe debere probat. Minimus ei-
que proximus digitus non temporibus, ſed exſtan-
tiori malae loco, ſub angulo oculi externo, impona-
tur, quod praeſertim, ſpecillo non adhibito, neceſ-
p. 55. ſarium eſt. Mucronis acus obtuſo margine lentis
infe-

inferiori laterali parti admoto, *imprimenda eius cuſpis paullulum lenti eſt, et manu a temporibus tantillum reuocata, tum verſus oppoſitum lentis latus, tum retro etiam oblique promouenda, quo velamentum partim cuſpide acus, partim margine mucronis acuto, incidatur. Lens* autem *in partem vitrei lateralem inferioremque deduci ſic debet, ut, quae facies lentis anteriora atque poſteriora ſpectabant, iam verſus ſuperiorem inferioremque oculi partem conuerſae ſint.* Ex vitrei humoris cellulis acu diuiſis, parumque deſtructis, ea prouenire poteſt utilitas, ut lentis ille ſacculum implere, eumque in ſphaerae ſegmentum attollere, ideoque, ne velamenti lamina anterior cum poſteriore, uti vano quidam metu fieri poſſe autumarunt, concreſcat, impedire queat. In *cyſtica* dicta cataracta, in qua lens opaca cuiuscunque indolis liquori innatat, velamenti pars anterior, ipſa prius lente in vitreum depreſſa, acu inferius perforetur, ut in aqueum liquor ille transfluere poſſit, in eoque ſubſidere, quod vere fieri poſſe Pariſiis obſeruauit Cel. Auctor; ſin vero minus ita fiat, per corneam inciſam euocari debet. Tabula, quae diſſertationi adiecta eſt, icones partium dat, per quas, et quo modo, acus ad cataractae ſedem debeat demitti, ad faciliorem ipſius curationis intellectum apprime utiles.

p. 56. p. 59. p. 60.

XX.

De oleo palmae, materia iniectionibus anatomicis aptiſſima. Progr. Auctore SAMVELE THEODORO QVELMALZ. Ph. M. D. P. P. etc. Lipſ. 1750. 4. pl. 2.

Iniectionum, quas vocant artis anatomicae periti, utilitate laudata, ceram illis ſolam adhiberi non poſſe demonſtrat Cl. Auctor. Vt eam igitur mollio-

rem et magis ſequacem redderet, tum temporis, cum res anatomicas frequentius tractaret, olei palmae ex nucleis fructus *Aouara* dicti, palmae arboris ſpeciei, expreſſi, quartam illi, aut pro maioribus vaſis explendis tertiam partem cum felici ſucceſſu adiecit. Balſamica in primis virtute, quae putredini reſiſtat, illud ſe commendare, ex eo iudicat Cl. Auctor, quod ultra viginti annos aſſeruatum ne rancorem quidem contraxerit. Examini quoque chemico ſubiecit, et cum cerae quidem indole conuenire, ſed longe tenuius eſſe atque ſubtilius, aſſerit.

XXI.

Specim. acad. de principiis vegetationis, cuius primam partem Praeſid. D. IO. GOTTSCH. WALLERIO, Chem. Metall. et Pharmac. Prof. proponit IACOB STENIVS, Holmiae 1751. 4. pl. 3.

§. 4. Per vegetationis principia non tantum ea intelligit corpora Cl. Auctor, quae mixtionem, vel compoſitionem potius vegetabilium ut conſtitutiua ingrediuntur, ſed ea etiam, quae vegetationem quaſi *inſtrumentaliter* adiuuant, atque hinc diuidit illa principia in *paſſiua* ſiue *materialia*, et *actiua* ſiue *forma-*
§. 5. *lia.* Priora enim ſe ipſa mouere non poſſunt, neceſſario itaque aderit aliud actiuum, quo materialia iſta fluida in motum excitari queant. Praeter ea materialia non aequali vi nutritiua vegetabilium augmentum promouent, ſed alia ex illis potius ut inſtrumenta conſiderari debent, quibus reliqua materialia vel *fluidificantur*, vel *ſubtiliſantur*, vel *combinantur*, denuo itaque diſpeſcuntur in *nutritiua*, unde ipſum incrementum dependet, in *inſtrumentalia*, quibus priora ſubtiliſantur, et ita combinantur, ut naturae vegetabili aſſimilari queant, tandem in *actiua*

quae

quae motum excitant et augent. Materialia ea Cl. Auctor assumit, quae diu ab aliis proposita stabilitaque fuerunt, sal scilicet, aqua, terra et oleum. Quid vero singula haecce ad vegetationem conferant, speciatim ostendit, atque primo de terra disserit. §. 6. 7.

Nihil vero de terra, qua tali minerali, in substantiam vegetabilium abire, sed omnem ferme nutritionem ab aqua dependere ex HELMONTII, BOYLEI atque ELLERI experimentis satis euictum esse existimat. Quod assertum variis praeter ea propriisque obseruationibus corroborare studet. §. 9.

Ager maxime pinguis, nulla accedente pluuia, minus existit frugifer, atque hinc bonitas agri aestimanda a natura strati superioris aeque ac inferioris argillacei pinguis, quod diu humiditatem retinet; eadem etiam causa subest, cur agri sicca et calida aestate, versus boream et orientem declinantes, minus tardiusque aquam exhalatione emittant, et reliquis magis sint fructiferi, ut et illi, qui syluarum umbra teguntur. Ne vero quis existimet, eo maiorem esse agri fertilitatem, quo plus aquae ille contineat, obseruari debet, alia vegetabilia aquam fluidam, alia vero eam in vapores resolutam desiderare, porro constat, fluente aqua debitum caloris gradum arceri, maior enim caloris gradus, quam aquae fluentis est, ad germinationem requiritur, aqua vero non tam diu calorem seruat ac terra; et tandem semina diu in aqua emollita putrescunt facile et exsiccata euanida euadunt. §. 10.

Aqua vero in vegetatione vel *materialiter* vel *instrumentaliter* suam praestat utilitatem. Prius fit, dum 1) ipsam terram ad vegetabilium alimentum necessariam seu ipsam basin solidam suppeditat, et hanc aquae singularem metamorphosin denuo et aliorum et propriis obseruationibus declarat Auctor. 2) Dum substantia sua fluida non elastica partium terrestrium combinationem si non absoluit, tamen adiuuat. Instrumentaliter vero aqua vegetationem promouet, §. 11.

tanquam vehiculum et menſtruum, in quo mediante ſale reliquae nutritiuae materiae ſolui poſſunt, ac ita praeparari, ut in materiam fluidam, ad nutritionem aptam redigantur; deinde aqua vi ſua ſolutiua et mobili ramenta et feces ab alimento ſuperſtites ſecum vehit, ut perſpiratione poſſint ex planta eliminari.

§. 12. Ab aqua ad ſalini principii nutritiam vim declarandam pergit Cl. Auctor, atque primum aliis contradicit, qui nitroſum principium vegetationem promouere perhibent; eius modi enim principium in aere adeſſe minime concedit, ut alio loco fuſius explicauit. * Verum, licet ita res Auctori videatur, tamen veriſſimum eſſe ſtatuit, nullam vegetationem ſine ſale poſſe fieri. Hoc autem non ut principium nutriens, ſed ut inſtrumentum coadiuuans conſiderandum eſſe aſſerit. Si enim ſalia plantis alimentum praeberent, ibi, ubi magna eorum copia adeſſet, neceſſario etiam herbae laete creſcerent, contrarium vero et ſalini fontes et experientia quotidie docent.

§. 13. Ea itaque de cauſa ſalia ad vegetationem requiruntur, quo aqua et oleum combinetur ipſumque oleum attenuetur, ut minimos vegetabilium tubulos permeare et ita nutritionem perficere queat. Videtur etiam tenuem iſtam vegetabilium terram mediante ſale facilius redigi cum oleo et aqua in unam maſſam, ſiue ſuccum nutritium. Concludit itaque Cl. Auctor diuerſam a ſalibus oriri vegetabilium mixtionem, ab iisque peculiarem illorum ſaporem maxime dependere, an vero etiam ad colores diuerſos aliquid conferant, nondum ſatis exploratum eſſe libere fatetur.

§. 14. Oleoſae partes duplici in primis modo ad foecundationem conſpirant, dum vel ſubſtantia ſua pingui ipſam mixtionem ingrediuntur, vel humiditatem

* Conf. Auctoris Diſſ. de natura et origine nitri, Vpſal. 1749. 4. edita §. 12. et 19.

tatem et aquoſum retinent. Ab hoc materiali principio aſſimilato odor vegetabilium ſpecificus, forte etiam color dependet. Experientia dudum docuit, §. 15.
ſine liberiori aere nullas creſcere poſſe plantas, quid itaque ille ad vegetationem contribuat, nunc diſquiritur. Conſideratur vero ille vel *abſtracte*, ab aliis heterogeneis ſeparatus, vel *compoſite*, cum aliis aeris partibus combinatus. Aer abſtracte conſideratus §. 16.
vel elaſticus eſt, vel ea virtute priuatus. Priori reſpectu motu undiquaque premente et quaſſante nutritium ſuccum in plantis propellit, et ita principium formale conſtituit. Quid vero aer non elaſticus et ita in corpus ſolidum mutatus praeſtare poſſit, ſe ignorare ingenue fatetur Cl. Auctor. Aeris vero §. 17.
cum aliis particulis remixti longe euidentior eſt ad nutritionem plantarum neceſſitas, atque hoc reſpectu et materialiter et formaliter vegetationem promouet; primum efficitur, dum particulas aqueas et oleoſas ſuppeditat, et ſalinas de acido uniuerſali aereo, non nitroſo, refocilante particulas plantis communicat, poſteriori vero modo iuuat, dum materiam *calorificam* ſubminiſtrat. Haec triplici modo agit 1) circulationem humorum mediante aere promouet, 2) aquam in terram transmutat, et 3) oleoſum atque pingue generat. Aqua itaque, pingue et §. 18.
certo reſpectu caloris materia principia vegetabilium conſtituunt materialia, inſtrumentalia ſunt ſal, ex quo, cum aliis combinato, oritur ſaponaceum aquae miſcibile, et praeter ea etiam aqua, formale tandem aer eſt cum materia caloris combinatus.

Quae ex his deduci poſſunt corollaria et quo modo haec in praxi applicari queant, in poſteriori parte diſſertationis docebit, quam, ut proxime exhibeat, induſtrium naturae ſcrutatorem exhortamur.

XXII.

XXII.

Plantae ſelectae, quarum imagines ad exemplaria naturalia, Londini in hortis curioſorum nutrita, manu artificioſa pinxit GEORG. DIONYS. EHRET, Germanus, collegit, nominibus notisque illuſtrauit CHRISTOPH IACOB TREW, M. D. Norib. in aes incidit et viuis coloribus repraeſentauit IO. IAC. HAID. Auguſtanus, Decuria I. 1750. fol. reg. Dec. II. 1751. tab. aen. 20. praef. 1. pl. text. 1. pl.

In viua plantarum facie, quae exſiccatione facile euaneſcit, picturis idoneis ſupplenda, diu multumque ſemper laborauit TREWIVS; atque hinc a variis, et pictoriam artem optime calentibus viris indigenarum aeque ac hortenſium et exoticarum viuas ſibi comparauit imagines. De praeſtantia vero EHRETI tandem certior factus, etiam ab eo impetrauit, ut rariores plantas ſibi obuiam factas ad ipſa naturae exemplaria in charta maiore pingeret; et huic deſiderio cum ſatisfeciſſet, atque praeter ea itinere per Heluetiam Galliamque inſtituto et nunc tandem Londini pedem figens, eius modi mittere continuaret et adhuc continuat, numerus iconum 300. iamiam excedit. Quilibet autem facile praeuidet, recentiſſime exhibitas EHRETI delineationes, tum ob plantarum, quas repraeſentant, raritatem, tum ob artificis, qui indefeſſa induſtria per plures annos huic exercitio ſoli ſe conſecrauit, perfectionem, reliquis merito eſſe praeferendas. Haud exiguum quoque ad iconum praeſtantiam contulit, quod LINNAEO familiaris factus, ab eodem characteres plantarum genericos delineare didicit; id quod in primis plantae in horto Cliffortiano nitidiſſime ſculptae abunde teſtatum fecerunt.

Cum

Cum vero omnem iconum collectionem, quam TREWIVS poſſidet, attentus perluſtraret celebris ille Auguſtanorum pictor et chalcographus IOH. IAC. HAID, conſilium cepit, ex eadem illas, quae EHRETI manu artificioſe pictae ſunt, et ſimul raritate et formoſa ſpecie prae reliquis ſeſe commendant, omni ſtudio in aes incidendi, viuis coloribus ſupra charta maiore repraeſentandi, et ſingulis ſemeſtribus interuallis decuriam in publicum edendi.

Ne autem ſuſpicio oriatur, hoc opus cum illo, quod EHRETVS ipſe Londini euulgare coepit, unum eſſe idemque, ipſe TREWIVS monet, ſe eas plantas, quas ille iam edidit, non exhibere velle, et ſi forte quaedam in utroque comparíturae ſint, non una tamen eademque ratione id futurum eſſe ſpondet.

Haec praefari lubuit, antequam ipſam operis rationem reddamus. In hoc itaque 1) forma et magnitudine naturali ſeruata, plantarum habitus perfectior redditur. 2) Nullo ſeruato ordine, quippe qui in eius modi collectionibus nec poſſibilis, nec commodus, icones prodeunt. 3) Characteres partium fructificationis genericos plurimis quidem opponi velle, omnibus vero iungi non poſſe, libere fatetur, nihilo minus tamen eius modi characteres ſaepius reperientur, quorum delineatio ab aliis nondum facta eſt atque tradita. 4) Hiſtoriam ſingulis plantis, commentarii inſtar, addendam quidem, non vero abſolute neceſſariam eſſe, exiſtimat; et cum aliis grauioribus negotiis nimis diſtractus eſſet TREWIVS, debitas ipſi curas impendere vix potuit. De non nullis tamen plantis ſingularia relata ac obſeruata in adiectis notis indicabit. Omne igitur, quod ſingulis imaginibus additurum ſe eſſe promittit, eſt nominis adſcriptio. Cum vero hic exhibendae plantae plurimae a claſſicis auctoribus non recenſeantur, ulteriori ſcrutinio vel approbanda vel corrigenda ea

eſſe

esse monet. Illud ex receptis nominibus semper primo loco ponitur, quod aptissimum Auctori videtur. Et ut huius delectus rationem reddat, suam de nominibus plantarum sententiam fusius in praefatione declarat.

Plantae, quae prima hac atque secunda decuria continentur, sunt sequentes. Tab. I. *Cedrus foliis rigidis acuminatis non deciduis, conis subrotundis erectis.* Et haec *Larix foliis fasciculatis acuminatis* a LINNAEO appellatur. II. *Ananas aculeatus fructu ouato, carne albida. Tourn.* III. *Ananas folio non serrato Boerh.* IV. *Bocconia racemosa sphondylii folio tomentoso Plum.* Huius fructificationis partes omnes nitide repraesentantur, simulque annotat TREWIVS petala nulla et stamina modo sex animaduerti, licet illorum quatuor, horum vero plura LINNAEVS numerauerit. V. *Anona fructu lutescente laeui, scrotum arietis referente.* Haec quidem a CATESBYO eodem nomine delineata prostat, nostram vero perfectiorem esse, utramque intuenti facile patebit. VI. *Araliastrum foliis ternis quinquepartitis,* quod *Ginseng* siue *Ninzin* officinarum et porro *Araliastrum foliis ternis tripartitis et quadripartitis.* VII. *Papaya fructu oblongo melonis effigie Tourn;* huius quoque partes seorsim delineantur, et inter eas, praeter foemininum perfectum quoque florem animaduertimus, quod hactenus nunquam obseruatum fuit. VIII. *Corallodendron triphyllum americanum non spinosum, foliis magis acuminatis, flore pallide rubente.* An a spinosa diu cognita specie vere diuersa? IX. *Magnolia lauri folio subtus albicante. Catesb.* X. *Liriodendron foliis angulatis truncatis* siue *Tulipifera.* XI. *Lilium foliis sparsis multiflorum, floribus reflexis fundo aureo, limbo aurantio, punctis nigricantibus, pedunculis singulis unico folio instructis.* XII. *Meadia foliis oblongis serratis floribus reflexis purpureis.* CATESBY primo eam delineauit, hic vero pulcherri-

mae

mae plantae partes accurate et ſeorſim exhibentur. XIII. *Lilio narciſſus africanus ſcillae foliis, flore niveo linea-purpurea ſtriato.* Ipſe EHRETUS in ſuo libro Tab. V. hanc plantam delineauit, quae vero figura foliis caret, huic appictis. Cum *Lilio narciſſo* non conuenit, ſed ex ouario, ſpathae fundo adhaerente, prouenit tubus longiſſimus, ſtylum ſolum continens et in amplam corollam ſeſe explicans, cuius ſegmentis, non vero ouarii receptaculo implantantur ſtamina. Cum Crino itaque magis conuenire exiſtimat Cl. Auctor. XIV. *Cereus altiſſimus gracilior, fructu extus luteo intus niueo, ſeminibus nigris pleno Rai.* XV. *Pauia Boerh.* XVI. *Verbaſcum caule ramoſo, ſpica laxa, foliis inferioribus petiolatis oblongo acutis denticulatis glabris, flore obſolete fuſco,* quae eſt *Blattaria flore ferrugineo Tourn.* et *Verbaſcum caule ramoſo, ſpica laxa foliis inferioribus petiolatis oblongo acutis dentatis glabris, flore obſolete flauo venis purpureis variegato*, et haec alias *Blattaria flore obſolete flaueſcente colore* dicitur. Vtramque iconem unius modo plantae varietatem eſſe ipſe Auctor monet. XVII. *Meſpilus caroliniana apii folio vulgari ſimilis maior fructu luteo, Milleri.* XVIII-XX. *Muſa caudice viridi, fructu longiore falcato anguloſo Sloan*, planta integra Tab. XVIII minuta magnitudine, racemi vero fructiferi T. XIX. et flores fructusque in naturali magnitudine T. XX. delineantur. Splendidiſſimo huic operi, feliciter inchoato, eruditorum applauſum promittimus, auctorum indefeſſum optamus ſtudium.

XXIII.

Noua Medica.

Licet nouiter inuenta aut obſeruata quaeuis, diſquiſitione et elaboratione ulteriori utilia euadere poſſint, in morborum tamen curatione detecta eius

eius modi ſanitatis praeſidia multum prae reliquis lucis atque utilitatis afferre et ſaepius iam attuliſſe, videmus. Dignum hinc illud etiam eſt nouum aduerſus cancrum ſpecificum, quod annotetur et per capta rite experimenta comprobetur. Contra dirum hunc et deteſtabilem glandularum morbum, Phytolaccam Tourn, Amaranthum bacciferum ab hortulanis noſtris cognominatum, in Eboracenſi noua Americae prouincia adhibitam fuiſſe legimus.* In America, tanquam in patria ſponte creſcens haec planta, dum propullulat, edulis eſt, adulta vero acrem rodentemque ſuccum alit, et hic quidem, expreſſus et unguenti in modum ſolis calore inſpiſſatus, cancroſae parti applicatur, et non obſtantibus grauioribus, quos primis poſt uſum horis excitat, doloribus repetitis vicibus uſurpatus iuuat. Eo enim ſolo faciei cancroſum ulcus, octo hebdomadum ſpatio, mammarum vero cancrum ſex menſium interuallo percuratum fuiſſe, quidam ex medicis illius prouinciae per additas morborum hiſtorias confirmauit. Eo utiliorem hanc obſeruationem eſſe putamus, quo grauior et nullo fere huc usque detecto auxilio compeſcendus eſt morbus, cui ſpecificum dictum hoc medicamentum opponitur, et quo facilior eius eſt comparatio. In hortis enim, leui tantum opera adiuta facile creſcit phytolacca, in Hetruriae autem ac Mediolanenſi ducatu ſponte nunc prouenit.

Doctores et Profeſſores publice et priuatim artem ſalutarem docentes:

I) In Academia Argentoratenſi.

IO. IAC. SACHS, M. D. Pathol. Prof. Publ. Ord. Capituli Thomani Senior, Sereniſſ. Landgrauii Haſſo Darmſtatini eiusque Principis Haereditarii Conſil. Aulicus et Archiater.

GEORG.

* Vid. noua literaria Gœttingenſia an. 1752. no. 26. p. 254.

GEORG. HENRICVS EISENMANN. M. D. Anat. et Chirurg. Prof. Publ. Ord. Capituli Thomani Canonicus.

IO. BOECLER. M. D. Chem. Botanic. reliquaeque Mater. Med. Prof. Publ. Ord. Capituli Thomani Canonicus.

PHILIPP. HENRIC. BOECLER. M. D. eiusdemque Prof. Publ. Extraordin.

IAC. REINBOLDVS SPIELMANN. M. D. eiusdemque Prof. Publ. Extraordin.

IO. PHILIPPVS GRAVEL. Phil. et M. D. Physices Prof. Publ. Ord. Capituli Thomani Canonicus, qui ex philosophorum ordine huc refertur.

IO. IAC. FRIED. M. D. Ciuitat. Argentorat. Obstetricans iuratus.

GEORG. HENRIC. BEHR. M. D. Principis Hohenloici Consil. Aulic. et Archiater. Acad. Nat. Cur. Sodalis.

2) In Academia Vltraiectina.

IOHANNES OOSTERDYCK SCHACHT. Phil. et M. D. Institt. Med. et Prax. Prof. Ord.

IACOBVS GISBERTVS WOERTMAN. M. D. Anat. et Chir. Prof. Ord.

EVERARDVS IACOBVS VAN WACHENDORFF. M. D. Med. Botan. et Chem. Prof. Ord.

3) In Academia Goettingensi.

GEORG. GOTTLOB RICHTER. M. D. Magn. Britanniae Reg. Consil. Aulic. et Archiater, Medicinae Prof. Primar. Acad. Nat. Cur. Sodalis.

ALBERTVS AB HALLER. Phil. et M. D. Consil. Aul. et Archiater. Reg. et Elect. Med. Anat. Chirurg. Botan. Prof. Publ. Ord. Praeses Colleg. Chirurg. Societ. Reg. Scientiar. Praeses, Acad. Nat. Curios. et Regg. Brit. Boruss. Suec. et Vpsal. Sodal. in supremo Senatu Reipublicae Bernensis Ducentumuir.

IO. ANDR. SEGNER. Phil. et M. D. Med. Phyſ. et Math. Prof. Publ. Ord. Societ. Regg. Londin. et Berolin. Sodalis.

IO. GOTHOFR. BRENDEL. Phil. et M. D. huiusque Prof. Publ. Ord.

IO. GEORG. ROEDERER. M. D. eiusdemque Prof. Publ. Extraordinar. Rei Obſtetriciae Prof.

GEORG. MATTHIAE. M. D. Bibliothecae Cuſtos.

Quae ſub auſpiciis Principis Hiſpanienſis regii Cardinalis *Madriti* floret Medicorum ſocietas, praemia triginta, et quod excurrit, thalerorum pretio, ad annum proxime elapſum pertinentia, menſe nouembris diſtribuit, primum eorum IO. MATTHIAS DE BERCKMANN, M. D. ſecundum vero RAIMVNDVS BRVNET DE LA SYLVA, ſacerdos, medicam inſimul artem exercens, reportauit. Diſſertationes hunc in finem confectae, illam disquirebant materiem, cur praegnantes ſaepius abhorreant edulia, quae ipſis antea accepta fuere, alia contra valdopere appetant, et cur non nullae earum gypſo praecipue, calce, prunis aliisque ſimilibus rebus geſtationis tempore adeo delectentur. Aeque difficilis illa eſt quaeſtio, quae huic, quo viuimus anno, dicata, naturam et cauſas paralyſeos, remedia etiam percurando huic morbo, huc usque cognitis magis apta et efficaciora concernit. Commentarii de hoc argumento elaborati, ante finem menſis ſeptembris, ad PETRVM BEDOYA DE PAREDES, Conſiliarium aulicum et Archiatrum, Academiae itidem Secretarium, transmittendi ſunt.

Rudelſtadii ad finem praeteriti anni ſcholae anatomicae nouae apertae fuere, in chirurgorum et obſtetricum illius regionis utilitatem, a Principe Schwarzburgi nunc regnante IO. FRIDERICO inſtitutae. Inſtructum hunc in finem in huius urbis orphanotrophio theatrum anatomicum, a. d. I. menſis octobris

octobris inaugurauit Vir Clar. IO. CHRISTOPH. REINMANN, M. D. urbis aeque ac totius prouinciae Phyſicus ordinarius, anatomicis his lectionibus a Principe praefectus. Praemiſit ille primis ſuis, in feminino cadauere ſuſceptis, demonſtrationibus programma, in quo de chirurgiae neceſſitate et eius, ex anatomia capto incremento, breuiter diſſerit. Secundae vero, a. d. 20. octobris eiusdem anni, feminini iterum corporis habitae anatomiae, in ſchediasmate, germanico idiomate conſcripto, praefatur, et corporis humani conſiderationem ut nobiliſſimam et utiliſſimam commendat. Ita vero in duplici hac diſſectione verſatus eſt Cl. REINMANN, ut conuocatis, per Principis mandatum illius regionis chirurgis et obſtetricibus, partium fabricam et uſum declararet, prioribus in primis oſteologiam recentem proponeret, quam omni etiam anni quadrante praeter alias, quae quotannis ex inſtituto ab eo ſuſcipiendae ſunt, corporum quorundam diſſectiones, in exſiccatis oſſibus repetere ipſi animus eſt. Obſtetrices vero, quo rectius non tantum partes, quas tractant, cognoſcant, ſed optimam etiam parturientibus feminis praeſtare ſciant operam, Princeps chirurgo, cuius curae ipſum ſe tradidit, VALENTIN nominato, id dedit officii, ut qui Argentorati olim obſtetriciam artem didicerat, eam nunc feminas, ad quas illa deferri ſolet, ſingula quauis hebdomade, per duas horas edoceat. Vtiliſſima ſane eius modi ſunt inſtituta, ſi modo chirurgicis iſtis operibus illae ſemper atque ubique admouerentur perſonae, quae, tradita ſibi a magiſtris, optima quaeque praecepta et retinere et ad normam eorum, ſi caſus tulerit, muneribus ſuis, quae vitam humanam attinent, fungi atque praeeſſe valerent.

Anatomico chirurgico *Brunſuigae* inſtituto Collegio adſcriptus nuperrime fuit Vir Cl. VRBANVS

FRIDERICVS BENEDICTVS BRVCKMANNVS, M. D. qui Profectoris primi, sibi ex principis voluntate demandato, munere fungens, duabus per singulam septimanam horis physiologiam publice in theatro anatomico edocebit. Programma harum lectionum auspiciis praemissum, causas continuae agitationis maxillae inferioris in senibus obseruandae disquirit. Quae naturalis est decrepitis perpetua fere masticatio, a maxilla inferiori, altius nunc, ob dentium defectum versus superiorem adducta, iterumque, a rigidioribus factis et praeter consuetum antea modum extensis digastrici fibris, depressa, Cl. Auctori prouenire videtur.

Ex numero eorum, quos *Berolinensis* regia scientiarum academia in conuentu, a. d. 16. martii huius anni habito, socios sibi iunxit, ad nos etiam pertinet, quem nominemus, Cl. IALLABERTVS, physicam, quae per experimenta confirmatur, et mathesin Geneuae publice docens, ex variis, quae edidit, scriptis, experimentis in primis electricis, quae medicis usibus accommodata haud ita pridem publicauit, lectoribus nostris iam cognitus.

Londinensis, regia auctoritate constituta, scientiarum societas, Secretarii sui, CROMWELL MORTIMER, Physici ac Medici clarissimi atque industrii iacturam passa est, quippe qui hydropico morbo laborans ad d. 8. ianuarii huius anni, vitam cum morte commutauit. In eius locum, qui Secretarii muneri praeesset, Virum Clariss. THOMAM BIRCH, a. d. 5. mensis februarii a societate nominatum, socium vero Clar. BRADLEY Astronomum electum fuisse accepimus.

Elogium

Elogium ABRAHAMI VATERI, Med. Doct. et Professoris in academia Vitebergensi primarii.

Qui patriae magis atque parentibus laudem atque existimationem conciliare, quam partam eorum gloriam, dum viueret, sibi unice arrogare studebat ABRAHAMVS VATERVS, anno praeteriti seculi octogesimo quarto a. d. VII. Id. decembr. Vitebergae natus, patrem habuit CHRISTIANVM, artis salutaris Doctorem et Professorem, temporibus istis celeberrimum, matrem vero IO. DEVTSCHMANNI, Theologi eximii filiam. Eum, optimae spei iuuenem, parentes non domi tantum, fideliter iis imbuere curarunt praeceptis, quae fundamenta disciplinarum et vitae felicis appellari debent, sed Martisburgum etiam in gymnasium institutionis causa miserunt, optimo certe consilio, quo iuuenes, aliorum curae commissi, virtutem sequi et vitia euitare, eorum, cum quibus versantur, exemplo addiscunt. Ab inde post aliquot annos redux factus academiae patriae nomen dedit, et iis, quae ex philosophia, mathesi, historia et rerum naturalium scientia, medicinam et attinent et ornant praemissis, praeclaro parentis exemplo excitatus, salutari arti sese addixit. Magistris usus est in reliquis doctrinis ROESCHELIO, SCHOENINGIO, DASCHIZCCIO atque SCHVRZFLEISCHIO, medicam vero disciplinam optimus parens atque IOH. GOTTFR. BERGERVS eum edocuerunt. Praeter eximia deinde diligentiae documenta, duplici vice disputauit, et primo, moderatore DASCHIZCCIO, mechanismum corporum naturalium, deinde sub ROESCHELII praesidio, το θειον in physicis exposuit. Acceptis postea summis in philosophia honoribus, anno huius seculi nono, primum in medicina examen sustinuit, et praeceptoribus inde

commendatus, Lipſiam noſtram eo quidem animo adiit, ut ex BOHNII, RIVINI, PAVLI, SCHACHERI et ETTMVLLERI, celebrium virorum, inſtitutionibus proficeret. Domum abinde reuerſus, in ſequente anno ſub BERGERI praeſidio, de peſtilentia vera, e cathedra diſſerens, Doctoris medicinae titulum atque honores promeruit. Cum vero nil magis ſcientiae medicae ab omni fere tempore adiumento fuiſſe intelligeret, quam ſi eam colentes alias regiones atque prouincias ingreſſi, ex vario hominum viuendi genere, diuerſoque morborum genio, ſuorum ſalutem viuendique methodum diiudicarent atque conſtruerent, ipſe, qui, quantum poſſibile, artis ſuae perfectiorem acquirere cognitionem et ciuibus omni modo prodeſſe cupiebat, ad alios populos proficiſcendi capiebat conſilium. Sub ipſis huius itineris auſpiciis, Lipſiam noſtram, quae eum antea inſtruxerat, iterum ſalutabat, et inde ad principes Germaniae academias celebresque urbes progrediebatur, praeclaros ubique et in ſcientiis, naturali potiſſimum et medicina, multum verſatos viros adibat, non ab exteris tantum omnem ſolidiorem eruditionem petendam eſſe, ſed in ipſis adhuc Germaniae finibus eam inueniri, probe perſpiciens. Sic praeparatus quaſi et magnorum virorum conuerſationi aſſuefactus Belgium ingrediebatur, et cum magnis illius aeui medicis, ALBINO, BOERHAAVIO atque RVYSCHIO colloquendi et ex eorum doctrina locupletatus redeundi opportunitatem nanciſcebatur. Ab his in Britanniam diſcedens per aliquot menſes Londini ſubſiſtebat, et anglicani ſermonis poteſtatem breui tempore ſibi conciliabat, largiſſimum ex hoc labore reportans fructum. Licet enim tunc temporis magnos ubique et in exiſtimatione conſtitutos inueniret viros, quorum familiaritate uti laudi aeque ac emolumento ipſi erat, in Anglia tamen optima praecipue capiebat in arte ſua incrementa. Nam praeter theatrum

trum Scheldonianum, bibliothecam Bodleianam, et alia, quae Oxonii viſitabat, collegia, et praeter muſea IO. SLOANE et WOODWARDI, quae luſtrabat inſtructiſſima, Londini etiam ABRAHAMVM DV MOITRE in arithmetica uniuerſali, HAVCXBECVM in phyſica experimentali magiſtros habebat, et morborum chirurgicorum tractationem in noſocomiis a claris in hac arte viris addiſcebat. Cel. deinde RVYSCHII cauſa in Belgium iterum reuertebatur, et miram eius, in exhibenda partium corporis humani fabrica, induſtriam non tantum ſpectator admirabatur, ſed ipſum etiam demonſtratorem habebat. SIRMESIO praeter ea anatomiam docenti, RAVIO atque RVYSCHIO iterum chirurgiam in noſocomiis exercenti ſedulus aderat. Haec, quae noſtro, ob egregias animi dotes et diſcendi feruorem, bonis ubique viris commendato, ſeſe offerebat exoptata proficiendi occaſio, aeque ac dulciſſimum cum AVGVSTINO FRIDERICO WALTHERO, qui tunc perpetuus itineris comes, Lipſiae poſt ea noſtrae ornamento fuit, ipſi intercedens amicitiae vinculum, ita enim a ſuis remotum tenebant, ut inuitus fere per inferioris Germaniae principes urbes reuertens, patriae tandem atque parentibus iterum ſe traderet, optima rerum naturalium et medicarum ſcientia exornatus. Hanc deinde, quam ſibi comparauerat, eruditionem aliis iterum tribuendi commodam nactus eſt occaſionem, cum anno huius ſeculi decimo octauo medicinam extra ordinem docendi munus in academia patria ipſi demanderetur, cui tamen ultra biennium non praefuit; tunc enim nomine HEVCHERI, celebris poſt fata adhuc viri, cum ille Dresdam auocaretur, botanicam atque anatomiam profiteri cepit, in cuius etiam locum trigeſimo tertio anno conſtituebatur. Is eum capiebat harum diſciplinarum amor, ut, cum deinde, BERGERO mortuo, ſecundum in ordine medicorum locum occuparet, pathologia,

quae ipſi ex muneris ratione edocenda erat, ad STENZELIVM delata, eaedem illae diſciplinae ipſi flagitanti ex Regis clementia relinquerentur, a quibus etiam, quadragesimo demum ſexto huius ſeculi anno, quo Profeſſor primarius et ordinis medici Senior deueniebat, diſceſſit, in therapia potiſſimum auditores nunc inſtruens. Academicis hiſce muneribus eam adhibuit diligentiam atque fidelitatem, quam exteri iam in eo, ſuae cognitionis amplificandae cauſa itinera faciente, erant mirati. Praeter id enim, quod anno iam duodecimo huius ſeculi, ab academia imperiali naturae curioſorum in ſociorum numerum, ſub ANTIPATRI nomine, relatus fuerit, Londinenſis etiam ſcientiarum ſocietas anno vigeſimo primo, regia tandem Pruſſica academia anno vigeſimo nono ob ea, quae in eo conſpiciebantur, merita ſuis eum annumerauit. Indefeſſum potiſſimum anatomiae ſtudium in eo fuit. Ipſe enim anatomicum Vitebergenſis academiae theatrum non tantum exſtruendum curauit, et anno trigeſimo ſexto, cum Rectoris munere functus eſſet, publice dedicauit, ſed eximiam quoque rerum anatomicarum collectionem, quam ex Regis clementia obtinuerat academia, ordinauit et catalogum de iis confecit. Ipſe praeter ea partes diſſectas replendi et conſeruandi artem, quam a RVYSCHIO didicerat, felici cum ſucceſſu ita tentauit, ſeduloque exercuit, ut ſplendidum inde, de quo haud ita pridem retulimus, muſeum inſtructum et ornamento ipſi ſit, et optimum praebeat documentum, quantum a moribus eorum receſſerit, qui eruditorum nomen prae ſe ferentes, exterorum ſolertiam atque inuenta conſpicientes, ea vix admirandi ſaepius inueniunt materiem, ne dum ut ipſi imitandi aliorum induſtriam capiant conſilium, vel, ſi quae adhuc eorum animis ineſt naturae exiſtimatio, corraſis ſaltim atque coemtis, quos nominare vix ſciunt, rerum naturalium theſauris ſuperbiunt. Ex ſcriptis etiam, quorum catalogum

talogum inferius tradémus, multa eius in indaganda corporis humani ſtructura poſitam induſtriam ipſa eloquuntur, ſic nouum, circa coecum ſic dictum linguae foramen, ſalivalem ductum in duplici diſſertatione deſcriptum propoſuit, naturalis deinde, quae in foramine ouali, poſt natum infantem contingit coalitionis cauſam, et nouum bilis in duodeno notatum diuerticulum indicare et confirmare allaborauit. Botanicam etiam ut alteram muneris, cui per plures annos praeerat, partem, optime coluit et hortum huic inſtituto dicatum academicum amplificatum plus ſimplici vice deſcripſit. Fideliter itaque artis ſalutaris alumnos inſtruens noſter, quam diu vires corporis id permittebant, diſcentibus utilitati, academiae vero ornamento, aegrotis auxilio, ſuis atque amicis oblectamento fuit, et poſt fata adhuc partam meritorum gloriam retinebit. Finiuit vitam laudabiliter peractam, a. d. XIV. Calendarum decembris, poſt ea quam pridie Iduum menſis nouembris regius morbus, eum ſenem ſexageſimum ſeptimum annum agentem, inuaſerat. Sequentia ſunt, quae reliquit noſter eruditionis monumenta.

Diſſ. de mechaniſmo actionum vitalium prior, de principio vitali, Reſp. A. Wöldicke, 1707.

Ad FR. RVYSCHIVM, de viis abſconditis pulmonum, quibus aer reſpirando receptus in ſanguinem penetrat, nec non de vaſorum ſecretoriorum ſtructura mechanica, et de fibrillarum neruearum in cerebro principiis epiſtola, cum reſponſione RVYSCHII, Amſtel. 1714 recuſa, quae in ordine Epp. Anat. Probl. eſt XVI. 1708.

De actionibus vitalibus, diſſ. 2da, Reſp. C. I. Scheffler, 1709.

De ſucci neruei ſecretione mechanica diſſ. Reſp. T. W. Marburg. 1711.

Pr. de incrementis theoriae medicae Londini idiomate anglico editum, latinitati donatum.

CHRIST. VATERI Physiologia experimentalis, editio secunda, opera ABR. VATERI, 4.

Diss. de theoria chymiae mechanica, Resp. G. Fr. Vatero, 1713.

Diss. de oeconomia sensuum ex speciali organorum sensoriorum, et sigillatim ex papillarum neruearum textura demonstrata, Resp. I. G. Klepperbein. 1717.

Pr. de incrementis artis medicae, ex remediis exoticis nouiter detectis expectandis. 1718.

Pr. de mechanismo, quo natura utitur in obturando foramine ouali et ductu arterioso. 1719.

Diss. de nouo bilis diuerticulo, circa orificium ductus cholidochi, ut et valuulosa colli felleae vesicae constructione, Resp. P. G. Berger. 1720.

Diss. de methodo noua transplantandi variolas per insitionem, Resp. Io. H. Vlrici et C. H. Stolle.

Pr. de balsami de Mecca natura et usu.

Pr. de hepate in hydrope saepius insonte.

Diss. de vulnerum in intestinis lethalitate, Resp. I. R. Tieffenbach. c. f.

Pr. de nouo ductu saliuali, eoque praecipue in lingua excretorio, nunc demum iniectione detecto, cum fig. 1720.

Eine Abhandlung vom Blatter Beltzen. 1721.

Catalogus plantarum, in primis exoticarum horti academici Vitebergensis; c. f.

Diss. de calculi in vesica fellea generatione, Resp. I. F. Schimmer. 1722.

Diss. de vulnere cerebri sclopetario, septima demum hebdomade absolute lethali, Resp. I. A. Seyfferth.

Diss. de grauiditate apparente, ex tumore ouarii dextri enormi, tandem in ascitem terminata, Resp. P. G. Berger, c. f.

Pr. Vasa

Pr. vaſa lactea cum ciſterna chyli duodecimo poſt mortem die chylo adhuc turgida demonſtrata.

IO. CVRVI SEMMEDI Pugillus rerum indicarum, ſeu hiſtoria variorum ſimplicium ex India, America, aliisque terrarum partibus allatorum, ante hac lingua Luſitanica exaratus, nunc latinitati donatus cura A. V. 4.

Diſſ. de vitiis viſus duobus rariſſimis, Reſp. I. C. Heinecke. 1723.

Diſſ. de ſcirrhis viſcerum, Reſp. C. S. Ezler.

Diſſ. de ſyncope eiusque cauſis et cura, Reſp. B. Schicht.

Nachricht von der Beſchaffenheit und Succeſs des Blatterbeltzens in Neu Engelland, aus dem Engliſchen überſetzt.

Pr. de praeſtantia et certitudine ſemeioticae medicae.

Diſſertatio Regiae magnae Britanniae ſocietati dicata; qua ductus ſalivalis in lingua elucidatur, confirmatur, nouisque experimentis adſtruitur, c. f.

Pr. de liene celluloſo.

Diſſ. de podagra armis chymicis expugnabili, Reſp. I. F. C. Gerken. 1724.

Diſſ. de igne incendii febrilis cauſa, Reſp. Io. C. Otto et C. S. Otto.

Diſſ. de ſenectutis praeſidiis, Reſp. M. A. G. Richter.

Diſſ. de ingrauidatione diſſimulata, ac diſſimulandi mediis, Reſp. L. M. Chalybaeus.

Pr. de palaeſtra anatomica regio mandato aperta.

Supplementum catalogi plantarum, ſiſtens acceſſiones nouas horti academici Viteberg. 4. c. f.

Diſſ. de ſpecificorum antepilepticorum, ſigillatim olei animalis virtutibus, Reſp. H. I. Burchardi. 1725.

Diſſ. de utero grauido phyſiologice et pathologice conſiderato, Reſp. Beni. Muller. c. f.

Pr. de umbilici dignitate.

Pr. de hippomane.

Diſſ. obſeruationes rariſſimae calculorum in c. h. generationem illuſtrantes, Reſp. C. A. Ziegenhorn. 1726.

Catalogus variorum exoticorum rariſſimorum, maximam partem incognitorum et nullibi deſcriptorum, partim medicinae, partim curioſitati inſeruientium, quae in muſeo ſuo poſſidet. 4.

Pr. de oſſificatione praeternaturali partium membranacearum corporis, in primis trunci aortae.

Diſſ de analepſi rationali, Reſp. I. Thielen, 1727.

Pr. de hymene.

Pr. de animae et corporis commercio.

Pr. de miſerere mei.

Ad FR. RVYSCHIVM de muſculo orbiculari in fundo uteri et lacunis uteri grauidi epiſtola c. reſponſione RVYSCHII, Amſtelod. 4.

Diſſ. de caſu raro, ſarcomatis e pudendo muliebri ſectione ſublati, Reſp. I. D. Behrens, c. f. 1728.

Pr. de chirurgiae antiquitate ac dignitate.

Pr. de oſſium in c. h. generatione et generatorum diminutione et abſumtione, in primis alueolis dentium in maxilla ſenum in totum obliteratis.

Pr. de utilitate obſeruationum, tum in uniuerſa medicina, tum in anatome, et varia in cadauere viri nonagenarii obſeruata.

Diſſ. de mola praegnante abortus cauſa, Reſp. I. G. Vater, c. f. 1729.

Diſſ. de prudentia et circumſpectione in uroſcopiae adminiſtratione, Reſp. I. G. Fiſcher.

Diſſ. de aſthmate a depreſſione ſterni ex febre purpurata cum orthopnoea affligente reportato, ſola thoracis artificiali conſtrictione curato. Reſp. I. O. Arnoldt, 1730.

Diſſ. de febre tertiana ob empyema e vomica rupta lethifera, Reſp. I. G. Mutilet, 1731.

Pr. de iniectionis cerae coloratae utilitate ad viſcerum ſtructuram genuinam detegendam.

Diſſ.

Diſſ. de tincturae antimonii varia praeparatione, indole et efficacia, Reſp. S. G. Wenzel. 1732.

Diſſ. de morbo ſpasmodico a variolis male curatis, Reſp. C. F. Hundertmarck.

Diſſ. de haemoptyſi, Reſp. D. F. Michaelis.

Diſſ. de potus in febribus neceſſitate, Reſp. I. F. Thaer.

Diſſ. de ipecacuanhae virtute febrifuga atque antidyſenterica, Reſp. I. G. Fritſch.

Diſſ. de cholera humida, Reſp. I. G. Nicolai. 1733.

Diſſ. de inflammationis ſanguineae theoria mechanica, Reſp. P. H. G. Moehring.

Diſſ. de ictero ex contuſione dextri hypochondrii, per diarrhoeam criticam ſoluto, Reſp. G. C. Schubart.

Diſſ. de oſteogenia naturali et praeternaturali, Reſp. Dau. Vlmann.

Pr. de laboribus ſuis anatomicis et botanicis per 13. annos ſuſceptis.

Diſſ. de efficacia admiranda chin-chinae ad gangraenam ſiſtendam in Anglia obſeruata, Reſp. I. T. Niederſtadt. 1734.

Diſſ. de valore et ſufficientia ſignorum, infantem recens natum aut viuum aut mortuum editum arguentium, Reſp. I. A. Suſſemilch. 1735.

Diſſ. de ruta eiusdemque virtutibus, Reſp. I. A. Kettner.

Pr. de cuticula pueri 15 annorum, cutis rhinocerotis aut corticis arboris inſtar incraſſata, quotannis decidua.

Diſſ. de antidoto nouo aduerſus viperarum morſum praeſentiſſimo, in Anglia detecto, Reſp. F. Gensler. 1736.

Regii in academia ad Albim muſei anatomici Auguſtei catalogus uniuerſalis cum orat. de muſeis, qua conclaue nouum ad condendum theſaurum regium exſtructum inaugurauit. c. f.

Pr. de olei oliuarum efficacia, contra morſum canis rabioſi, experimento Dresdae facto adſtructa.

Diſſ. de laurocerasi indole venenata, Reſp. I. A. S. Böttiger. 1737.

Syllabus plantarum potiſſimum exoticarum, quae in horto medico academiae Vitebergenſis aluntur.

Pr. de ſitu ſingulari et praeternaturali inteſtini coli.

Diſſ. de chordapſo Celſi, Reſp. I. L. Weidner. 1738.

Diſſ. de polypo poſt febrem epidemicam ex utero egreſſo, Reſp. C. Schunckius. 1739.

Pr. de olei animalis efficacia contra hydrophobiam et venenum laurocerasi. 1740.

Diſſ. de calculis in locis inuſitatis generatis et per vias inſolitas excluſis, Reſp. I. A. Schulze. 1741.

Diſſ. de conſenſu partium corp. hum. occaſione ſpaſmi ſingularis in manu eiusque digitis ex hernia obſeruati, expoſito ſimul neruorum brachialium et cruralium coalitu peculiari atque papillarum nervearum in digitis diſpoſitione, Reſp. I. G. Lehmann.

Pr. de lithontriptico nouo anglicano.

Pr. de anatome trunci ulmi cui cornu ceruinum monſtroſum inolitum erat.

Diſſ. de veſicatoriorum ad domandas febres malignas virtute et efficacia, Reſp. I. C. Hoffmann. 1742.

Diſſ. de polypo naſi ex faucibus feliciter extracto eiusque generatione, varietate et cura, Reſp. I. G. Süſſe. 1743.

Diſſ. de morbis magnis ex paruis initiis et leuioribus cauſis oriundis, Reſp. I. C. F. Rupp. 1744.

Pr. de cornu cerui monſtroſo a trunco arboris fagi reſecto.

Pr. de prouerbio: medice viuere, miſere viuere. 1745.

Diſſ. de curatione per expectationem, ubi ſimul natura criſium cauſa et morborum medica examinatur, Reſp. I. G. Schönwald. 1746.

Diſſ. de lienis prolapſione ad Hippocratis επιδημιων Lib. VI. Sect. II. aphor. 30 locum, Reſp. I. D. Kreyſig.

Regii in academia ad Albim muſei anatomici catalogi appendix. 4.

Pr. de neceſſitate ſemeioticae medicae.

Diſſ. de dyſenteria epidemica maxime contagioſa et maligna, ſuperiori anno patriam deuaſtante, Reſp. I. G. Vogel. 1747.

Pr. de peruerſa conſuetudine, qua empirici et medici ſuas panaceas atque ſpecifica venalia exponere ſolent.

Pr. de medicamentorum in primis purgantium diuerſa operatione pro diuerſitate climatum, temporum aut ſubiectorum.

Diſſ. de fonte medicato Vitebergenſi, Reſp. I. C. Riedel. 1748.

Pr. de fama medicatorum fontium cito ſaepe creſcente, cito decreſcente.

Pr. de plica polonica rariſſima, in porticu Regia Dresdenſi adſeruata. 1749.

Pr. de tincturae antimonii a ſe inuentae virtute et efficacia in cura morborum rebellium.

Diſſ. de deglutitionis difficilis et impeditae cauſis abditis, Reſp. F. A. Im. Zinckernagel. 1750.

ABR. VATERI Muſeum anatomicum proprium &c. acceſſerunt obſeruationes quaedam Auctoris anatomicae et chirurgicae &c. c. praefatione LAVR. HEISTERI, Helmſtaed. c. f. 4.

Diſſ. de phosphori loco medicinae aſſumti virtute, Reſp. I. G. Mentz. 1751.

Diſſ. de cauſis et effectis plethorae, Reſp. Chr. Paecken.

Pr. de vitrioli eiusque ſulphuris et tincturae indole atque praeſtantia.

Pr. de hypotheſium in phyſicis et medicis noxis.

Pr. de praeiudiciorum in medicina noxis.

Pr. de olei oliuarum efficacia et virtute aduerſus morſum animalium venenatorum, caſu ſingulari confirmata.

XXIV.

XXIV.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico medicorum, quae anno CIↃ IↃ CC L prodierunt.

TOBIAS CONRAD HOPPE *von Miſsbrauche der ſo genannten Hamburger Zucker-Bilder, nebſt Beſchreibung von dem Nutzen des* Linagroſtis *in Branaſchäden und Beurtheilung eines ſogenannten Wurzel-Thees, Berlin,* 4.

GE. LVD. HÜBER Diſſ. de plethora male curanda per inediam, Reſp. *Phil. Ign. Kaſt.* Wirceb. 4.

IO. IAC. HVBER Pr. ſatura medica ad felicem praxin clinicam ducens et in primis naturam medici magiſtram tradens, Caſſellis, 4.

The natural hiſtory of Barbados in ten books, by the Reud. Mr. GRIFFITH HVGHES, Lond. fol. c. f. aen.

An eſſay on fevers and their various kinds as depending upon different conſtitutions of the blood, with diſſertations on slow nervoas fevers, on putrid peſtilential ſpotted fevers, on the ſmall pox and on pleuriſies and peripneumonies by IOHN HVXHAM, London, 8.

IO. GVIL. FRID. IAHN Diſſ. de inſolita calculi ingentis per ſcrotum excluſione, Vitemb. 4.

IOH. GOTTF. IANKE de Forfice et forcipe ferramentis a Bingio inuentis Ep. Lipſ. c. f. 4.

I. A. IAVCHVS, *die Venus-Seuche mit allen ihren Zufaellen mit und ohne* Saliuation *zu curiren, Witteb.* 8.

A Treatiſe on diamands and pearls by DAVID IEFFRIES, London, c. f. aen. 8.

IO. GOTTL. ISRAELIS Diſſ. de abſtinentia morborum cura, Lipſ. 4.

CAR. CHR. GVIL. IVCH Diſſ. de bilis ſecretione ſecundum et praeter naturam, Erford. 4.

HERM. PAVL. IVCH Pr. de bilis dignitate et praeſtantia eiusque in corpore humano organo ſecretorio, Erford. 4.

HERM.

HERM. PAVL. IVCH Diſſ. de lue venerea additis affectibus cognatis, Reſp. *Phil. Aug. Kleinſchmid.* Erf. 4.
IO. IVNCKER Diſſ. de fatis ventriculi dolendis, Reſp. *Io. Gottfr. Stoecker*, Halae, 4.
Eiusd. Diſſ. de reſoluentibus eorumque modo operandi et uſu, Reſp. *Erdman Tſchulcke*, ibid. 4.
Eiusd. Conſpectus chemiae theoretico practicae Tomi II. ibid. 4.
LVD. CHR. IVNCKER Diſſ. de damno ex ſcabie repulſa et remedio illud auertente, Halae, 4.
I. H. G. IVSTI *das entdeckte Geheimniſs der neuen ſächſiſchen Farben, nebſt einigen Betrachtungen von dem Vorzuge und der Theorie dieſer neuen Färbekunſt, Wien*, 8.
Diſſertation contenant de nouvelles obſeruations ſur la fievre quarte et l'eau thermale de Bourbonne par IVVET, à Chaumont, 8.
ABRAH. GOTTH. KAESTNER de lege continui in natura, Lipſ. 4.
CAR. FR. KALTSCHMIED Diſſ. de arthritide rationaliter demonſtrata, Reſp. *Paul Iac. Kniper*, Ienae, 4.
Eiusd. Diſſ. de virginitate, Reſp. *Io. Beni. Roſs*, ib. 4.
Eiusd. Diſſ. de inflammationibus febre acuta ſtipatis, Reſp. *Car. Adam Iannau*, ibid. 4.
Eiusd. Diſſ. de partu caeſareo, Reſp. *Io. Beni. Roſs*, ibid. 4.
Eiusd. Diſſ. de morbis puerperarum, Reſp. *Io. Gottl. Iſaac*, ibid. 4.
GOTTL. HEINR. KANNEGIESSER de cura piſcium per Sleſuici et Holſatiae ducatum uſitata, Kil. 8. c. f.
IO. GEORG. ALB. KIPPING Diſſ. de conſuetudine, Helmſt. 4.
IO. HIER. KNIPHOF Diſſ. de uſu venae ſectionis in puerperis, Reſp. *Io. Erneſt. Biſchoff*, Erford. 4.
Eiusd. Diſſ. de virgis, Reſp. *Chr. Ernſt Löſcher*, ibid. 4.
Ei. Diſſ. de errore loci, Reſp. *Io. Ern. Zeiher*, ib. 4.
Ei. Pr. errores loci non nullos recenſens, ib. 4.

IO. CHRIST. GERHARD KNOLL, *von den ſchädlichen Würckungen des uebermäſsigen Branteweintrinckens, Wernigerode, 4.*

GEORG. WOLFFG. KRAFFT Diſſ. de hydroſtatices principiis generalibus, Reſp. *Io. Chr. Lud. Mieg.* Tubingae, 4.

Eiusd. Diſſ. noua de phialis vitreis ab iniecto ſilice diſſilientibus, Reſp. *Io. Oſiander*, ibid. 4.

Eiusd. Oratio de inſoliti caloris aeſtiui cauſa, ibid. 4.

Eiusd. Praelectiones academicae in phyſicam theoreticam conſcriptae, ibid. 8.

KRETZSCHMERS *Auszug aus der neuen Ackerverbeſſerung, Berlin, 8.*

G. C. KREYSIG Bibliotheca ſcriptorum venaticorum &c. Altenb. 8.

IO. GOTTL. KRÜGER Diſſ. qua geogenia et cataclysmologia Whiſtoniana dubia redditur, Reſp. *Io. Godofr. Henr. Lucanus*, Halae, 4.

Eiusd. *Naturlehre I. Th. 3te Auflage, Halle, 8. III. Th. oder Pathologie, ibid. 8.*

ERNST GOTTFR. KVRELLA *Beweis, daſs die Ausſchläge nicht von Wuermern entſtehen, nebſt einer kleinen Abhandlung von Ausſchlägen, Berlin, 8.*

Eiusd. *Entdeckung der Maximen, ohne Zeitverluſt und Muehe ein beruehmter Arzt zu werden, Halle, 8.*

C. G. L. *Bergrechtliche Nachricht von Erbbereiten, Freyberg und Leipz. 8.*

Hiſtoire generale, civile, naturelle, politique et religieuſe de tous les peuples du monde, par l'Abbé LAMBERT, a Paris, XV. Voll. 12.

GEORG. AVG. LANGGVTH Pr. de immoderatiori tabaci abuſione communi iuuenilis aetatis pernicie, Vitemb. 4.

Eiusd. Pr. de tabe ſicca lethali ex calloſa pylori anguſtia, ibid. 4.

IAC. LAZERME Curationes morborum, Monſpeſſelii, 2 Vol. 12 mai.

IAC. LAZERME Tractatus de morbis internis capitis, cui accessere selectiores quaedam celebrium medicorum Monspeliensium circa eosdem affectus consultationes, e gallica lingua in latinam conuersae, Venet. 8.

IOH. GOTTLOB LEHMANN *Abhandlung von Phosphoris*, *Leipz.* 4.

CHRIST. POLYCARP LEPORIN *Nachricht von einer bey ihm zu habenden Haus- u. Reise-Apotheck*, s. l. 8.

Three lettres on mining and smetting to wich is added a fourth letter setting fort a discovry of an easy method to secure ships bottoms from worms, by DIEDERICH VESSEL LINDEN, London, 8.

CAR. LINNAEI Diss. de seminibus muscorum, Vps. 4.

I. DE DIOS LOPEZ Compendio anatomico, Madrid. 8.

HIERON. LVDOLF Diss. de alui obstructione hypochondriaca, Resp. *Io. Ernest. Behnken*, Erford. 4.

Eiusd. Diss. de praerogatiua remediorum pharmaceuticorum in affectibus oculorum, Resp. *Io. Franc. Chr. Finck*, ibid. 4.

Eiud. Diss. de sale ammoniacali e spiritu vini parato eiusque praestantia, Resp. *Io. Godofr. Henr. Grabe*, ibid. 4.

Eiusd. Diss. de clauo hysterico, Resp. *Frid. Georg. Lud. Gnüge*, ibid. 4.

Eiusd. *Zugabe zu der in der Medicin noch immer und immer siegenden Chymie*, ibid. 4.

CHRIST. GOTTL. LVDWIG Diss. de victu animali, Resp. *Hier. Dav. Friedrich*, Lips. 4.

Inleiding tot eene Natuur en Wiskundige Beschouwinge des Aardklocts, tot dienste der Landgenooten beschreeven door IO. LVLOFS, te Leiden, 4.

Philosophical conjectures on aereal influences the probable origin of diseases, adress'd to D. Shaw, by EDMVND LYTTON, London.

Chimie medicinale par Mr. MALOVIN, a Paris, 12 mai. 2 Voll.

Obſervations ſur la gueriſon de pluſieurs maladies aigues et chroniques par M. F. NN. MARQVET, à Paris, 12 mai.

MART. MARTINEZ Noches anatomicas, ô anatomia compendioſa, Madrid. 4.

BVRCH. DAVID. MAVCHART Or. in D. Tayloris Angli merita famamque habita, Tubing. 4.

Eiusd. Diſſ. de palpebrarum tumoribus cyſticis, caſuque ſpeciali magni tumoris ſteatomatico - ſcirrhoſi e palpebra ſuperiore et orbita feliciter nuperrime extirpati, Reſp. *Chr. Theoph. Weber*, Tubing. 4.

Eiusd. Diſſ. de lethalitate per accidens, Reſp. *Phil. Sigism. Palm*, ibid. 4.

RICH. MEAD. Oper. med. ex angl. in lat. verſ. Tomus II. Gœtting. 8.

ANT. DE MEDINA Cartilla nueua para inſtruire las madronas, que vulgarmente ſe 'llaman comadres, Madrid. 8.

SEBASTIANI MELLI la Comare levatrice iſtruita nel ſuo vſizio ſecondo le regole piu certe, e gli ammæſtramenti piu moderni terza edizione, in Venezia, c. f. aen. 4.

Icon androgynae par MERTRVD. Paris, fol.

IVLIAN. OFFRAI DE LA METTRIE Reflexions phyloſophiques ſur l'origine des animaux, Lond. (Berol.) 4.

PHIL. MILLERS *Gärtner - Calender, aus dem engl. überſetzt, Gœttingen, 8.*

Eiusd. *Gärtner-Lexicon, nach der fünften Ausgabe aus dem engl. überſetzt von* D. GEORG. LEONH. HVTH. *I. Th. Nürnb. fol.* c. f.

A treatiſe of artificial magnets by I. MITCHELL, London, 8.

THEOD. ERN. IOS. MOERS Diſſ. de organi guſtus idea, Reſp. *Io. Matth. Faber*, Heidelb. 4.

GEOR-

GEORGE FRIED. MOHR, *die gebährende Frau, nebst einem Anhange herausgegeben von* FRIEDRICH BOERNER, *Frf. und Leipz. 8.*

IAN. MONNIKHOFF Ontleed en heelkuntige ſaamen ſtelling van de byzendere plaatzen den Scheurzels, Amſtel. 8.

Anatomy of the human bones and nerves with an account of the reciprocat motion of the heart by ALEX. MONRO, Edinb. 8.

IO. BAPT. MORGAGNI in Aur. Corn. Celſum et Q. Seren. Sammonicum Epiſtolae decem, Patav. 8.

IOH. LORENZ VON MOSHEIM *neue Nachrichten von dem berühmten Spaniſchen Arzte,* Michael Serreto, *der zu Genev iſt verbrannt worden, Helmſt. 4.*

ANGELO NANNONI Diſcorſo chirurgico nell' introduzzione al corſo delle operazioni, Firenz. 4.

Nouvelles obſervations microſcopiques, avec des decouvertes intereſſantes ſur la compoſition et la decompoſition des corps organiſes, par Mr. NEEDHAM, a Paris, c. f. 12 mai.

GEORG. PHIL. NENTERI Fundamenta medicinae ſecundum Stahlii experimenta confirmata, Tomi II. Argent. 4.

FRANCISCI NICHOLLS Praelectio de anima medica, ex Lumleii et Caldwaldi inſtituto in theatro Coll. Reg. Med. Lond. habita, Londini, 4.

GEORGE NITZSCHENS *Beſchreibung vom Scharbocke, Petersburg, 8.*

Richerche ſopra le cauſe particolari di fenomeni elettrici, e ſopra gli effetti nociui o vantaggioſi ſe ne puo attendere, del celebre Sign. Abbate NOLLET, Venez. 8.

RVDOLPH AVG. NOLTENIVS de iuribus medicorum in ducatu Brunſuicenſi, Wolfenb. 4.

Commercii litterarii diſſertationes epiſtolicae IODOCI HERMANNI NVNNINGHII et IO. HENR. COHAVSEN, Tomus II. quibus duas epiſtolas adiecit

cit SALENT. ERNEST. EVGEN. COHAVSEN, Frf. ad Viad. c. f. aen. 8.

FRANC. IOSEPH. DE OBERKAMP Diſſ. de ſalium alcalium fixorum in praxi medica noxis, Reſp. *Io. Wernhard Eglinger*, Heidelb. 4.

Eiusd. Diſſ. de nephritidis inflammatoriae idea, Reſp. *Nath. Dav. Canſtatt.* ibid. 4.

EGERHARD OLAVI Enarrationes de natura et conſtitutione Islandiae formatae et transformatae per eruptiones ignis, Hafniae, 8.

Recreations mathematiques et phyſiques par OZANAM, a Paris, 4 Voll. 8. c. f.

Nouvelles remarqves ſur la lithotomie &c. par Mr. PALLVCCI, a Paris, 12. c. f.

Deſcription d'un nouvel inſtrument propre à abaiſſer la cataracte avec tout le ſuccés poſſible par Mr. PALLVCCI, a Paris, c. f. aen. 12 mai.

Hiſtoire de l'operation de la cataracte faite à ſix ſoldats invalides, avec des remarques pour ſervir de ſuite à la deſcription de ſon nouvel inſtrument par Mr. PALLVCCI, a Paris, 12 mai.

CHRIST. HENR. PAPEN Ep. de ſtupenda et nunquam deſcripta hernia dorſali, Gœtting. 4.

Il corpo umano, o breve ſtoria, dove con nuovo metodo ſi deſcrivono in compendio tutti gl' organi ſuoi, e i loro principali offizi d' ALESSANDRO PASCOLI, Penegino, Venez.

A Treatiſe on venereal maladies &c. translated from the french of IOVRDAN DE PELLERIN to which is ſubjoined a diſſertation on hermaphrodits by GEORGE ARNAVD, London, 8. c. f. aen.

ANDR. PETERMANNI Opuſcula medica atque chymica, Lipſ. 8.

Compimento delle refleſſioni ed omiſſioni anatomiche, rinvenute con ſumme ſtudio e moltiſſime aperture de' cadaveri ed animali vivi da GAETANO PETRIOLI &c. ſopra li comenti fatti dal celebre Mr. Gio. Maria Lanciſi &c. con l'aggiunta delle dubi anatomici

tomici dirette dalla ſteſſo PETRIOLI a Mr. Winslow &c. Rom. fol.

IOH. GOTTFR. PEZOLD Ep. de corde et eius motu, Lipſ. 4.

Lumen de lumine, *oder ein neues magiſches Licht, durch* EVGEN. PHILALETHA, *Hof*, 8.

I. G. PIETSCH *Abhandlung von Erzeugung des Salpeters nebſt Gedancken von Vermehrung deſſelben, Berl.* 4.

Id. lib. gallice, ibid. 4.

Lettre ſur l'electricité medicale par Mr. PIVATI, a Paris, 8.

PLANQVE Bibliotheque choiſie de medecine, Tome III. a Paris, 4 mai. c. f. aen. et T. VII-VIIII. 12 mai.

PLATNERI Bibliothecae P. III. Lipſ. 8.

ANTON. GVIL. PLAZ Diſſ. de oblectamentorum incommodis, Reſp, *Rud. Traug. Hartmann*, Lipſ. 4.

PONTONOO Deſcrizione del corpo umano, Floren. 8.

Vnterſuchungen vom Meere, nebſt andern zu derſelben gehörigen Anmerckungen durch I. S. P. POPPEWITZ, *Frf. und Leipz.* 4.

IO. HENR. POTTS *Fortſetzung der chymiſchen Unterſuchungen von der* Lithogeognoſia, *Berlin*, 4.

LVDOV. MAR. POVSSE Quaeſt. med. an tumoris cancroſi radicitus ablati regeneratio rurſus chirurgiae tradenda? Reſp. *Iac. Ludov. Alleaume*, Paris, 4.

Obſervations on the nature and cure of hoſpital and iayl fevers in a lettre to D. Mead &c. by IOHN PRINGLE, Lond. 8 mai.

GASPARD COCHON DV PUY Quaeſt. med. an medicina practica quo ſimplicior eo melior, Reſp. *Carol. Geille de S. Leger.* Paris, 4.

SAM. THEOD. QVELMALZ Pr. de ileo ex hernia, eaque demum cum inteſtino ſuppurata, Lipſ. 4.

Eiusd. Pr. de narium earumque ſepti incuruatione, ib. 4

Eiusd. Pr. de caecitate infantum fluoris albi materni eiusque virulenti pediſſequa, ibid. 4.

Ei. Pr. de effectibus caloris aeſtiui feruidioris, ib. 4.

SAM. THEOD. QVELMALZ Diss. de euacuationum criticarum vicissitudine, Resp. *Io. Gabr. Thilo*, Lips. 4.

Eiusd. Pr. de haemorrhagia auris sinistrae, ibid. 4.

Tr. des efets et de l'usage de la saignée, par Mr. QVESNAY, a Paris, 2 Voll. 12 mai.

BERN. RAMAZZINI Opera omnia medica et physiologica in II. tomos distributa, Praeter Auctoris vitam acced. IAC. PLACENTINI de Barometro Diss. II. IO. I. MANGETI de Chinae usu sententia et noua MICH. ERN. ETTMVLLERI in opera RAMAZZINI praefatio, Neapoli, Venetiis, 4. Tom. II.

An enquiry in to the medicinal virtues of bristol water &c. by GEORGE RANDOLPHE, Lond. 8.

Tr. des playes d'armes a feu, avec des observations sur differens genres de maladies et plusieurs methodes nouvelles tant pour les operations de chirurgie que pour la réduction des fractures par Mr. RAVATON, a Paris, c. f. aen. 12 mai.

Die Kunst, alles Feder-Vieh in jeder Iahres-Zeit zu ziehen und zu halten, aus des DE REAVMVR *Erfahrungen ausgezogen, Leipz.* 8.

L'art de faire eclorre et elever en toute saison des oiseaux domestiques de toutes especes par Mr. REAVMVR, a la Haye, 12. 2 Voll.

The art of hatching and bringingup domestic fowls by artificial heat, being an abstract of Mr. DE REAVMVR's curious work upon that subiect, Lond. 8.

Les entretiens physiques d'Ariste et d'Eudoxe ou physique nouvelle en dialogues Tome V. par le P. REGNAVLT, a Paris, 12 mai.

CHR. CAROL. REICHEL Diss. de tabaco eiusque usu medico, Vitemb. 4.

Eiusd. Diatribe de vegetabilibus petrefactis, ibid. 4.

Oeconomie de la nature par ISAAC RIBERT, *en suedois.*

GEORG. GOTTL. RICHTER Diss. de tenuitate humorum temere laudata, Resp. *Eduard. Iac. Lupin.* Goett. 4.

GEORG.

GEORG. GOTTL. RICHTER Diff. de cardialgia, Refp. *Car. Salom. Koeler*, Gœtt. 4.

Eiusd. Diff. de tremore, Refp. *Car. Aug. Richter*. ib. 4.

IO. FRID. RICHTER Diff. de arthritide, Frf. ad V. 4.

ANT. RIDIGER. Diff. de veritate virtutis medicamentorum propriae et methodo hanc explorandi, Lipf. 4.

HENR. RIDLEY Anatomia cerebri, Lugd. Bat. 8 mai. c. f.

COELEST. ROLLI de corporum motu, Lib. II. Venet. 8.

CHRIST. LVD. ROLOFF Diff. de fabrica et functione lienis, Frf. ad Viad. 4.

NIC. ROSEN Diff. examen medicamentorum fimplicium, quae in catalogo med. Suethico continentur, Vpfal. 4.

Eiusd. Obferuationes botanicae circa plantas quasdam Sueciae non ubiuis obuias et partim in Suecia nondum detectas, Lundis, 4.

SIGISM. THEOPH. ROTHE Diff. de diaeta conualefcentium, Altdorfi, 4.

Tr. de culture et de la plantation des arbres à ouvrer par Mr. ROVX, a Paris, 12.

De tabe glandulari, fiue de ufu aquae marinae in morbis glandularum differtatio, Auctore RICARDO RVSSEL, Oxonii et Londini, c. f. aen. 8.

AVG. SCHAARSCHMIDT *Verzeichnifs der Merckwürdigkeiten, welche bey dem anatomifchen Theater zu Berlin befindlich find*, Berlin, 8.

Eiusd. *Nevrologifche tabellen, ibid.* 8.

SAM. SCHAARSCHMIDT *Abhandlung von venerifchen Kranckheiten, herausgegeben und vermehret von* ERNST GOTTFR. KVRELLA, *Berlin*, 8.

Eiusd. Therapiae generalis, *oder 2te Abtheilung von den evacuirenden Mitteln, und 3te, fo zum Receptfchreiben Anweifung giebet, von* D. I. C. W. MOEHSEN, *ibid.* 8.

IOH. MARIA SCHIERA, M. D. Differtationes duae, quarum una de plantarum fexu, foecundatione, fyftemate fexuali et multiplicatione, altera de na-

turali et constanti affectione ad perpendiculum, tum de diuersa ramorum arborum distributione et longitudine, et qua ratione isti ultimi simul parallelismum cum solo subiecto seruent, agit, Mediolani, 8.

IO. CONRAD. SCHIMPER Diss. de signis grauiditatis, Basil. 4.

CASIM. CHRIST. SCHMIEDEL Diss. de lepra, Resp. *Io. Chr. Voigt*, Erlang. 4.

Eiusd. Diss. de pathologia dolorum grauidarum, parturientium et puerperarum, Resp. *Chr. Frid. Ioerdens*, ibid. 4.

H. I. DE SCHOENAV Iusta Themidis sententia medicinae doctoribus prae causidicis s. aduocatis competere praerogatiuam dignitatis et ius praecedentiae, Frf. ad Moen. 8.

Aphorismi practici &c. collegit et digessit R. SCHOMBERG, Lond. 8.

PHIL. ANT. SCHORBVSCH Diss. de potulentis, Erf. 4.

De vita humana in primis eius breuitate hodierna huiusque causis, cogitationes IO. ANDR. GOTTFR. SCHOTELING, Hamb. 4.

IO. FRID. SCHREIBER Obseruationes et cogitata de pestilentia, quae an. 1738, 39 in Vkrania grassata est, edit. nov. et auct. Petropol. 4.

Observations de physique et d' histoire naturelle sur les eaux minerales &c. par Mr. DE SECONDAT, a Paris, 8.

IO. ANDR. SEGNER Pr. de theoria machinae cuiusdam hydraulicae, Gœtting. 4.

Eiusd. de natura fluidorum quaedam theoremata, Pr. I. II. ibid. 4. c. fig.

Ei. Pr. de superficiebus fluidorum concauis, ib. 4. c. f.

Ei. Pr. de superficiebus fluidorum conuexis, ib. 4. c. f.

IOH. PHILIPP SEIP *Beschreibung der Pyrmontischen Mineral-Wasser und Stahl-Brunnen, mit dem Anhang der Pyrmontischen Kranckengeschichte, 4te neuvermehrte Auflage, Hannov. u. Pyrm.* c. f. aen. 8.

BARTH.

BARTH. SERENA et ANT. DE MEDINA Curſo nuevo de cirurgia, Madrid, 8.

l'Art de meſurer ſur le mer, le ſillage du vaiſſeau, par SEVERIEN, a Paris, 8.

SAM. SHARP A critical inquiry in to the preſent ſtate of ſurgery, Lond. 8 mai.

New obſervations natural, moral, civil, political, and medical on City, Town, and Country Bills of mortality, with an appendix on the weather and meteors, by THOMAS SHORT, Lond. 8 mai.

THOM. SHORT Diſcourſe on tea, ſugar, milk, made-wines, ſpirits, punch, tabacco with plain and uſeful rules for gvuty people, Lond. 8.

IO. AVG. SILTEMANN Diſſ. de Venae ſectione prophylactica et curatoria, Lipſ. 4.

The autient and preſent ſtate of the country and city of Cork by C. SMITH, Dublin, 2 Voll.

CORNEL. THOM. SNELLEN Diſſ. de varia vitae energia, Leid. 4.

Opere filoſofiche Italiane di GIO. GVALBERTO DI SORIA, Tō. I. la ſcienza dell' uomo, o la filoſofia emendatrice della ragione, To. II. la ſcienza diretrice della ragione. in Lucca, 8.

AVG. HERM. SPORLEDER Diſſ. de polypo narium, Halae, 4.

WILH. STEINBACHS *Hiſtorie des von dem Serpentinſtein berühmten Städtgen Zœblitz in Meiſſen, Dreſd.* 8. c. fig.

IOH. ANT. STEINMANN Diſſ. de cauſis cur frequentius viri prae foeminis calculoſi fiant, Argentor. 4.

TRAVG. BALTH. CHR. STENZEL Ep. de philoſophia Wolfiana dignitati artis ſalutaris aduerſa, Vitemb. 4.

IO. CHRIST. STISSER *Vnterricht vor Fräuenzimmer und ſonderlich vor Wehemütter, neue Aufl. Leipz.* 8.

IO. CHRIST. STOCK Pr. II-V. de tuenda ſanitate in meditationum laboribus, Ien. 4.

IO.

IO. STORCH *von Weiber-Kranckheiten*, Tom. Vtus, Gothae, 8.

Eiusd. *von Kinder-Kranckheiten, Eisenach*, 8.

CAROL. GVIL. FRID. STRVVE Halologia s. theoria salium systematice euoluta, Altonae, 4.

FRID. CHR. STRVVE Diss. de acido hypochondriacorum, Resp. *Carol. Guil. Frid. Struve*, Kil. 4.

The philosophy of earthquaques natural and religions or an enquiry in to their cause and their purpose, by WILLIAM STVKELEY, London, 8.

I. G. SVLZER *Versuch einiger moralischen Betrachtungen über die Wercke der Natur, mit* A. F. W. SACKS *Vorrede, Berlin*, 8.

A medical essay, with observations towards ascertaining a new sofe and easy method for promoting the eruption and completing the maturation of the small pox, by ALEX. SVTHERLAND, Lond. 8.

ABRAH. SZELI Diss. de damnis grauioribus ex abortibus praecipue frequentioribus oriundis eorumque genesi, Altorfii, 4.

IEAN TAYLOR Silabe de nuit ou echantillon du corps de 45 lecons publ. sur l'oeil et l'art de conserver la vuë; s. l. 4.

Eiusd. Mechanismus, *oder neue Abhandlung von der Zusammensetzung des menschlichen Auges*, acc. *kurzer Begriff von den Gebrechen und Heilungsarten des menschlichen Auges, und Auszug von 242 Kranckheiten, welchen das Auge und seine nahliegende Theile unterworffen sind, Frf. am Mayn, m. Kupf.* 8.

ZACH. THEOBALDVS *vom Schwaden oder gifftigen Wettern in Bergwerken, durch* I. GOTTL. LEHMANN, *Leipz.* 4.

THEOD. GERH. TIMMERMANN Diss. de notandis circa naturae in humana machina lusus, Duisburg, 4.

Diana ontdekende het geheim der dwaasen die sich vroedmeestres noemen ter eeren van chirurgia geschreeven door A TITSINGH, Amsterd. 4.

DAN.

DAN. WILH. TRILLER Pr. de pityriaſi veſicae ad corruptum quendam Caelii Aureliani loc. illuſtr. et emend. Viteb. 4.

Eiusd. Pr. de clyſterum nutrientium antiquitate et uſu, ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. de fame lethali ex calloſa oris ventriculi anguſtia, Reſp. *Io. Ephr. Frid. Buliſius*, ibid. 4.

ABRAH. VATERI Diſſ. de deglutitionis difficilis et impeditae cauſis abditis, Reſp. *Frid. Aug. Imman. Zinckernagel*, Vitemb. 4.

IO. VERBRVGGE Land en Zee Chirurgie, durch IO. DANIEL TCHLICHTING, Amſtel. 8.

IO. GVST. WAHLBOM les noces de plantes, Stockholm.

IO. GOTTSCH. WALLERII Mineralogie *oder Mineral-Reich, überſetzt von* IOH. DANIEL DEMSO *Berlin*, c. f. aen. 8.

Eiusd. Orſaken til Kallbräkt Iærn, Stockh. 8.

Eiusd. om ſalternes urſprung och andledning at utleta orſaken til kallbrækt jærn, ibid.

Iulian. or a diſcourſe concerning the earthquake and fiery eruption &c. by WARBVRTON, Lond. 8.

I. I. WECKERI de Secretis curioſis, edit. 4ta, variis peregrinis naturae ſecretis aucta, c. f. aen. Baſil. 8.

IO. IAC. WELTIN Diſſ. de aneuriſmate vero pectoris externo hemiplegiae ſobole, Baſil. 4.

A treatiſe on electricity by B. W. (WILSON,) Lond. 8.

IO. HENR. WINKLER Pr. de imagine motuum caeleſtium viribus electricis effecta, Lipſ. c. f. aen. 4.

IO. PHIL. LAVR. WITHOFF Diſſ. de pilo humano, Duisburg, 4.

IO. HENR. WOLFART Tr. de infanticidio doloſo eiusque ſpeciebus, Frf. ad Moen. 4.

Gon-

Contenta in hac parte.

) o (